

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ<sup>1</sup>

Αφετηρία της βιβλιογραφικής καταγραφής στάθηκε η προσπάθεια ανεύρεσης πληροφοριών αναφορικά με το λογοτεχνικό έργο και τη γενικότερη προσφορά του Θράσου Καστανάκη στα νεοελληνικά γράμματα. Από την έρευνα στην παλαιότερη και σύγχρονη βιβλιογραφία και από τις πολύτιμες πληροφορίες του Αρχείου του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ αποκαλύφθηκε ένα σημαντικό σε όγκο και αξία πολυποίκιλο έργο, καθώς και μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα –για τα δεδομένα της εποχής και την περίπτωση του Καστανάκη ως συγγραφέα της διασποράς– κριτική αποτίμηση του έργου του.

Σε αυτό το σημείο διευκρινίζεται ότι στην παρούσα συγκεντρωτική βιβλιογραφία δεν έγινε δυνατό να εντοπιστούν όλα τα δημοσιευμένα άρθρα και όλες οι δημοσιευμένες κριτικές που καταγράφονται στο Αρχείο, ενώ από την αλληλογραφία του συμπεριλαμβάνονται μόνο όσες επιστολές δημοσιεύτηκαν στον Τύπο της εποχής ή σε μεταγενέστερες εκδόσεις. Με το δεδομένο επομένως ότι καμία βιβλιογραφία δεν μπορεί να είναι εξαντλητική και πλήρης, γίνεται φανερό ότι ο Θράσος Καστανάκης προσφέρει ένα πλούσιο πεδίο έρευνας, πολύτιμο όχι μόνο για την ανάδειξη της δικής του προσφοράς στην πνευματική ζωή του τόπου, αλλά και μιας ολόκληρης γενιάς, άκρως συνδεδεμένης με την ακμή της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Η καταγραφή λοιπόν αυτή καλύπτει εξήντα τρία χρόνια πνευματικής παρουσίας του Θράσου Καστανάκη στην ελληνική και τη γαλλική πολιτιστική σκηνή, και συγκεκριμένα από την πρώτη του εμφάνιση στην Πόλη το 1918 μέχρι και τη μεταθανάτια αναδημοσίευση κειμένων του στη *Νέα Εστία* το 1973 και τη δημοσίευση το 1981 στη *Λέξη*, με τη μορφή γραπτού κειμένου, της διάλεξής του για τον Ψυχάρη. Ωστόσο, αναφορικά με τις εκδόσεις των έργων του, αλλά και με τις μελέτες ή τα κριτικά σχόλια που δημοσιεύτηκαν για τον συγγραφέα, σημειώνουμε ότι έγινε προσπάθεια αυτά να συμπεριλαμβάνουν τα πιο πρόσφατα δεδομένα. Συγκεκριμένα, το 2014 εντοπίζεται η τελευταία μεταφρασμένη έκδοση του *Χατζη-Μανουήλ* και το 2016 η τελευταία αναφορά στο έργο του. Το υλικό αυτής της καταγραφής έχει

---

<sup>1</sup> Η καταγραφή αυτή αποτελεί επεξεργασμένο τμήμα της διδακτορικής μου διατριβής, η δημόσια υποστήριξη της οποίας πραγματοποιήθηκε στις 29/9/2022 στο Α.Π.Θ. Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» στο πλαίσιο της Πράξης «Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας – 2<sup>ος</sup> Κύκλος» (MIS-5000432) που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Η διατριβή με τίτλο *Όψεις του ανέκδοτου έργου του Θράσου Καστανάκη. Εκδοτική, ερμηνευτική και βιβλιογραφική μελέτη* είναι αναρτημένη στο Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών <https://bit.ly/3I4yHzu> (προσπελάστηκε στις 6/2/2023).

ταξινομηθεί στις εξής γενικές κατηγορίες κατά χρονολογική σειρά στο εσωτερικό της καθεμιάς:

A. Ελληνικές, ξένες εκδόσεις και συλλογικοί τόμοι

B. Δημοσιεύσεις σε ελληνικά, ξένα έντυπα και βιβλία

Γ. Μελέτες για τον Καστανάκη, κρίσεις, σχόλια

Δ. Συνεντεύξεις

E. Τηλεοπτικές σειρές, κινηματογραφικές ταινίες και ντοκιμαντέρ για τη ζωή και το έργο του

ΣΤ. Ομιλίες

Στην πρώτη ενότητα έχουν συμπεριληφθεί οι αυτοτελείς ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες εκδόσεις των λογοτεχνικών έργων του Καστανάκη, καθώς επίσης και οι επανεκδόσεις και ανατυπώσεις κάθε βιβλίου. Στα περιεχόμενα των μυθιστορημάτων και των συλλογών διηγημάτων, οι τίτλοι των έργων μεταφέρονται συνδυαστικά τόσο από τον πίνακα περιεχομένων, όπου αυτός υπάρχει, όσο και από το σώμα των βιβλίων, ενώ όπου διαπιστώθηκαν διαφορές, αυτές σημειώνονται στα σχόλια που υπάρχουν κάτω από το λήμμα.

Η δεύτερη ενότητα αποτελείται από κείμενα του συγγραφέα που δημοσιεύτηκαν κατά κύριο λόγο στον Τύπο της εποχής, ελληνικό και ξένο, ή τυπώθηκαν σε βιβλία. Τα κείμενα αυτά είναι ποικίλης ειδολογικής προέλευσης, καθώς πρόκειται για άρθρα, κριτικές, μελέτες, σχόλια και ανταποκρίσεις του Καστανάκη που προέκυψαν πρωτίστως από τη συνεργασία του με διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες της εποχής. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι, προκειμένου να φανεί η διαφοροποίηση του λογοτεχνικού από το υπόλοιπο έργο του Καστανάκη και να διευκολυνθεί ο ερευνητής ή ο απλός αναγνώστης της βιβλιογραφίας, χρησιμοποιήθηκαν μαύρα τυπογραφικά στοιχεία στους τίτλους των ποιημάτων, των διηγημάτων και των μυθιστορημάτων του συγγραφέα, τα οποία στη συνέχεια διαχωρίζονται με πλάγια στοιχεία, χωρίς εισαγωγικά, όταν πρόκειται για τίτλους βιβλίων ή ποιητικών συλλογών και με εισαγωγικά, όταν πρόκειται για τίτλους ποιημάτων, διηγημάτων, κεφαλαίων βιβλίων, αλλά και άρθρων, ανταποκρίσεων κ.τ.λ.

Στην τρίτη ενότητα εντάσσονται όλα εκείνα τα στοιχεία των μελετών και των κριτικών αποτιμήσεων του έργου του Καστανάκη και της εν γένει παρουσίας του στην πνευματική σκηνή, συμπεριλαμβανομένων και των μελετών εκείνων που είτε δημοσιεύτηκαν στον Τύπο της εποχής είτε εκδόθηκαν μετέπειτα σε βιβλία, αλλά και κάποιων δημοσιογραφικών κειμένων που περιέχουν όμως αναφορές στον συγγραφέα ή δίνουν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο

πληροφορίες για την προσωπικότητα και τη λογοτεχνική προσφορά του. Σε άλλη ενότητα περιλαμβάνονται οι συνεντεύξεις που κατά καιρούς έχει δώσει ο συγγραφέας.

Στην πέμπτη ενότητα εντάσσονται οι τηλεοπτικές και κινηματογραφικές παραγωγές, καθώς και τα ντοκιμαντέρ. Τέλος, στην έκτη συγκεντρώνονται ανακοινώσεις ομιλιών του Καστανάκη.

Στο παράρτημα περιλαμβάνονται ανέκδοτα και αδημοσίευτα μυθιστορήματα και διηγήματα του συγγραφέα. Τα έντυπα ή τα δημοσιεύματα εκείνα που δεν ήταν τελικά εφικτό να εντοπιστούν καταγράφονται κανονικά στις παραπάνω κατηγορίες με τη σχετική όμως διευκρίνιση.

Σε πολλά λήμματα όλων των κατηγοριών περιλαμβάνονται διευκρινιστικά σχόλια αναφορικά και με το φιλολογικό πλαίσιο και με το περιεχόμενο, κυρίως στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες αυτά δεν προκύπτουν από τον τίτλο του δημοσιεύματος.

Φεβρουάριος 2023

## Α. Ελληνικές, ξένες εκδόσεις και συλλογικοί τόμοι

### 1920

Α1 Θράσου Καστανάκη, *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, Πόλη, έκδοση του «Διόνυσου», 1920.

Χωρίς Κολοφώνα.

Στις σ. 7-14 υπάρχει πρόλογος του Καστανάκη, στον οποίο ο ίδιος εκθέτει τις απόψεις του για την ποίηση και παρουσιάζει τους στόχους του δικού του έργου. Στο τέλος του προλόγου υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι, Οχτώβρης του 1920.

Χρόνος γραφής των ποιημάτων: 1919-1920

#### Περιεχόμενα:

Πρόλογος

Της Αυγής Λαλήματα

ΕΣΠΕΡΙΝΑ

ΜΕ ΤΟ ΜΕΘΥΣΜΑ

Ο Ίσκιος

Η ΚΑΜΑΡΑ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Ξεκούρασμα

Μύρα

Μακάρια η Ερημιά

Απομεσήμερο

Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΖΕΣ

I. Το Τυφλό Σπίτι

II. Αψέντι

III. Ο Καθρέφτης

IV. Το Πράσινο

V. Νύχτα

Η Στερνή Γιορτή

Ο Ύμνος του Άγνωστου

Κακοκαιριά

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΔΙΒΑΝΙΟΥ

ΤΑ ΠΟΛΥ ΑΠΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Δίχως Συντροφιά

## Ξεχασμένα

### Οι Αρχαίοι Καιροί

Σχέδια και σημειώματα για τη συλλογή ποιημάτων *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, καθώς επίσης η ανακοίνωση της συλλογής, τα περιεχόμενα, ο πρόλογος, μερικά χειρόγραφα ποιήματα, αλλά και τα δημοσιευμένα στον *Διώνυσο*, περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 15. Αναφορικά με τις σειρές ποιημάτων και τα μεμονωμένα ποιήματα, που δημοσιεύονται στον *Διώνυσο*, *Λυρικές Πρόζες*, *Η Πρώτη Μέρα*, *Τα Πολύ Απλά Τραγούδια*, *Τα Τραγούδια του Διβανιού*, «Μακάρια η Ερημιά», «Ο Ύμνος του Άγνωστου», «Ξεκούρασμα», «Οι Αρχαίοι Καιροί», «Ο Ίσκιος» και *Εσπερινά*, βλ. τα λήμματα B3, B5, B6, B7, B8, B10, B11, B12, B13, B14, B15 και B16.

A2 Thrasyvoulos Kastanakis, «The Frightened Soul», στο: *Modern Greek Stories*, transl. Demetra Vaka and Aristides Phoutrides, New York, Duffield and Company, 1920, σ. 221-233.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Η Φοβισμένη Ψυχή» που στα ελληνικά δημοσιεύτηκε στον *Λόγο* της Πόλης το 1918 και αφιερώθηκε από τον συγγραφέα στον αδερφό του Λουκά. Η πληροφορία για την αγγλική μετάφραση και τη δημοσίευσή του στο *Modern Greek Stories* αντλείται τόσο από τον Δημήτρη Γιάκο και το λήμμα του για τον Θράσο Καστανάκη στη *Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* όσο και από τον Δημήτρη Οικονομίδη και το άρθρο του στη *Νέα Εστία* το 1973. Βλ. τα λήμματα B1, Γ7 και Γ149.

## 1924

A3 Θράσου Καστανάκη, *Οι Πρίγκιπες*: Μυθιστόρημα, Αθήνα, εκδοτικός οίκος Ζηκάκη, 1924.

Χωρίς Κολοφώνα.

Σημείωση στο εξώφυλλο: Βραβεύτηκε στο διαγωνισμό του 1924.

Στο εσώφυλλο δημοσιεύεται σημείωμα του εκδότη αναφορικά με τον διαγωνισμό.

Στις σ. δ' - λδ' δημοσιεύεται η έκθεση της κριτικής επιτροπής.

Αφιέρωση: Αφιερώνεται στην άγια μνήμη του πατέρα μου.

Mottoes: «Ο ποιητής είναι ο μεγάλος πατριώτης». Ψυχάρης

«Κοίταξε τους ανθρώπους της πατρίδας σου, ζήσε με τις ελπίδες τους κι αγάπησε την Εποχή σου δουλεύοντας». Ρουπακιάς

Στις σ. 227-232 δημοσιεύεται «Σημείωμα» του Καστανάκη, με το οποίο ο συγγραφέας εξηγεί τους στόχους του και εκθέτει την κεντρική ιδέα του μυθιστορήματος.

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα (φάκελος 18), αλλά και από τη συνέντευξή του στα *Φιλολογικά Τετράδια* (τχ. 1, Απρίλης 1925), ο πρώτος τίτλος του μυθιστορήματος (*Οι Πρίγκιπες*) ήταν *Με την Εποχή* και γράφτηκε από το 1920 έως το 1921, ενώ η υπόθεση και η μορφή του ήταν κάπως διαφορετικές συγκριτικά με το τελικό κείμενο. Έναν χρόνο αργότερα, το 1922, ο Καστανάκης αρχίζει να

σχεδιάζει τους *Πρίγκιπες* με τη μορφή που τελικά κυκλοφόρησε το μυθιστόρημα και τις πρώτες μέρες του 1924, ολοκληρωμένο πια το έστειλε στον εκδοτικό οίκο Ζηκάκη. Ωστόσο, όπως φανερώνει το Αρχείο του συγγραφέα, η έκδοση του μυθιστορήματος θα πραγματοποιούνταν από τον *Λόγο* της Πόλης το 1923, καθώς άλλωστε εκεί θα δημοσιευόταν για πρώτη φορά το έργο, εάν δεν διακόπτονταν βίαια οι εργασίες του περιοδικού από τα γεγονότα της Μικρασιατικής Καταστροφής (βλ. Γ15 και Γ173). Ακόμα, όπως φαίνεται στις έξι μακέτες εξωφύλλων του έργου που περιέχονται στο Αρχείο του, *Οι Πρίγκιπες* έφεραν άλλοτε την ένδειξη «Σατιρικό Μυθιστόρημα», άλλοτε την ένδειξη «Εθνικό Μυθιστόρημα» και άλλες φορές υπήρχε απλώς η ένδειξη «Μυθιστόρημα». Παράλληλα, μέσα στα διάφορα χειρόγραφα υπάρχει η σημείωση ότι το βιβλίο αφιερώνεται στον πατέρα του και σε άλλη μορφή η αφιέρωση αυτή επεκτείνεται στη φράση: «του πατέρα μου που του χρωστάω την πατρίδα και τη μάθηση και την αγάπη», αφιερώσεις που τελικά δεν δημοσιεύτηκαν, αφού προηγήθηκε της έκδοσης του μυθιστορήματος ο θάνατος του πατέρα του, αλλά που πρέπει να συνδεθούν με τις συζητήσεις που –όπως αποκαλύπτει ο Καστανάκης στα *Φιλολογικά Τετράδια*– είχαν οι δυο τους για το περιεχόμενο και τον σκοπό των *Πριγκίπων*.

## **1928**

A4 Θράσου Καστανάκη, *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*, Παρίσι, Αγών, 1928.

Κολοφώνας: Imprimerie «Agon» 143, Rue d' Alésia, Paris XIV<sup>e</sup>

### Περιεχόμενα:

«Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά»

«Μια Περιπέτεια Χωρίς Μετακίνηση»

«Η Αυτοκτονία της Α.Υ.»

«Ο Τυφλόγιαννος»

Αναφορικά με τα διηγήματα «Ο Τυφλόγιαννος» –που πρωτοδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων*, ενώ στη συνέχεια μεταφράστηκε με τον τίτλο «Yanni L' Aveugle» και τον τίτλο «El Ciego Juan»– και «Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά» βλ. τα λήμματα A21, A24, B75, B159, B317 και B354.

A5 Θράσος Καστανάκης, *Στο Χορό της Ευρώπης: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Αγών και βιβλιοπωλείο της Εστίας, 1929.

Κολοφώνας: Imprimerie «AGON», 143, Rue d' Alésia — PARIS

Αφιέρωση: Στην Αγγέλα Καστανάκη τη συντρόφισσά μου γιατί μαζί της είδα ποιο είναι πού αρχίζει και πού δεν τελεύει το νόημα της αμοιβής.

Στο τέλος του μυθιστορήματος υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι (Bellevue), Δεκέμβριος 1926 - Αύγουστος 1929.

## Περιεχόμενα:

### Α΄ Μέρος

- Α΄ — Παρέες με Σαμπάνια
- Β΄ — Μια Πολύκροτη Σύλληψη
- Γ΄ — Δυο Άνθρωποι Σ' Ένα Μικρό Δωμάτιο
- Δ΄ — Νυχτερινή Μοναξιά
- Ε΄ — Καινούρια Πρόσωπα

### Β΄ Μέρος

- Α΄ — Το Σαλόني του Λορέντζου Μορλενιά
- Β΄ — Οι Ήρωες της Σκιάς
- Γ΄ — Ζωή Θεάτρου
- Δ΄ — Ιντερμέδια και Γεγονότα
- Ε΄ — Έρωτας με Αρχή, Μέση και Τέλος

### Γ΄ Μέρος

- Α΄ — Σχέδια του Μενεδιάρη
- Β΄ — Μια Γυναίκα Χωρίς Αντίσταση
- Γ΄ — Δυο Άνθρωποι Μονολογούν
- Δ΄ — Η Καρδιά του Γέρο Αλαβέρη
- Ε΄ — Η Τέχνη του Θανάτου

Όπως φανερώνεται από το Αρχείο του συγγραφέα, κατόπιν όμως και από τη συνέντευξή του στα *Φιλολογικά Τετράδια* (τχ. 1, Απρίλης 1925), το μυθιστόρημα *Στο Χορό της Ευρώπης* ξεκίνησε να το επεξεργάζεται στο Παρίσι τον Φεβρουάριο του 1923, αλλάζοντας τρεις τίτλους μέχρι να καταλήξει σε αυτόν με τον οποίο κυκλοφόρησε το βιβλίο. Έτσι, στις πρώτες του σημειώσεις (1923) το μυθιστόρημα ονομάζεται *Ένας Παριζιάνικος Μικρόκοσμος* (*Πετρούλα Καλιμπάρη*), ενώ στη συνέχεια ο τίτλος παίρνει το όνομα της πρωταγωνίστριας και μετατρέπεται σε *Πετρούλα Καλήμπαρη* (με την ένδειξη: Παρίσι, Σάββατο 11 του Οχτώβρη 1924), για να αλλάξει ξανά σε *Μια Παρθένα στο Παρίσι* και με την ίδια χρονολογική ένδειξη. Το μυθιστόρημα λαμβάνει την τελική του μορφή στα επόμενα χρόνια, με την εξέλιξη της μορφής του να αποτυπώνεται στα σχέδια και τις σημειώσεις του συγγραφέα που περιέχονται στον φάκελο 21α του αρχείου του.

Α6 Θράσος Καστανάκης, *Στο Χορό της Ευρώπης: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Αγών και βιβλιοπωλείο της Εστίας, <sup>2</sup>1929.

Τη 2<sup>η</sup> έκδοση του μυθιστορήματος δεν έχω καταφέρει να εντοπίσω.

A7 Θράσου Καστανάκη, *Στο Χορό της Ευρώπης: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Αγών και βιβλιοπωλείο της Εστίας, <sup>3</sup>1929.

Λιθογραφική ανατύπωση της πρώτης έκδοσης, βλ. Α5.

A8 Θράσου Καστανάκη, *Στο Χορό της Ευρώπης: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Αγών και βιβλιοπωλείο της Εστίας, <sup>4</sup>1929.

Την 4<sup>η</sup> έκδοση του μυθιστορήματος δεν έχω καταφέρει να εντοπίσω.

A9 Θράσου Καστανάκη, *Στο Χορό της Ευρώπης: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Αγών και βιβλιοπωλείο της Εστίας, <sup>5</sup>1929.

Λιθογραφική ανατύπωση της πρώτης έκδοσης, βλ. Α5.

A10 Θράσος Καστανάκης, *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, Αθήνα, Αγών και βιβλιοπωλείο Γ. Βασιλείου, 1929.

Χωρίς κολοφόνα.

#### Περιεχόμενα:

«Το Ταξίδι της Κυρίας»

«Ο Κοζάκος»

«Μονόλογοι του Μπαρόν Πάαλμεν»

«Η Γρήγορη Ιστορία»

«Ένα Έγκλημα»

«Παρισινή Ζωολογία»

Σχέδια και σημειώσεις για τη συλλογή διηγημάτων *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* περιέχονται στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 21α. Αναφορικά με τα διηγήματα «Το Ταξίδι της Κυρίας», το οποίο πρωτοδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων*, ενώ μεταφράστηκε και στα γαλλικά με τον τίτλο «Le Voyage de Madame», «Ο Κοζάκος», που επίσης μεταφράστηκε στα γαλλικά, «Μονόλογοι του Μπαρόν Πάαλμεν», που πρωτοδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων*, «Παρισινή Ζωολογία», «Ένα Έγκλημα» και «Η Γρήγορη Ιστορία» βλ. τα λήμματα: Α21, Α24, Β81, Β82, Β83, Β88, Β89, Β90, Β91, Β92, Β94, Β95, Β96, Β97, Β98, Β99 και Β321.

#### **1930**

A11 Θράσου Καστανάκη, *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, Αθήνα, Εστία, 1930.



Κολοφώνας: Του βιβλίου τούτου ετελείωσε η εκτύπωση το Δεκέμβριο του 1930, στην Αθήνα, στον εκδοτικό οίκο Ι. Δ. Κολλάρου και Σ<sup>ια</sup>. Η εικονογράφιση έγινε από τον κ. Γιώργο Βακαλό.

Περιεχόμενα:

- «Μια Μάνα Πέρασε»
- «Έτσι Κανείς Όταν Γεράσει»
- «Το Αμάρτημά Του»
- «Το Κορίτσι θα Ήτανε Βέβαιο»
- «Περπατώντας η Ανία Μονάχη»
- «Ο Φίνος Άνθρωπος»

Σχέδια και σημειώσεις για τη συλλογή *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 21α. Αναφορικά με τα διηγήματα «Περπατώντας η Ανία Μονάχη», «Το Κορίτσι Θα Ήτανε Βέβαιο», «Έτσι Κανείς Όταν Γεράσει» και «Μια Μάνα Πέρασε» βλ. τα λήμματα Α21, Α24, Α41, Β105, Β108, Β111, Β127 και Ε1.

**1932**

Α12 Θράσου Καστανάκη, *Η Φυλή των Ανθρώπων*: Μυθιστόρημα της ελληνικής ζωής, β' χιλιάδα, Αθήνα, Εστία, 1932.

Κολοφώνας: Τα τυπογραφικά λάθη που ξέφυγαν θα τα διορθώσει ο αναγνώστης μόνος του. Η απουσία του συγγραφέα από την Αθήνα δεν άφησε να γίνουν οι διορθώσεις όσο κανονικά θα έπρεπε. Η εκτύπωση του βιβλίου τελείωσε το Σεπτέμβριο 1932, στα τυπογραφεία Κουντουριώτη για το βιβλιοπωλείο Εστίας.

Στη σ. 232 υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι [Bellvue], Ιούνιος 1930 – Αίγινα, Αύγουστος 1932.

Περιεχόμενα:

Πρώτο Μέρος:

- Α'. Ο πατέρας του Μόσκοβου κι ο Μόσκοβος
- Β'. Περίληψη των προηγούμενων
- Γ'. Περίληψη των προηγούμενων (Συνέχεια)
- Δ'. Φως εξ Ευρώπης
- Ε'. Σύγχρονη εποχή

Δεύτερο Μέρος:

- Α'. Και προβαίνει λίγη δροσιά να πάρει...

- Β'. Αντικριστά
- Γ'. Έρχεται
- Δ'. Σώμα με σώμα
- Ε'. Παρενθέσεις

### Τρίτο Μέρος:

- Α'. Επισκέψεις
- Β'. Στον κλήδονα
- Δ'. Αστικά παραλλάματα
- Γ'. Άδειες τσέπες
- Ε'. Το φονικό που εγίνηκε

### Τέταρτο Μέρος:

- Α'. Όπου οι συνομιλίες χρησιμεύουν
- Β'. Η Βαγγελίτσα
- Γ'. Το λείψανο του Μόσκοβου
- Δ'. Δυο γυναίκες
- Ε'. Τελεία και παύλα

Πρώτη μορφή του μυθιστορήματος, το οποίο επανεκδόθηκε το 1963 (βλ. Α30). Σημειώσεις γι' αυτή την πρώτη έκδοση του έργου, καθώς και χειρόγραφη ένδειξη «Τελειωτικό σκηνάριο 4/6/1930» περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 9.

### **1933**

Α13 Θράσου Καστανάκη, *Ελληνικά Χώματα Α'. Μυστήρια της Ρωμοσύνης*, Αθήνα, Κύκλος, 1933.

Κολοφώνας: Η τυπογραφική εκτέλεση του βιβλίου άρχισε στις 5 Ιουλίου και τελείωσε στις 15 Σεπτεμβρίου 1933, στα τυπογραφικά καταστήματα του περιοδικού *Ο Κύκλος*, 26 Δαιδάλου, Αθήνα.

Αφιέρωση: Η σειρά *Ελληνικά Χώματα* αφιερώνεται στην Ελπίδα Μαυροειδή.

Χρόνος γραφής: Ιούνιος 1931. Στη σ. 309 υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι – Αθήνα 1931-1933.

## Περιεχόμενα:

### Πρώτο Μέρος:

Θωμαζέος

Α΄. Δημοσία γνώμη

Β΄. Πρώτη γνωριμία με το Θωμαζέο

Γ΄. Ρεμπέτας ο φλύαρος

Δ΄. Απογεματινή

Ε΄. Καινούργιοι δεσμοί

ΣΤ΄. Σύλλογος ωφελίμων βιβλίων

Ζ΄. Δεύτερη γνωριμία με το Θωμαζέο

Η΄. Ψαρική με αναμνήσεις

Θ΄. Κίνηση στο λιμάνι

Ι΄. Όπου η ζωή έχει τα ξαφνικά της

ΙΑ΄. Μεγαλώνει το γόητρο

ΙΒ΄. Μικροεπεισόδια

ΙΓ΄. Τρίτη και τελευταία γνωριμία με το Θωμαζέο

### Δεύτερο Μέρος:

Ντον Μπαζίλιο

Α΄. Ο Έλληνας από το Πεκίνο

Β΄. Δυο τηλεφωνήματα

Γ΄. Η νύχτα με το πτώμα

Δ΄. Στα πλευρά της αστυνομίας

Ε΄. Κοσμικότητες

ΣΤ΄. Μέσα στους δρόμους

Ζ΄. Ο Μαζέπης εξακολουθεί

Η΄. Εμπρός στα μάτια των ξένων

Θ΄. Σύντομα...

Σχέδια και σημειώσεις για τη σειρά *Ελληνικά Χώματα*, την οποία ο Καστανάκης ξεκίνησε να την επεξεργάζεται από το 1929, καθώς και περισσότερες λεπτομέρειες για τα *Μυστήρια της Ρωμοσύνης*, περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 21α.

A14 Οι «Πεζοί Δρόμοι» του Κ. Παλαμά. Άρθρα Θρ. Καστανάκη - Ρήγα Γκόλφη - Π. Νιρβάνα και Κλ. Παράσχου, Αθήνα, Εστία, 1933.

Με αφορμή την κριτική αποτίμηση των *Πεζών Δρόμων* του Παλαμά, ο Καστανάκης προχωράει σε γενικότερες παρατηρήσεις αναφορικά με την πνευματική κατάσταση του Τόπου και της Φυλής και διαπιστώνει την τραγική μοναξιά που βιώνει κάθε μεγάλος καλλιτέχνης μέσα στο εχθρικό γι' αυτόν κλίμα της Ελλάδας. Η κριτική αυτή που στο βιβλίο καταλαμβάνει τις σελίδες 3-9 είχε δημοσιευτεί για πρώτη φορά, σύμφωνα και με την ένδειξη που φέρει στη σ. 9, στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων* στις 20 Ιουλίου του 1929. Βλ. Β104.

### **1935**

A15 Θράσου Καστανάκη, *Ελληνικά Χώματα Β΄. Μεγάλοι Αστοί: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Πυρσός, 1935.

Χωρίς κολοφώνα.

Στην αρχή υπάρχει ένα motto του Pascal: «A mesure qu'on a plus d'esprit, on trouve qu'il y a plus d'hommes originaux. Les gens du commun ne trouvent pas de différence entre les hommes».

Στις σ. 253-254 υπάρχει λεξιλόγιο.

#### Περιεχόμενα:

Α΄. Σαββατόβραδο στην οδό Σταδίου

Β΄. Γυμνά πόδια

Γ΄. Του έρωτα και της πολιτικής

Δ΄. Κάτω στο γιαλό

Ε΄. Ιδιωτική ζωή

ΣΤ΄. Όπου βλέπουμε το Σπυράκη Καισαρίου και την ανεψιά του

Ζ΄. Όσα μεσολαβήσανε

Η΄. Για εθνικά και άλλα ζητήματα

Θ΄. Η συνέχεια

Ι΄. Συνάντηση με το Σπάρτολη

ΙΑ΄. Μυρίζει χώμα

ΙΒ΄. Όπου ο αναγνώστης φτάνει στο τέλος του βιβλίου

Λεξιλόγιο

Σχέδια και σημειώσεις για τη σειρά *Ελληνικά Χώματα*, την οποία ο Καστανάκης ξεκίνησε να επεξεργάζεται από το 1929, περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 21α. Βλ. και Α13. Ακόμα, αναφορικά με τους *Μεγάλους Αστούς*, στον ίδιο φάκελο περιλαμβάνεται ένα τετράδιο, γραμμένο το 1932, με σημειώσεις για τα πρόσωπα του μυθιστορήματος, αλλά και σημειώσεις για το έργο στα ελληνικά και τα γαλλικά.

### **1936**

Α16 Θράσου Καστανάκη, *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*, Αθήνα, Πυρσός, 1936.

Χωρίς κολοφόνα.

Αφιέρωση: Στη μνήμη του Λύσαντρου Πράσινου του Δασκάλου μου. Μ' ευγνωμοσύνη — Μ' υπακοή — Με σεβασμό και με φιλία που δεν μπορεί πια να ξαναγίνει.

Χρονολογική Ένδειξη: Δευτέρα, 17 του Φλεβάρη 1936.

Στη σ. 156 υπάρχει η χρονολογία γραφής: Γενάρης 1935 – Μάρτης 1936.

#### Περιεχόμενα:

«Ο Ομογενής Βλαδίμηρος»

«Ο Ντίνος Σαμπαρέλης, το Επάγγελμα κι ο Έρωτάς του»

«Αν Ακόμη Ζούσε...»

«Ερωτική Ώρα»

«Οικογενειακή Στέγη»

«Εύρηκα»

Σημειώσεις για τον πρόλογο της συλλογής *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 21α. Αναφορικά με τα διηγήματα «Ερωτική Ώρα» —που δημοσιεύτηκε και στα γαλλικά με τον τίτλο «Heure d'Amour»— «Ο Ομογενής Βλαδίμηρος», «Αν Ακόμη Ζούσε» και «Εύρηκα» βλ. τα λήμματα Α21, Α24, Α42, Β128, Β129, Β130, Β131, Β135 και Β324.

### **1939**

Α17 Θράσου Καστανάκη, *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα*, Αθήνα, Πυρσός, 1939.

Χωρίς κολοφόνα.

Αφιέρωση: Το βιβλίο χαρίζεται στον Αχιλλέα Νόϊο το φίλο μου της κάθε στιγμής.

Στη σ. 140 υπάρχει η ένδειξη: Ελληνικό Αττικής Οχτώβρης 1939.

#### Περιεχόμενα:

«Ο Ρασκάγιας» (Αφιερώνεται στον Καρθαίο)

«Η Αφεντιά μου κι ο Πετρής»

«Ο Σάψαλος» (Στο Δημήτρη Φωτιάδη για τη ζωντανία του «Συμπόσιου»)

«Φιλολογία»

«Ο Γιωζέφης»

«Η Κυρία Μπααραγιάκ»

«Τα Μετά Θάνατον»

«Υστερόλογος»

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, εκτός από τη γενική αφιέρωση του βιβλίου στον Αχιλλέα Νόιο, υπάρχουν και δύο επιμέρους αφιερώσεις, η μία στον Καρθαίο (στο διήγημα «Ο Ρασκάγιας») και η άλλη στον Δημήτρη Φωτιάδη (στο διήγημα «Ο Σάψαλος»). Στις σ. 137-140 δημοσιεύεται ο «Υστερόλογος», κείμενο γραμμένο από τον Καστανάκη, στο οποίο ο συγγραφέας εκθέτει την ιστορία του κάθε διηγήματος και φανερώνει την πηγή έμπνευσής του. Αναφορικά με τα διηγήματα «Η Αφεντιά μου κι ο Πετρής», «Φιλολογία», «Ο Σάψαλος», «Ο Γιωζέφης», «Ο Ρασκάγιας» και «Η Κυρία Μπααραγιάκ», που δημοσιεύονται όλα στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, βλ. τα λήμματα Α21, Α24, Α39, Α42, Β185, Β192, Β195, Β200, Β201, Β202 και Β203.

## **1942**

Α18 Θράσου Καστανάκη, *Ελληνικά Χώματα. Τον Καιρό της Ειρήνης*: Μυθιστόρημα, Αθήνα, Αετός, 1942.

Κολοφώνας: ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ Π. Α. ΔΙΑΛΗΣΜΑ, ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ «ΑΕΤΟΣ» ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 1942 ΣΕ 2000 ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ.

### Περιεχόμενα:

Α΄. Λαϊκή απογευματινή

Β΄. Η γιορτή του Αγίου Πέτρου

Γ΄. Διάλογος

Δ΄. Γύρω στο τραπέζι

Ε΄. Όπου η Βιολαίνα γυρεύει να μάθει

ΣΤ΄. Θαλάσσια λουτρά

Ζ΄. Το απόκρυφο μονοπάτι

Η΄. Όπου ο άνθρωπος εστί συνωμοσία

Θ΄. Η τιμητική του Δήμη

Ι΄. Επιθέσεις και άμυνα

ΙΑ΄. Η δικαιοσύνη

ΙΒ΄. Η στρατηγίνα κι ο αντάρτης

Σχέδια και σημειώσεις για τη σειρά *Ελληνικά Χώματα*, την οποία ο Καστανάκης ξεκίνησε να επεξεργάζεται από το 1929, περιλαμβάνονται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 21α. Βλ. Α13 και Α15.

## **1944**

Α19 Θράσου Καστανάκη, *Η Φάρσα της Νιότης*, Αθήνα, Γλάρος, 1944.

Χωρίς Κολοφώνα.

Στο εσώφυλλο υπάρχει η ένδειξη: Τυπώθηκε το Μάη του 1944 στα Τυπογραφικά Καταστήματα πρώην «Πυρσός».

Στη σ. 7 υπάρχει αφιέρωση: «Στο Γιώργο Βακαλό».

Το έργο περιλαμβάνεται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 16, μαζί με άλλα θεατρικά του έργα, και αρχικά είχε τον τίτλο *Ο Θίασος της Βάρκιζας*. Πρόκειται για κείμενο δακτυλογραφημένο (47 σελίδες) που έχει τρεις πράξεις και τέσσερις εικόνες.

Α20 Θράσου Καστανάκη, *Εφτά Ιστορίες*, Αθήνα, Γλάρος, 1944.

Κολοφώνας: ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΧΙΛΙΑ ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ, ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΠΡΩΗΝ «ΠΥΡΣΟΣ», ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΛΑΡΟΥ.

Στο οπισθόφυλλο δημοσιεύονται σύντομες κρίσεις των Παλαμά, Βάρναλη, Μυριβήλη, Μιράνμπελ, Καρθαίου και Βενέζη για τη συνολική παρουσία του Καστανάκη στα νεοελληνικά γράμματα.

### Περιεχόμενα:

«Ο Κηρύκος» (Αφιέρωση: Στον καπετάνιο Κώστα Βαλσαμίδα που με τη συντροφιά του μου έγιναν ακόμη πιο φωτεινές οι αξέχαστες μέρες του Ελληνικού μας)

«Ο Άντρας της Θεόδωρας» (Αφιέρωση: Στη μνήμη του ποιητή Αλέκου Φωτιάδη)

«Η Δεσποινίδα Λούλη» (Αφιέρωση: Στη σεβαστή μου Κα Φρόσω Νικολαΐδη)

«Ο Θρίαμβος του Ισίδωρου Λούκαρη» (Αφιέρωση: Στο Μάκη Βλασσόπουλο)

«Μια Άλλη Ιστορία»

«Συζυγική Αρμονία»

«Η Γαλλίδα που Έτρωε Κρέας» (Αφιέρωση: Στη Λιλή Ιακωβίδη)

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, τα πέντε από τα επτά διηγήματα της συλλογής φέρουν μία αφιέρωση. Αναφορικά με τα διηγήματα «Μια Άλλη Ιστορία», «Ο Άντρας της Θεόδωρας», «Η Δεσποινίδα Λούλη» και «Ο Θρίαμβος του Ισίδωρου Λούκαρη» που δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά μεταξύ των ετών 1943 και 1944 στα

περιοδικά *Φιλολογική Κυριακή*, *Γράμματα* και *Ορίζοντες* αντίστοιχα βλ. τα λήμματα B235, B238, B251 και B252. Το διήγημα «Ο Αντρας της Θεodώρας» έχει μεταφραστεί και δημοσιευτεί και στα γαλλικά στην εφημερίδα *Les Nouvelles Littéraires* τον Αύγουστο του 1958 (βλ. B331), ενώ στα γαλλικά έχουν μεταφραστεί από τον André Mirambel και τα διηγήματα «Ο Κηρύκος», «Μια Άλλη Ιστορία» και «Ο Θρίαμβος του Ισίδωρου Λούκαρη» που περιλαμβάνονται στο βιβλίο του *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. A24). Όσον αφορά τις κρίσεις που δημοσιεύονται στο οπισθόφυλλο πρέπει να σημειωθεί ότι του Στράτη Μυριβήλη (εδώ είναι ένα μέρος μόνο) έχει δημοσιευτεί και στα *Νεοελληνικά Γράμματα* (βλ. Γ101), όπως και του Κ. Καρθαίου (βλ. Γ92), ενώ μέρος των κρίσεων του Βάρναλη, του Μυριβήλη, του Καρθαίου και του Βενέζη δημοσιεύονται επίσης σε διαφημιστική καταχώριση των *Γραμμάτων* (βλ. Γ104).

A21 Θράσου Καστανάκη, *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*, Αθήνα, εκδόσεις «Άλφα», 1944.

Κολοφώνας: ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΗ ΤΟΥ 1944 ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΛΦΑ» ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ» Α.Ε. Η ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΚΩΣΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΜΕ 18 ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ ΞΥΛΟ. ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΣΕ 2.000 ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ ΤΡΑΒΗΧΤΗΚΑΝ ΚΑΙ 60 ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ ΑΡΙΘΜΗΜΕΝΑ 1-60.

Στη σ. [5] υπάρχει σημείωμα του εκδότη αναφορικά με την έκδοση των δέκα διηγημάτων του Καστανάκη και την προσφορά του συγγραφέα στην ανανέωση του ελληνικού διηγήματος. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Αθήνα, Απρίλης 1944.

#### Περιεχόμενα:

- «Ο Σάψαλος»
- «Η Χορεύτρια Φελιτσιτά»
- «Ο Ρασκάγιας»
- «Το Ταξίδι της Κυρίας»
- «Ο Κοζάκος»
- «Μια Μάνα Πέρασε»
- «Ερωτική Ώρα»
- «Η Κυρία Μπαραγιάκ»
- «Φιλολογία»
- «Μονόλογος»

Στο βιβλίο αυτό, η κυκλοφορία του οποίου αναγγέλθηκε στη *Φιλολογική Κυριακή* το 1943 (βλ. Γ100), περιλαμβάνονται διηγήματα από τις συλλογές: *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά* κι *Άλλα Διηγήματα*, *Το Παρίσι της Νύχτας* και του *Έρωτα*, *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* και *Ο Ρασκάγιας* κι *Άλλα Έξι Διηγήματα*. Στα περιεχόμενα (κάτω από τα οποία αναφέρεται ο τόπος και η ημερομηνία γραφής των διηγημάτων), το κάθε διήγημα –εκτός από τον «Μονόλογο» που αναφέρεται ότι δημοσιεύτηκε στα *Καλλιτεχνικά Νέα* (βλ. B226)



με τον τίτλο «Ο Μονόλογος της Ροζίτσας» και περιλαμβάνεται για πρώτη φορά σε αυτή τη συλλογή– φέρει και μία αφιέρωση. Έτσι, «Ο Σάψαλος» αφιερώνεται στον Δημήτρη Φωτιάδη, «Η Χορεύτρια Φελιτσιτά» στον Νίκο Καββαδία, «Ο Ρασκάγιας» στον Κ. Καρθαίο, «Το Ταξίδι της Κυρίας» στον Κώστα Βάρναλη, «Ο Κοζάκος» στον Λουκά Καστανάκη, «Μια Μάνα Πέρασε» στον Στράτη Μυριβήλη, «Ερωτική Ωρα» στην Ελένη Χαλκούση, «Η Κυρία Μπααραγιάκ» στον Ηλία Βενέζη και «Φιλολογία» στον Γιάννη Σκαζίκη.

## **1945**

A22 Θράσου Καστανάκη, *Η Προδομένη Γαλλία. Αληθινές Ιστορίες από τη Γαλλική Καταστροφή του 1940*, Αθήνα, Οι φίλοι του βιβλίου, 1945.

Χωρίς κολοφώνα.

Κάλυμμα, εξώφυλλο και διακόσμηση Γιώργου Βακαλό.

Στο εσώφυλλο υπάρχει η ένδειξη: *Η Προδομένη Γαλλία* τυπώθηκε τον Ιούλιο του 1945 στο Εργοστάσιο Γραφικών Τεχνών «Πυρσός» Α.Ε. για λογαριασμό των «Φίλων του Βιβλίου».

Αφιέρωση: Αφιερώνεται στο στρατηγό Charles de Gaulle που έσωσε την τιμή της Γαλλίας στις 18 Ιουνίου 1940.

### Περιεχόμενα:

«Η Κληρονομιά της Μαριάς»

«Ο Περιπλανώμενος Τσεχοσλοβάκος»

«Ο Δήμαρχος του Κομπεφά»

«Ο Πατέρας του Μονεστιέ»

«Η Χήρα του Βενέδικτου»

«Οι Αναμνήσεις του Γιουστίνου»

«Η Αλλαγή του Αυγουστίνου»

«Η Θεία Ροζαλία»

«Ο Εγγονός του Γκούργκου»

Η αναγγελία της κυκλοφορίας της συλλογής, καθώς και σύντομο σχόλιο για το περιεχόμενό της δημοσιεύεται στα *Ελεύθερα Γράμματα* το 1944 (βλ. Γ111). Ωστόσο, τα διηγήματα «Η Κληρονομιά της Μαριάς», «Οι Αναμνήσεις του Γιουστίνου», «Η Αλλαγή του Αυγουστίνου», «Ο Εγγονός του Γκούργκου» και «Ο Πατέρας του Μονεστιέ» είχαν ήδη δημοσιευτεί το 1941 στα *Νεοελληνικά Γράμματα* (βλ. τα λήμματα B218, B220, B221, B222 και B223). Παράλληλα, στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο με τα θεατρικά του έργα (φάκελος 16) περιλαμβάνεται κι ένα άτιτλο, δακτυλογραφημένο κείμενο 58 σελίδων με τέσσερις πράξεις, κύριο πρόσωπο του οποίου είναι ο δήμαρχος του Κομπεφά, όπως και στο ομώνυμο διήγημα, με το οποίο κατά πάσα πιθανότητα σχετίζεται.

A23 *Η Μάχη της Πείνας: 1941. Σχέδια Ελ. Περάκη-Θεοχάρη. Πρόλογος Θράσου Καστανάκη*, Αθήνα, εκδ. Α. Καραβία, 1945.

Ο πρόλογος του Καστανάκη στο βιβλίο αυτό με τα σχέδια της Ελένης Περάκη-Θεοχάρη παρουσιάζει μια αποκαλυπτική εικόνα της κατοχικής Αθήνας του 1941.

## **1955**

A24 Thrasso Castanakis, *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*. Traduites du grec modern et présentées par André Mirambel, Paris, Les Belles Lettres, 1955.

Κολοφώνας: ACHEVÉ D'IMPRIMER EN NOVEMBRE 1955 SUR LES PRESSES DE L'IMPRIMERIE DARANTIERE A DIJON POUR LA SOCIÉTÉ D'ÉDITION «LES BELLES LETTRES». VÉLIN TEINTÉ DES PAPETERIES DE GUYENNE.

Στις σ. 7-16 δημοσιεύεται πρόλογος του André Mirambel, στον οποίο γίνεται μια αναδρομή στο λογοτεχνικό έργο του Θράσου Καστανάκη, αναλύονται τα χαρακτηριστικά της γραφής του και παρουσιάζονται τα διηγήματα που περιλαμβάνονται στο βιβλίο.

### Περιεχόμενα:

«Yanni L'Aveugle»

«Le Voyage de Madame»

«La Mère»

«La Jeune Fille Qui Savait...»

«Faute de Jeunesse»

«Quand on Vieillit»

«L'Ennui Cheminant Seul...»

«Manoeuvres»

«Heure d'Amour»

«Toit Familial»

«Eurêka»

«Joseph»

«I. — Littérature»

«II. — Monologue»

«L'Autre Histoire»

«Kirykos»

«Le Triomphe D'Isidore»

«Goutte D'Eau Dans Le Torrent»

«Alerte»

«Tasso Tassoulo»

Τα είκοσι διηγήματα του Καστανάκη που περιλαμβάνονται στη συλλογή και μεταφράστηκαν από τον André Mirambel είναι γραμμένα, όπως σημειώνεται και στον πρόλογο της έκδοσης, από το 1928 έως το 1945, ενώ τέσσερα από αυτά («La Mère», «Yanni L'Aveugle», «Le Voyage de Madame», «Heure d'Amour») είχαν δημοσιευτεί και στον γαλλικό Τύπο. Βλ. B127, B317, B321 και B324. Με τη σειρά που παρουσιάζονται στην έκδοση του André Mirambel πρόκειται για τα διηγήματα: 1. «Ο Τυφλόγιαννος» από τη συλλογή *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα* (βλ. A4), 2. «Το Ταξίδι της Κυρίας» από τη συλλογή *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* (βλ. A10), 3. «Μια Μάνα Πέρασε», 4. «Το Κορίτσι Θα Ήτανε Βέβαιο», 5. «Το Αμάρτημά Του», 6. «Έτσι Κανείς Όταν Γεράσει», 7. «Περπατώντας η Ανία Μονάχη», 8. «Ο Φίνος Άνθρωπος», όλα από τη συλλογή *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* (βλ. A11), 9. «Ερωτική Ώρα», 10. «Οικογενειακή Στέγη», 11. «Εύρηκα», όλα από τη συλλογή *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* (βλ. A16), 12. «Ο Γιωζέφης», 13. «Φιλολογία», και τα δύο από τη συλλογή *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (βλ. A17), 14. «Μονόλογος» από τη συλλογή *Επιλογή Δέκα Διηγήματα* (βλ. A21), 15. «Μια Άλλη Ιστορία», 16. «Ο Κηρύκος», 17. «Ο Θρίαμβος του Ισίδωρου Λούκαρη», όλα από τη συλλογή *Εφτά Ιστορίες* (βλ. A20), 18. «Μια Σταγόνα στην Πλημμύρα» (βλ. B295), ανέκδοτο διήγημα, 19. «Ωρα Κινδύνου», (βλ. B305), ανέκδοτο διήγημα και 20. «Τάσος Τασούλης» (βλ. A36, B294, B296 και B297).

## **1956**

A25 Θράσου Καστανάκη, *Ο Χατζή Μανουήλ*: Μυθιστόρημα, Αθήνα, Εστία, 1956.

Κολοφώνας: *Ο Χατζή Μανουήλ* ΤΟΥ ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Α.Ε. (ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ Α. ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ) ΤΟΝ ΟΧΤΩΒΡΗ ΤΟΥ ΧΙΛΙΑ ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΑ ΠΕΝΗΝΤΑ ΕΞΙ. Η ΜΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ, Η ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠ' ΤΟ ΖΩΓΡΑΦΟ Κ. ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟ. ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΝΑΣΟΣ ΔΕΤΖΩΡΤΖΗΣ.

Στο οπισθόφυλλο δημοσιεύονται σύντομες κρίσεις από τον Κώστα Βάρναλη, τον Ηλία Βενέζη, τον Στράτη Μυριβήλη, τον André Mirambel, τον Κ. Καρθαίο, τον Luc Estang, τον Bernard Lecache και τον Claude Romain.

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από τον φάκελο 4 του Αρχείου του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Ο Χατζή-Μανουήλ* γράφτηκε στην Αντίπολη (Antibes) την περίοδο 1947-1949 και εκτεινόταν σε 420 δακτυλογραφημένες σελίδες με διορθώσεις και σχόλια του ίδιου του συγγραφέα πάνω σε αυτές. Επίσης, στον φάκελο 27α περιέχονται άρθρα και κριτικές για το μυθιστόρημα, ενώ από τον φάκελο 27α<sup>2</sup> γίνεται γνωστή η μετάφρασή του στα γαλλικά (με τον τίτλο: *Les Chiens dans la Nuit*) και η βράβευσή του (βλ. A26). Παράλληλα, η αλληλογραφία του σχετικά με το μυθιστόρημα (που περιέχεται στον ίδιο φάκελο) φανερώνει την ύπαρξη και ταινίας που γυρίστηκε από γαλλική εταιρεία παραγωγής. Βλ. E2. Τέλος, ο *Χατζή-Μανουήλ* μεταφράστηκε το 1959 και στα ιταλικά με τον τίτλο: *Cani nella Notte* (βλ. A27).

## **1957**

A26 Thrasso Castanakis, *Les Chiens Dans la Nuit*: roman, traduit du grec par Nane Sylvestre et l'auteur, Édition de Seuil, Paris, 1957.

Χωρίς Κολοφώνα.

Στο εσώφυλλο υπάρχει ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα για τον Καστανάκη, καθώς και η περίληψη του μυθιστορήματος, γραμμένα αμφότερα στα γαλλικά.

Πρόκειται για τη γαλλική μετάφραση του *Χατζή-Μανουήλ* που εκδόθηκε στο Παρίσι το 1957. Το μυθιστόρημα κυκλοφόρησε ακόμα στα ιταλικά το 1959, μεταφρασμένο από τον Ettore Capriolo. Βλ. A27.

### **1959**

A27 Thrasso Castanakis, *Cani Nella Notte*, tradotto da Ettore Capriolo, editore Cino del Duca, Milano, 1959.

Πρόκειται για την ιταλική μετάφραση του *Χατζή-Μανουήλ*. Βλ. A25, A26. Το βιβλίο στην ιταλική του εκδοχή δεν έχω καταφέρει να το εντοπίσω.

### **1962**

A28 Θράσου Καστανάκη, *Η Παγίδα*. Μυθιστόρημα, Αθήνα, χωρίς εκδ. οίκο, 1962.

Κολοφώνας: Η ΠΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ ΚΑΙ ΜΙΧΑΛΑ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ ΧΙΛΙΑ ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΑ ΕΞΗΝΤΑ ΔΥΟ. ΤΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΕΦΙΛΟΤΕΧΝΗΣΕ Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΚΩΣΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ. ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΝΑΣΟΣ ΔΕΤΖΩΡΤΖΗΣ.

Αφιέρωση: Αφιερώνεται στη μνήμη του Απελλή Νίκου Καστανάκη που σκοτώθηκε Αύγουστο του 1944 πολεμώντας για την πατρίδα μας.

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα από τους φακέλους 7 και 8, το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Η Παγίδα* γράφτηκε στο Παρίσι από την 1<sup>η</sup> Μαρτίου του 1955 έως τις 16 Μαΐου του 1958, αποτελούνταν συνολικά από 1004 χειρόγραφες σελίδες (1-500 στον φάκελο 7 και 501-1004 στον φάκελο 8) και έφερε αρχικά τον τίτλο *Ο Αφέντης Αυρήλιος*. Ακόμα, στον φάκελο 8 του Αρχείου περιλαμβάνονται σημειώσεις για το έργο, σημειωματάριο με τα πρόσωπα του μυθιστορήματος και χειρόγραφο «σκηνάριο», κατά την ορολογία του συγγραφέα.

A29 Thrasso Castanakis, *La Race des Hommes*: roman, traduit du grec par André Mirambel, G. - P. Maisonneuve et Larosse, Paris, 1962.

Πρόκειται για τη γαλλική μετάφραση του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Η Φυλή των Ανθρώπων* που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1932 και στη συνέχεια επανεκδόθηκε σε καινούργια μορφή το 1963. Βλ. A12 και A30. Το βιβλίο στη γαλλική του εκδοχή δεν έχω καταφέρει να το εντοπίσω.

### **1963**

A30 Θράσου Καστανάκη, *Η Φυλή των Ανθρώπων*. Καινούργια Μορφή, Αθήνα, Γαλαξίας, 1963.

Χωρίς Κολοφώνα.

Στο εσώφυλλο υπάρχει η ένδειξη: Πρώτη έκδοση, 1932. Εξετυπώθη τον Νοέμβριο του 1963 εις το τυπογραφείον της Εκδοτικής Εταιρείας Αθηνών.

### **1978**

A31 Θράσος Καστανάκης, *Η Παγίδα*. Μυθιστόρημα, Αθήνα, Πλειάς, 1978.

Χωρίς κολοφώνα.

Αφιέρωση: Αφιερώνεται στη μνήμη του Απελλή Νίκου Καστανάκη που σκοτώθηκε Αύγουστο του 1944 πολεμώντας για την πατρίδα μας.

Στο εξώφυλλο υπάρχει απόσπασμα από την κριτική του Βάσου Βαρίκα για την *Παγίδα* που είχε δημοσιευτεί στις 10/2/1963 στην εφημερίδα *Το Βήμα της Κυριακής* και αργότερα συμπεριλήφθηκε στο βιβλίο του *Συγγραφείς και Κείμενα. Α', 1961-1965*, Αθήνα, Ερμής, 1975, σ. 131-133. Βλ. και Γ152.

Λιθογραφική ανατύπωση της πρώτης έκδοσης (βλ. Α28) που κυκλοφόρησε τον Οκτώβριο του 1962. Φιλολογική και τυπογραφική επιμέλεια Νάσου Δετζώρτζη. Σύνθεση εξωφύλλου Γεράσιμου Μάρκου. Κοσμήματα Κώστα Γραμματόπουλου.

### **1979**

A32 Θράσου Καστανάκη, *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*, Αθήνα, Πλειάς, <sup>2</sup>1979.

Την έκδοση δεν έχω καταφέρει να εντοπίσω.

A33 Θράσου Καστανάκη, *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, Αθήνα, Πλειάς, <sup>2</sup>1979.

Την έκδοση δεν έχω καταφέρει να εντοπίσω.

### **1980**

A34 Θράσος Καστανάκης, *Ο Χατζη-Μανουήλ*: Μυθιστόρημα, Αθήνα, Πλειάς, <sup>2</sup>1980.

Λιθογραφική ανατύπωση της πρώτης έκδοσης, βλ. Α24. Η τρίτη έκδοση στο Α37.

A35 Θράσου Καστανάκη, *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά, Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, Αθήνα, Πλειάς, <sup>3</sup>1980.

Λιθογραφική ανατύπωση των δευτέρων εκδόσεων, βλ. Α32 και Α33.

### **1983**

A36 Θράσος Καστανάκης, «Τάσος Τασούλης», στο: *15 Διηγήματα από την Αντίσταση*, Αθήνα, εκδόσεις Ειρήνη, 1983.

Σύμφωνα με τον πρόλογο της ΕΠΟΝ που επιμελήθηκε την έκδοση, στον συλλογικό αυτόν τόμο περιλαμβάνονται διηγήματα που χάρισαν «διαλεχτοί λογοτέχνες», έχοντας ως πηγή έμπνευσης την ηρωική αντίσταση του ελληνικού λαού την περίοδο της γερμανικής Κατοχής. Το διήγημα που επιλέχθηκε από τη λογοτεχνική παραγωγή του Θράσου Καστανάκη είναι ο «Τάσος Τασούλης» που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1945 στο περιοδικό *Αέρα* και λίγους μήνες αργότερα στο περιοδικό *Η Διάπλασις των Παιδων*. Βλ. και τα λήμματα B294, B296 και B297.

### **1984**

A37 Θράσος Καστανάκης, *Ο Χατζη-Μανουήλ: Μυθιστόρημα*, Αθήνα, Εστία, <sup>3</sup>1984.

Την 3<sup>η</sup> έκδοση δεν μπόρεσα να την εντοπίσω. Ωστόσο, σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από την 4<sup>η</sup> έκδοση, πρόκειται για φωτομηχανική αναπαραγωγή της πρώτης. Η 4<sup>η</sup> έκδοση στο Α40.

### **1985**

A38 Θράσου Καστανάκη, *Το Κόκκινο Άστρο*, Αθήνα, Εστία, 1985.

Χωρίς Κολοφώνα.

Στη σ. 207 υπάρχει η χρονολογική ένδειξη: 18 του Φλεβάρη 1952 στο Παρίσι 5.

Στο εσώφυλλο υπάρχει σημείωμα του εκδότη.

Στις σ. 209-211 δημοσιεύονται σχόλια του αταύτιστου Α. Λ. για το *Κόκκινο Άστρο* και πληροφορίες για την έκδοση.

Στις σ. 213-224 δημοσιεύονται οι σημειώσεις που κράτησε ο ίδιος ο Καστανάκης, προκειμένου να τον καθοδηγήσουν στη συγγραφή του μυθιστορήματός του.

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα από τον φάκελο 5, το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Το Κόκκινο Άστρο* γράφτηκε από τις 10 Φεβρουαρίου του 1950 έως τις 18 Φεβρουαρίου του 1952 ανάμεσα σε Παρίσι και Αντίπολη και αποτελείται από 626 χειρόγραφες σελίδες. Ακόμα, στον ίδιο φάκελο περιλαμβάνονται οι σημειώσεις για τη συγγραφή, τα πρόσωπα, καθώς και «σκηνάριο» του μυθιστορήματος, τα οποία, όπως προαναφέρθηκε, παρουσιάζονται αναλυτικά στο σημείωμα του εκδότη.

### **1994**

A39 Θράσος Καστανάκης, «Η Αφεντιά μου κι ο Πετρής», στο Μαίρη Ι. Γιόση – Άννα Χρυσογέλου-Κατσή – Μαρία Λαϊνά (επιλογή-επιμ.), *Του Γέλιου «...δραστικότερον τοῦ πυρός τοῦ καθαρτηρίου...»*, Αθήνα, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, 1994, σ. 79-88.

Ανάμεσα στα διηγήματα που περιλαμβάνονται στον τόμο αυτόν και που –σύμφωνα με τον πρόλογο- αναφέρονται στο γέλιο και είναι εν μέρει ή εν όλω σατιρικά, είναι και το διήγημα του Καστανάκη «Η Αφεντιά μου κι ο Πετρής» από τη συλλογή του *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* που κυκλοφόρησε το 1939. Βλ. Α17. Όπως δηλώνει ο συγγραφέας στον Υστερόλογο της παραπάνω συλλογής, αλλά και οι επιμελητές της έκδοσης αυτής, η ιστορία του «Πετρή» αποτελεί μια προσπάθεια σύνθεσης φάρσας-διηγήματος. Στο τέλος του παρόντος συλλογικού τόμου οι επιμελητές παραθέτουν βιογραφικά σημειώματα για τους συγγραφείς που ανθολογούνται, συμπεριλαμβάνοντας φυσικά και αυτό του Θράσου Καστανάκη (σ. 260-261).

## **2000**

A40 Θράσου Καστανάκη, *Ο Χατζη-Μανουήλ*: Μυθιστόρημα, Αθήνα, Εστία, <sup>4</sup>2000.

Χωρίς Κολοφώνα.

Μακέτα εξωφύλλου: Κώστας Λεγάκης

Κοσμήματα και εικόνα: Κώστα Γραμματόπουλου

Φωτομηχανική αναπαραγωγή της 1<sup>ης</sup> έκδοσης, βλ. Α25.

## **2001**

A41 Θράσος Καστανάκης, «Μια Μάνα Πέρασε», στο Γιώργος Κ. Καραβασίλης (επιλογή-επιμ.), *Δύο Ερωτικά Διηγήματα* του Θράσου Καστανάκη και του Γιάννη Μαγκλή, Αθήνα, Γαβριηλίδης, 2001, σ. 7-28.

Το ερωτικό, σύμφωνα με τον τίτλο, διήγημα του Καστανάκη που περιλαμβάνεται στον τόμο αυτόν είναι το «Μια Μάνα Πέρασε» από τη συλλογή διηγημάτων του *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* που κυκλοφόρησε το 1930. Βλ. Α11.

A42 Θράσος Καστανάκης, «Ο Κηρύκος», «Η Αφεντιά μου κι ο Πετρής», «Ερωτική Ώρα», στο: Παντελής Απέργης (επιμ.), *Πανόραμα του Ελληνικού Διηγήματος*, τόμ. ΣΤ', Αθήνα, εκδόσεις Αλέξανδρος, 2001, σ. 205-239.

Της έκδοσης των τριών διηγημάτων του Καστανάκη, από τις συλλογές του *Εφτά Ιστορίες*, *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* και *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* αντίστοιχα, προηγείται σύντομο βιογραφικό και κριτικό σημείωμα για τον συγγραφέα και το έργο του, καθώς επίσης κατάλογος της εργογραφίας του και βιβλιογραφία.

## **2014**

A43 Thrassos Kastanakis, *Manouïl le Hadji*: roman, trad. Hervé Georgelin, Geneve, Métis Presses, 2014.

Πρόκειται για την τελευταία μεταφρασμένη έκδοση του *Χατζη-Μανουήλ*, την οποία δεν κατάφερα να εντοπίσω.

## **B. Δημοσιεύσεις σε ελληνικά και ξένα έντυπα**

### **1918**

B1 «**Η Φοβισμένη Ψυχή**» [Αφιέρωση:] Στον αδελφό μου Λουκά με τη γλυκύτερη αγάπη. *Ο Λόγος*, χρόνος Α΄, τχ. 2 (Δεκέμβριος 1918) 51-56.

Πρόκειται για το πρώτο διήγημα του Καστανάκη που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ο Λόγος* της Πόλης, το οποίο διηύθυναν ο Όμηρος Μπεκές και ο Γιάννης Χαλκούσης. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Ιούλιος 1918. Περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, στον φάκελο 11α.

### **1919**

B2 «**Ο Κακός**» [motto]: Το δυνατό άσχημο ίσως αξίζει να ζει πίοτερο από το μέτριο όμορφο, και ίσως να ζει βαθύτερα από το υψηλότερο ωραίο. *Ο Λόγος*, χρόνος Α΄, τχ. 5 (Μάρτης 1919) 168-180.

Πρόκειται για το δεύτερο διήγημα του Καστανάκη που δημοσίευσε και πάλι στον *Λόγο* της Πόλης. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Σεπτέμβριος 1918. Περιλαμβάνεται και αυτό στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, στον φάκελο 11α.

B3 ***Λυρικές Πρόζες*** [Αφιέρωση:] Χαρίζεται στον αξέχαστο και στον ακριβό μας Δ. Βορίδη. *Διόνυσος*, χρόνος Α΄, τχ. 1 (Απρίλης-Μάης 1919) 3-8.

Στο τχ. αυτό δημοσιεύονται τρία μέρη από τις *Λυρικές Πρόζες* που ακολουθούν τη λατινική αρίθμηση και τιτλοφορούνται. Το πρώτο ονομάζεται «Το Τυφλό Σπίτι» (σ. 3-5), το δεύτερο ονομάζεται «Αψέντι» (σ. 5-8) και το τελευταίο «Ο Καθρέφτης» (σ. 8). Περιλαμβάνονται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1.

B4 «**Το Ρημάδι**» [motto:] «*Ils sont le monotone pas – Celui qui vient et qui s'en va toujours le même et j amais las – De l'horizon vers l'horizon*» [VERHAEREN «les mendiants»]. *Διόνυσος*, χρόνος Α΄, τχ. 1 (Απρίλης-Μάης 1919) 25-30.

Στο τέλος του διηγήματος υπάρχει η χρονολογική ένδειξη: 1919.

B5 ***Η Πρώτη Μέρα***, *Διόνυσος*, χρόνος Α΄, τχ. 2 (Ιούνης-Ιούλης 1919) 1-10.

Πρόκειται για μια απόπειρα θεατρικού συμβολισμού, με έναν κύκλο «ηρώων» και σκηνοθετικές οδηγίες από τον ίδιο τον συγγραφέα. Περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Πόλη, 1919.

B6 ***Λυρικές Πρόζες***, *Διόνυσος*, χρόνος Α΄, τχ. 2 (Ιούνης-Ιούλης 1919) 19-22.

Στο τχ. αυτό συνεχίζονται οι *Λυρικές Πρόζες* του Καστανάκη. Συγκεκριμένα, δημοσιεύονται άλλα δύο μέρη που επίσης ακολουθούν τη λατινική αρίθμηση κι έτσι το τέταρτο κατά σειρά έχει τον τίτλο «Το Πράσινο» (σ. 19-20) και το πέμπτο «Νύχτα» (σ. 20-22). Περιλαμβάνονται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1. Στο τέλος φέρουν την ένδειξη: Πόλη, 1919.



**B7 Τα Πολύ Απλά Τραγούδια**, Διόνυσος, χρόνος Α΄, τχ. 3 (Αύγουστος-Σεπτέμβρης 1919) 1-5.

*Τα Πολύ Απλά Τραγούδια*, τα οποία παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με τις *Λυρικές Πρόζες*, χωρίζονται σε πέντε μέρη και ακολουθούν λατινική αρίθμηση. Κάτω από το πρώτο μέρος υπάρχει η ένδειξη: Μαρσίλια 1919, ενώ κάτω από το τελευταίο: Grenoble Σεπτέμβρης 1919. Περιλαμβάνονται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημίες του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1.

**B8 Τα Τραγούδια του Διβανιού**, Διόνυσος, χρόνος Α΄, τχ. 4 (Νοέμβρης-Δεκέμβρης 1919) 1-4.

*Τα Τραγούδια του Διβανιού*, τα οποία παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με τις *Λυρικές Πρόζες*, χωρίζονται σε έξι μέρη και ακολουθούν, κατά το πρότυπο των *Πολύ Απλών Τραγουδιών*, λατινική αρίθμηση. Συνεχίζονται και στο τχ. 6 με άλλα τέσσερα μέρη, βλ. Β15. Στο τέλος φέρουν τη χρονολογική ένδειξη: Οκτώβρης, 1919. Περιλαμβάνονται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημίες του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1.

**B9 «Το Έργο του Rimbaud»**, Διόνυσος, χρόνος Α΄, τχ. 4 (Νοέμβρης-Δεκέμβρης 1919) 5-11.

Πρόκειται για ένα άρθρο του Καστανάκη με θέμα το έργο του Γάλλου ποιητή, το οποίο εμπεριέχεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α. Το άρθρο είναι χωρισμένο σε τρία μέρη που ακολουθούν λατινική αρίθμηση. Στο πρώτο μέρος (σ. 5-7) γίνεται μια αναφορά γενικά στον ρόλο του ποιητή, ενώ στα επόμενα δύο (σ. 7-10 το δεύτερο και 10-11 το τρίτο) το ενδιαφέρον εστιάζεται πια στο έργο του Rimbaud. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Οκτώβρης 1919.

## **1920**

**B10 «Μακαρία η Ερημία»** [motto:] «Εξορισμένος στην έπαρση της λατρείας, μοναχός του...». Διόνυσος, χρόνος Α΄, τχ. 5 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1920) 1-3.

Πρόκειται για το πρώτο από μια σειρά «τραγουδιών», που παρουσιάζει αναλογίες τόσο με τις *Λυρικές Πρόζες* όσο και με *Τα Πολύ Απλά Τραγούδια* ή *Τα Τραγούδια του Διβανιού* που δημοσιεύτηκαν στα προηγούμενα τεύχη του *Διονύσου*. Ο τίτλος, ο οποίος μεταφέρεται από τον πίνακα περιεχομένων του περιοδικού, παρουσιάζει διαφορές στον τονισμό –αποτυπώνεται δηλαδή ως «Μακάρια η Ερημιά»– τόσο στο τχ. του *Λόγου*, όπου δημοσιεύεται το διήγημα του Καστανάκη «Γύρω Σε Μια Γυναίκα» και υπάρχει motto από το συγκεκριμένο ποίημα (βλ. Β18) όσο και στις *Ερημίες του Ηλιόχαρου*, όπου επίσης περιλαμβάνεται ως μέρος της ευρύτερης σειράς ποιημάτων *Η Κάμαρα της Ξενιτιάς* (βλ. Α1).

**B11 «Ο Ύμνος του Άγνωστου»**, Διόνυσος, χρόνος Α΄, τχ. 5 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1920) 3-5.

Πρόκειται για το δεύτερο κατά σειρά «τραγούδι» που ακολουθεί το «Μακαρία η Ερημία», βλ. το σχόλιο στο Β10. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Grenoble 1919. Περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημίες του Ηλιόχαρου* ως μέρος της ευρύτερης σειράς ποιημάτων *Λυρικές Πρόζες*, βλ. Α1.

B12 «**Ξεκούρασμα**» [motto:] «...Και το θάρρος ακόμη είναι δικό μου... τίποτε δεν μπορεί να μου είναι ξένο, γιατί ποτές δεν εδόξασα το σύνολο». *Διόνυσος*, χρόνος Α', τχ. 5 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1920) 10-11.

Πρόκειται για το τρίτο κατά σειρά «τραγούδι» που ακολουθεί τον *Ύμνο του Άγνωστου*, βλ. τα σχόλια στο B10 και B11. Περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου* ως μέρος της ευρύτερης σειράς ποιημάτων *Η Κάμαρα της Ξενιτιάς*, βλ. Α1.

B13 «**Οι Αρχαίοι Καιροί**», *Διόνυσος*, χρόνος Α', τχ. 5 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1920) 11-12.

Πρόκειται για το τέταρτο κατά σειρά «τραγούδι» που ακολουθεί το *Ξεκούρασμα*, βλ. τα σχόλια στο B10, το B11 και το B12. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 1919. Περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου* ως μέρος της ευρύτερης σειράς ποιημάτων *Τα Πολύ Απλά Τραγούδια*, βλ. Α1.

B14 «**Ο Ίσκιος**», *Διόνυσος*, χρόνος Α', τχ. 6 (Μάρτιος-Απρίλιος 1920) 1-2.

Στο τχ. αυτό του *Διονύσου* συνεχίζεται η δημοσίευση της σειράς «τραγουδιών» του Καστανάκη, με τον «Ίσκιο» να είναι το πρώτο στη σειρά, βλ. τα σχόλια στο B10, στο B11, στο B12 και στο B13. Περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου* ως μέρος του ποιήματος *Με το Μέθυσμα*, βλ. Α1.

B15 *Τα Τραγούδια του Διβανιού*, *Διόνυσος*, χρόνος Α', τχ. 6 (Μάρτιος-Απρίλιος 1920) 2-4.

Στο τχ. αυτό συνεχίζεται η παρουσίαση των *Τραγουδιών του Διβανιού* που για πρώτη φορά δημοσιεύτηκαν στο τέταρτο τχ. του περιοδικού, βλ. B8. Εδώ, η λατινική αρίθμηση ξεκινάει από το έβδομο μέρος (VII) και σταματάει στο δέκατο (X). Περιλαμβάνονται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1.

B16 *Εσπερινά*, *Διόνυσος*, χρόνος Α', τχ. 6 (Μάρτιος-Απρίλιος 1920) 5-7.

*Εσπερινά* είναι ο τίτλος των επόμενων και τελευταίων «τραγουδιών» που δημοσιεύονται στον *Διόνυσο*, βλ. τα σχόλια στο B10, το B11, το B12, το B13 και το B14. Χωρίζονται σε τρεις ενότητες που ακολουθούν, όπως και όλα τα προηγούμενα, τη λατινική αρίθμηση. Περιλαμβάνονται επίσης στο βιβλίο *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*, βλ. Α1.

B17 «**Η Οργανωτική Αξία της Διανοήσής μας**», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 1 (Νοέμβριος 1920) 9-15.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης θίγει για πρώτη φορά ζητήματα εθνικά και φιλοδοξεί να αναδείξει ως μείζονος σημασίας αίτημα την ανάγκη απόκτησης εθνικής συνείδησης. Περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Grenoble, Μάης 1920.

B18 «**Γύρω σε Μια Γυναίκα**» [motto:] «Ω: θα λάτρευα ένα φως σα μιαν οργή ζήσης». «**Μακάρια η Ερημιά**». *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 2 (Δεκέμβριος 1920) 71-80.

Το διήγημα «Γύρω σε Μια Γυναίκα» είναι χωρισμένο συνολικά σε έξι ενότητες με λατινική αρίθμηση. Στο συγκεκριμένο τχ. δημοσιεύονται οι τρεις πρώτες, ενώ οι υπόλοιπες συνεχίζονται στο επόμενο τχ., όπου και

ολοκληρώνεται το διήγημα, βλ. B19. Περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11α. Αναφορικά με το motto που προτάσσει ο συγγραφέας από το *Μακάρια η Ερημιά*, βλ. B10.

## **1921**

**B19 «Γύρω σε Μια Γυναίκα», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 3 (Ιανουάριος 1921) 118-129.**

Εδώ, συνεχίζεται και ολοκληρώνεται το διήγημα, η δημοσίευση του οποίου είχε ξεκινήσει στο τχ. 2, βλ. B18. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι υπόλοιπες τρεις ενότητες, ενώ στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Ιούλιος 1920.

**B20 «Ο Καθένας Μοναχός» [motto:] «Τέτοιες ώρες μνήσκω μονάχος με την πίστη μου στο μελλοντικό άγνωστο...». *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 4 (Φεβρουάριος 1921) 188-199.**

Το διήγημα περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11α. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: 1920.

**B21 «Για τους Νέους Ορίζοντες», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 5 (Μάρτης 1921) 248-252.**

Πρόκειται για το δεύτερο άρθρο του Καστανάκη, που γράφεται με αφορμή τη συμπλήρωση των εκατό χρόνων από την ελληνική επανάσταση, και όπως και το πρώτο έχει ως στόχο την πνευματική αφύπνιση του έθνους, βλ. B17. Περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: 1921.

**B22 *Οι Ελάχιστες Μέρες*, *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 7-8 (Μάιος-Ιούνιος 1921) 381-383.**

Η συλλογή αυτή των ποιημάτων του Καστανάκη, που εδώ ξεκινούν από την ενότητα VIII, βρίσκεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 15.

**B23 «Η Ίδια Όψη», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 7-8 (Μάιος-Ιούνιος 1921) 413-423.**

Το διήγημα περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11α. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάρτης του 1921.

**B24 «Απ' τις *Ελάχιστες Μέρες*», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 9-10 (Ιούλιος-Αύγουστος 1921) 490-493.**

Εδώ, δημοσιεύονται οι ενότητες X και XI από την ποιητική αυτή συλλογή του Καστανάκη. Η όγδοη ενότητα παρουσιάστηκε στο προηγούμενο τχ., βλ. B22.

**B25 «Το Στρατήγημα της Ζωής», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 11 (Σεπτέμβριος 1921) 616-627.**

Το διήγημα περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11α. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Ιούλιος του 1921.

**B26 «Απ' τις *Ελάχιστες Μέρες*», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ΄, τχ. 12 (Οκτώβριος 1921) 672-675.**

Εδώ, δημοσιεύεται η ενότητα XII από την ποιητική αυτή συλλογή του Καστανάκη, μέρη της οποίας είχαν δημοσιευτεί και σε προηγούμενα τχ. του *Λόγου*, βλ. B22 και B24.

## 1922

B27 «Γειτόνοι» [Αφιέρωση:] Του μεγάλου μας ΨΥΧΑΡΗ. *Βωμός*, χρόνος Α΄, περίοδος 2<sup>η</sup>, τχ. 1-2 (25 Ιανουαρίου 1922) 4-9.

Το διήγημα περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11α.

B28 «Τα Εκατόχρονα του Ντοστογιέβσκη», *Βωμός*, χρόνος Α΄, περίοδος 2<sup>η</sup>, τχ. 3 (10 Φεβρουαρίου 1922) 34-35.

Το άρθρο δημοσιεύεται στη στήλη «Κριτικά Σημειώματα» του περιοδικού, που εκδίδεται πια στο Παρίσι, και για το οποίο ο ίδιος ο συγγραφέας δίνει πληροφορίες που περιλαμβάνονται στον φάκελο 23 του Αρχείου του στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ.

B29 «Το Αιώνιο Γονάτισμα» [Αφιέρωση:] Του Λ. Πράσινου, του λατρεμένα αλησμόνητου φίλου μου. *Ο Λόγος*, χρόνος Δ΄, τχ. 3 (Μάρτιος 1922) 184-199.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11α. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: 1921.

B30 *Οι Ελάχιστες Μέρες*, *Ο Λόγος*, χρόνος Δ΄, τχ. 6-7 (Ιούνιος-Ιούλιος 1922) 420-421.

Εδώ, δημοσιεύεται μία ακόμα ενότητα από την ποιητική αυτή συλλογή του Καστανάκη –συγκεκριμένα η ενότητα XVI– που πρωτοπαρουσιάστηκε στα τχ. 7-8 του Γ΄ χρόνου και συνεχίστηκε και στα τχ. 9-10 και 12, βλ. B22, B24 και B26.

## 1923

B31 «Τα Εκατόχρονα του Ρενάν», *Ο Νουμάς*, χρόνος Κ΄, τχ. 4 (773) (Απρίλης 1923) 284-290.

Το άρθρο φέρει στο τέλος την ένδειξη: Παρίσι 14 του Μάρτη 1923.

B32 «Καλή του Ώρα» [motto:] «Οι άνθρωποι του τραπεζιού, με τις καλοκαθισμένες τους ώρες, αξίζουνε κάτι κι αυτοί», μου έλεγε ο Ρουπακιάς. *Ο Νουμάς*, χρόνος Κ΄, τχ. 6 (775) (Ιούνιος 1923) 413- 421.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β.

B33 «La “Geôle” του Μπουρζέ και τα Καλά της Σύνθεσης», *Ο Νουμάς*, χρόνος Κ΄, τχ. 7 (775) (Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1923) 507-513.

Το άρθρο αυτό περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του Καστανάκη στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι 20 VI 1923.

B34 «Ο Μπουρζέ από τις σελίδες του Νουμά», *Ο Νουμάς*, χρόνος Κ΄, τχ. 9-10 (778-779) (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1923) 711.

Πρόκειται για μια επιστολή του Καστανάκη προς τον Π. Ταγκόπουλο, με την οποία ο συγγραφέας ζητάει ένα αντίτυπο του άρθρου του για τον Bourget, που είχε δημοσιευτεί σε προηγούμενο τχ. του περιοδικού, για να το δώσει στον ίδιο τον συγγραφέα, βλ. Β33. Όπως πληροφορούμαστε από την επιστολή, ο Καστανάκης είχε δακτυλογραφήσει τη μετάφραση του άρθρου του στα γαλλικά και σχεδίαζε ακόμα να πάρει μία συνέντευξη από τον Bourget, την οποία στη συνέχεια θα την επεξεργαζόταν σε άρθρο και θα την έστελνε στον *Νουμά*.

## **1924**

Β35 «Ο Θάνατος του Μωρίς Μπαρρές», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΑ', τχ. 1 (780) (Γενάρης-Φλεβάρης 1924) 40-42.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης «αποχαιρετάει» τον Maurice Barrés. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι 8 του Δεκέμβρη 1923.

Β36 «Το Πνεύμα του Ανατόλ Φρανς», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΑ', τχ. 3 (782) (Μάιος-Ιούνιος 1924) 191-196.

Το άρθρο αυτό, το οποίο γράφτηκε με αφορμή τον εορτασμό των ογδόντα χρόνων από τη γέννηση του Γάλλου λογοτέχνη, φέρει στο τέλος την ένδειξη: Παρίσι Απρίλης 1924.

## **1925**

Β37 «Αργύρης Εφταλιώτης», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 13 Ιουνίου 1925.

Στο άρθρο του αυτό ο Καστανάκης μνημονεύει την προσωπικότητα και το έργο του Αργύρη Εφταλιώτη, κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στις *Νησιώτικες Ιστορίες* του και στις *Φυλλάδες του Γεροδήμου*, που θεωρεί ότι είναι οι καλύτερες δημιουργίες του.

Β38 «Ο Θάνατος του Θεατρίνου. Λουσιέν Γκιτρώ», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 20 Ιουνίου 1925.

Με το άρθρο του αυτό ο Καστανάκης αποτίει φόρο τιμής στον μεγάλο Γάλλο ηθοποιό Lucien Guitry, ο θάνατος του οποίου σηματοδοτεί, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, και τον θάνατο μιας ολόκληρης εποχής.

Β39 «Οι Αρχαίοι και Εμείς. Η *Ιλιάδα*», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 27 Ιουνίου 1925.

Το άρθρο του Καστανάκη είναι αφιερωμένο στην «πολύκροτη», όπως την χαρακτηρίζει, μετάφραση της *Ιλιάδας* από τον Αλέξανδρο Πάλλη, την οποία και θεωρεί ένα από τα πιο βαρυσήμαντα μνημεία δύναμης «που έστησε ο νους της ελευθερωμένης μας πατρίδας» κι ένα από τα πρώτα αριστουργήματα του δημοτικισμού που προκάλεσε τον ενθουσιασμό των «ζωντανών» και το μίσος των δασκάλων.

Β40 «Ανατόλ Φρανς. Όταν Πεθαίνουν οι Αθάνατοι», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 4 Ιουλίου 1925.

Με αφορμή την κυκλοφορία της εικονογραφημένης έκδοσης των *Απάντων* του Anatole France, ο Καστανάκης κάνει μια αναδρομή στο έργο του σπουδαίου Γάλλου λογοτέχνη, αναλύοντας τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα της γραφής του, τις σημαντικότερες επιρροές του και την παρακαταθήκη που αφήνει.

B41 «Αλ. Παπαδιαμάντης. Τα Ήθη των Ασύλευτων», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 11 Ιουλίου 1925.

Με το άρθρο του αυτό ο Καστανάκης μνημονεύει τον Παπαδιαμάντη και το έργο του, ασκώντας κριτική στην ηθογραφική στασιμότητα που αυτό παρουσιάζει και τονίζοντας την έλλειψη βάθους και οποιασδήποτε μορφής προβληματισμού. Αναγνωρίζει ωστόσο την αυθεντικότητά του, την ανόθευτη καλλιτεχνική ματιά του και τη συμβολή του στη νεοελληνική λογοτεχνία.

B42 «Ο Δραματουργός της Ημέρας. Λουίγκι Πιραντέλλο», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 25 Ιουλίου 1925.

Το άρθρο του αυτό ο Καστανάκης το αφιερώνει στο έργο του μεγάλου Ιταλού δραματουργού Luigi Pirandello, το οποίο και ξεχωρίζει για την επιβλητικότητά του, την «παραβαθυμένη», όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει, εγκεφαλικότητά του και την τρομακτικά νεωτερική φόρμα του.

B43 «Η Φιλολογική Όψη του Σαρλ Μωρράς», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 1 Αυγούστου 1925.

Στο άρθρο του αυτό ο Καστανάκης, με αφορμή την καταδίκη του Charles Maurras, αλλά και την κυκλοφορία ενός νέου του βιβλίου, δηλώνει ότι δεν θα ασχοληθεί με τον πολιτικό και τον θεωρητικό του εθνικισμού, αλλά με τον λογοτέχνη και διανοούμενο, αυτόν δηλαδή που κατόρθωσε να επιβληθεί με την τέχνη και το πνεύμα του σε όλη τη διανοούμενη Ευρώπη.

B44 «Ο Μωρρίς Μπαρρές κι ο Ξένος», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 15 Αυγούστου 1925.

Το άρθρο αυτό του Καστανάκη είναι αφιερωμένο στο έργο του Maurice Barrès, στην προσωπικότητα, στο κύρος και στην παρακαταθήκη που άφησε στην πατρίδα του ο Γάλλος αυτός «λάτρης του εγώ» και εθνικιστής πολιτικός.

B45 «Ο Ζαν Ζιρωντού», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 29 Αυγούστου 1925.

Στο άρθρο του αυτό ο Καστανάκης αναλύει τα μυστικά της τέχνης του σπουδαίου Γάλλου συγγραφέα Jean Giraudoux, τον οποίο και θεωρεί πρότυπο λογοτέχνη, αφού κατόρθωσε να συνθέσει αρμονικά στα έργα του όλες τις επιρροές που δέχτηκε. Καταθέτει όμως τον θαυμασμό του και για τον τρόπο με τον οποίο ο Giraudoux, σε αντίθεση με τον Barrès, αντικρίζει τον ίδιο τον άνθρωπο, φωτίζει με συμπάθεια το περιβάλλον του και δείχνει τη λατρεία του στην ομαδική ζωντάνια, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει.

B46 «Μεταπολεμική Τέχνη», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 26 Σεπτεμβρίου 1925.

Στο άρθρο του αυτό ο Καστανάκης κάνει μια αναδρομή στις τάσεις της λογοτεχνίας πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και αναφερόμενος στον νατουραλισμό, εξηγεί τους λόγους της αποτυχίας του. Στη συνέχεια, ασχολείται με την εξέλιξη της λογοτεχνίας και τα χαρακτηριστικά που αυτή παρουσιάζει στη μεταπολεμική εποχή, εξετάζοντας την περίπτωση του Paul Morand και το έργο του *L'Europe Galante*. Πρόκειται για το πρώτο από μια σειρά άρθρων με το ίδιο θέμα που δημοσιεύει ο Καστανάκης στα φύλλα του *Αγώνα*. Βλ. B48, B53 και B54.

B47 «Ένας Τύπος Αγίας του Μπερνάρτ Σόου», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 24 Οκτωβρίου 1925.

Το άρθρο του Καστανάκη είναι αφιερωμένο στον κορυφαίο Ιρλανδό δραματουργό Bernard Shaw και συγκεκριμένα στο έργο του *Saint Joan* που παίχτηκε στο Παρίσι.

B48 «Μεταπολεμική Τέχνη», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 14 Νοεμβρίου 1925.

Με το άρθρο του αυτό ο Καστανάκης συνεχίζει την ανάλυση των χαρακτηριστικών της τέχνης μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την οποία και είχε αρχίσει στο φύλλο του *Αγώνα* στις 26 Σεπτεμβρίου (βλ. B46). Ωστόσο, εδώ δεν εξετάζει τις τάσεις της λογοτεχνίας, αλλά του θεάτρου, τη λαμπρότητα των σκηνών, την ταχύτητα, τη φαντασμαγορία, την κοσμοπολιτική δηλαδή τέχνη.

B49 «Άλκη Θρύλου: *Κριτικές Μελέτες*, τόμ. III», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 12 Δεκεμβρίου 1925.

Πρόκειται για μια πολύ θετική κριτική του Καστανάκη στον τρίτο τόμο των *Κριτικών Μελετών* του Άλκη Θρύλου. Συγκεκριμένα, ο Καστανάκης υποστηρίζει πως το βιβλίο αυτό δίνει τη δυνατότητα σε κάθε Έλληνα να πληροφορηθεί την αξία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, θαυμάζει την αρτιότητά του και την κριτική οξυδέρκεια του Άλκη Θρύλου, ενώ ξεχωρίζει από όλες τις μελέτες εκείνη που είναι αφιερωμένη στον Γρυπάρη, χαρακτηρίζοντάς την ένα από τα τελειότερα υποδείγματα κριτικής τέχνης, γραμμένης στα ελληνικά.

## **1926**

B50 «Για τα Πενηντάχρονα του Παλαμά», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 6 Φεβρουαρίου 1926.

Πρόκειται για ένα κείμενο-ύμνο του Καστανάκη στον Παλαμά και στην προσφορά του στην τέχνη και στον ελληνικό πολιτισμό ειδικότερα.

B51 «Γρ. Ξενόπουλου: *Ο Τρελός με τους Κόκκινους Κρίνους, Ο Μινώταυρος*. Δημ. Βουτυρά: *Ο Θρήνος των Βοδιών*», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 20 Μαρτίου 1926.

Πρόκειται για μια άκρως αρνητική κριτική του Καστανάκη κυρίως απέναντι στον Ξενόπουλο και την προχειρότητα που, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, παρουσιάζουν τα έργα του, λιγότερο δε αιχμηρή απέναντι στον Βουτυρά και τη δική του συλλογή διηγημάτων που επίσης παρατηρεί ότι δεν παρουσιάζει καμία εξέλιξη από τις προηγούμενες. Η κριτική του Καστανάκη συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο φύλλο του *Αγώνα*. Βλ. B52.

B52 «Γρ. Ξενόπουλου: *Ο Τρελός με τους Κόκκινους Κρίνους, Ο Μινώταυρος*. Δημ. Βουτυρά, *Ο Θρήνος των Βοδιών*», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 27 Μαρτίου 1926.

Πρόκειται για τη συνέχεια και το τέλος της κριτικής του Καστανάκη για τα τρία έργα του Ξενόπουλου και του Βουτυρά. Το πρώτο μέρος δημοσιεύτηκε στο φύλλο του *Αγώνα* της 20<sup>ης</sup> Μαρτίου. Βλ. B51.

B53 «Μεταπολεμική Τέχνη. Άρθρο Τρίτο», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 24 Απριλίου 1926.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, πρόκειται για το τρίτο μέρος της μελέτης του Καστανάκη αναφορικά με την εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά που παρουσίασε η τέχνη μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Εδώ συγκεκριμένα, ο Καστανάκης παρουσιάζει το έργο του Bernstein *Félix*. Τα δύο προηγούμενα άρθρα αναφορικά με το θέμα

δημοσιεύτηκαν στα φύλλα του *Αγώνα* στις 26 Σεπτεμβρίου 1925 και στις 14 Νοεμβρίου 1925 αντίστοιχα. Βλ. B46 και B48.

B54 «Μεταπολεμική Τέχνη. Άρθρο Τέταρτο», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 15 Μαΐου 1926.

Πρόκειται για τη συνέχεια της μελέτης του Καστανάκη που αφορά την εξέλιξη της τέχνης μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο άρθρο του αυτό, με αφορμή το έργο ενός νέου τότε Γάλλου δραματουργού, ο Καστανάκης σχολιάζει τις διαφορές που παρουσιάζει η λογοτεχνία πριν και μετά τον πόλεμο, αλλά και τις καινοτομίες που έχουν πια καθιερωθεί από τους μεγάλους συγγραφείς. Βλ. επίσης τα λήμματα B46, B48 και B53.

B55 «Ο Θίασος των Νέων», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 15 Μαΐου 1926.

Με το άρθρο του αυτό ο Καστανάκης παρουσιάζει την προσπάθεια μιας ομάδας νέων και ελπιδοφόρων ηθοποιών της Αθήνας να ιδρύσουν τον δικό τους θίασο και να ξεφύγουν από τη θεατρική στασιμότητα της ελληνικής πρωτεύουσας.

B56 «Για τους Έλληνες Συγγραφείς», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 14 Αυγούστου 1926.

Με αφορμή μια έκκληση του Παλαμά προς το στρατοδικείο για την επιεική αντιμετώπιση του δικαζόμενου Ιωάννη Κοκκινάκη, την οποία και συνυπέγραψαν γνωστοί συγγραφείς και καλλιτέχνες, ο Καστανάκης χαιρετίζει στο άρθρο του αυτό την πρωτοβουλία τους να ενώσουν τη φωνή τους για έναν κοινό σκοπό, επικρίνει όμως ταυτόχρονα την αβουλία τους σε προγενέστερες κρίσιμες στιγμές για τα ελληνικά γράμματα που απαιτούσαν την παρέμβασή τους.

B57 «Οι Ζωντανοί που Πεθαίνουν», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 4 Σεπτεμβρίου 1926.

Στο άρθρο του αυτό ο Καστανάκης, με αφορμή τη διεξαγωγή ενός συνεδρίου για τα εκπαιδευτικά ζητήματα κάθε χώρας, καταγγέλλει την κατάσταση που επικρατεί στα ελληνικά σχολεία, την αμάθεια, τη στασιμότητα, την έλλειψη πραγματικού ενδιαφέροντος για την παιδεία και τη δεινή κατάσταση των Ελλήνων δασκάλων.

B58 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 11 Σεπτεμβρίου 1926.

Κάτω από τον γενικό αυτόν τίτλο, ο Καστανάκης παρουσιάζει τη θεατρική, κατά βάση, κίνηση του Παρισιού, σχολιάζοντας ταυτόχρονα τα καλλιτεχνικά δρώμενα της γαλλικής πρωτεύουσας. Κατόπιν, ως ανταποκριτής πια ελληνικών εφημερίδων και λογοτεχνικών περιοδικών παρουσιάζει ξανά αυτή τη σειρά άρθρων στο ελληνικό κοινό μέσα από τις στήλες της *Νέας Εστίας* πρώτα, των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* στη συνέχεια και τέλος των *Ελεύθερων Γραμμάτων*. Βλ. τα λήμματα B59-B61, B63-B68, B70, B72-B74, B76-B78, B80, B87, B100-B102, B110, B116, B118, B121, B132-B134, B136-B137, B139-B145, B178, B180-B182, B184, B193-B194, B196-B199, B315, B318 και B320.

B59 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 18 Σεπτεμβρίου 1926.

B60 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 2 Οκτωβρίου 1926.

B61 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 6 Νοεμβρίου 1926.



B62 «Ο Ζαν Ρισπέν», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 18 Δεκεμβρίου 1926.

Με αφορμή τον θάνατο του Jean Richerpin, ο Καστανάκης αφιερώνει το άρθρο του αυτό στη ζωή, τη δράση και το έργο του αντισυμβατικού Γάλλου λογοτέχνη και θεατρικού συγγραφέα.

### **1927**

B63 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 22 Ιανουαρίου 1927.

B64 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 29 Ιανουαρίου 1927.

B65 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 26 Μαρτίου 1927.

B66 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 4 Ιουνίου 1927.

Το άρθρο αυτό είναι αφιερωμένο στον Αμερικανό αεροπόρο Charles Linbergh.

B67 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 13 Αυγούστου 1927.

Με αφορμή τον θάνατο του Robert de Flers, ο Καστανάκης αφιερώνει το άρθρο του αυτό στη ζωή και το έργο του.

B68 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 20 Αυγούστου 1927.

B69 «Ρούμπενς ο Μεγαλοπρεπής», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 27 Αυγούστου 1927.

Με αφορμή μια σειρά εκθέσεων που διοργανώθηκαν το 1927 στην Αμβέρσα για τον Rubens, ο Καστανάκης αφιερώνει το άρθρο του αυτό στη ζωή και το έργο του διάσημου Φλαμανδού ζωγράφου.

B70 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 17 Σεπτεμβρίου 1927.

B71 «Isadora Duncan», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 24 Σεπτεμβρίου 1927.

Το άρθρο αυτό του Καστανάκη είναι αφιερωμένο στη διάσημη χορεύτρια Isadora Duncan που πέθανε το 1927 στη Γαλλία.

B72 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 12 Νοεμβρίου 1927.

B73 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 17 Δεκεμβρίου 1927.

### **1928**

B74 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 4 Φεβρουαρίου 1928.

B75 «Ο Τυφλόγιαννος», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 11 Φεβρουαρίου 1928.

Στο φύλλο αυτό του *Αγώνα* δημοσιεύεται το διήγημα του Καστανάκη «Ο Τυφλόγιαννος» που περιλαμβάνεται στη συλλογή διηγημάτων του *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*. Βλ. Α4. Αναφορικά με τη μετάφραση του διηγήματος στα γαλλικά και στα ισπανικά βλ. τα λήμματα Α24, Β159 και Β317.

Β76 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 17 Μαρτίου 1928.

Β77 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 7 Απριλίου 1928.

Β78 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 21 Απριλίου 1928.

Στο άρθρο του αυτό ο Καστανάκης περιγράφει ένα πασχαλινό ελληνικό γλέντι στο Παρίσι.

Β79 «Τα Σημειώματα του Μαζέπη», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 28 Απριλίου 1928.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, οι σημειώσεις αυτές ανήκουν στον μυθιστορηματικό ήρωα του Καστανάκη και πρωταγωνιστή πολλών έργων του, τον Μαζέπη. Ορισμένες δε από αυτές δημοσιεύτηκαν και στη *Νέα Εστία* το 1931. Βλ. Β114.

Β80 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 2 Ιουνίου 1928.

Β81 «**Le Cosaque**», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 7 Ιουλίου 1928.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Ο Κοζάκος» που περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή διηγημάτων του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*, όπου και αφιερώνεται στον αδερφό του Λουκά Καστανάκη. Βλ. Α10 και Α21 αντίστοιχα. Το διήγημα έχει μεταφραστεί στα γαλλικά από την Bathilde Dreux.

Β82 «**Το Ταξίδι κ' η Αγάπη της Κυρίας**», *Νέα Εστία*, έτος Β', τχ. 15-39 (1 Αυγούστου 1928) 680-685.

Στο τχ. αυτό της *Νέας Εστίας* δημοσιεύεται ένα μέρος από το διήγημα του Καστανάκη «Το Ταξίδι κ' η Αγάπη της Κυρίας», καθώς αυτό συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο τχ. Το συγκεκριμένο διήγημα περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, με τον τίτλο «Το Ταξίδι της Κυρίας», όσο και στη συλλογή *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*, ενώ έχει μεταφραστεί επίσης και στα γαλλικά με τον τίτλο «Le Voyage de Madame», βλ. Α10, Α21, Α24 και Β321. Το διήγημα δημοσιεύτηκε επίσης και στο φύλλο του *Αγώνα* στις 22 Δεκεμβρίου 1928 (βλ. Β91, Β92).

Β83 «**Το Ταξίδι κ' η Αγάπη της Κυρίας**», *Νέα Εστία*, έτος Β', τχ. 16-40 (15 Αυγούστου 1928) 731-735.

Εδώ, δημοσιεύεται η συνέχεια και το τέλος του διηγήματος του Καστανάκη, βλ. Α10, Α21, Α24, Β82 και Β321.

Β84 «Στους Αθηναίικους Δρόμους», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 15 Σεπτεμβρίου 1928.

Με αφορμή την προσωρινή διαμονή του Καστανάκη στην Αθήνα, ο συγγραφέας περιγράφει στο άρθρο του αυτό την εικόνα της καλοκαιρινής πρωτεύουσας και μαζί τις εντυπώσεις του για την κατάσταση στην Ελλάδα.

B85 «Ταξιδιωτικές Εντυπώσεις», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 29 Σεπτεμβρίου 1928.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, ο Καστανάκης με αφορμή και πάλι τη διαμονή του στην Αθήνα, αφιερώνει κι ένα δεύτερο άρθρο –το πρώτο ήταν στο προηγούμενο φύλλο του *Αγώνα*– στις εντυπώσεις που του προκάλεσε η ζωή στην πρωτεύουσα (βλ. και B84), εκφράζοντας συγκεκριμένα την απογοήτευσή του για την εικόνα των ανθρώπων και το μορφωτικό τους επίπεδο. Στην αρχή του άρθρου υπάρχει η ένδειξη: Αθήνα, Σεπτέμβριος 1928.

B86 «Ταξιδιωτικές Εντυπώσεις», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 13 Οκτωβρίου 1928.

Αυτή τη φορά οι ταξιδιωτικές εντυπώσεις του Καστανάκη προέρχονται από τη Χίο, η ομορφιά της οποίας και η απλότητα της ζωής δίνουν ξανά στον συγγραφέα την αισιοδοξία και την πίστη στη δύναμη της Ελλάδας και των ανθρώπων της, κάτι που του είχε στερήσει η παραμονή του στην Αθήνα. Βλ. και τα λήμματα B84 και B85. Στην αρχή του άρθρου υπάρχει η ένδειξη: Χίος, Καλοκαίρι του 1928.

B87 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 10 Νοεμβρίου 1928.

**B88 «Η Ζωολογία της Παρισινής Ζωής», *Νέα Εστία*, έτος Β΄, τχ. 23-47 (1 Δεκεμβρίου 1928) 1073-1078.**

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη που με μικρές διαφοροποιήσεις και με τον τίτλο «Παρισινή Ζωολογία» περιλαμβάνεται στη συλλογή του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, βλ. A10. Το ίδιο διήγημα δημοσιεύτηκε το 1929 και στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων*. Βλ. B98.

**B89 «Μονόλογοι του Μπαρόν Πάαλμεν», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 1 Δεκεμβρίου 1928.**

Στο φύλλο αυτό του *Αγώνα* δημοσιεύεται το διήγημα του Καστανάκη «Μονόλογοι του Μπαρόν Πάαλμεν» που περιλαμβάνεται στη συλλογή διηγημάτων του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, βλ. A10. Το διήγημα συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο φύλλο του *Αγώνα*. Βλ. B90.

**B90 «Μονόλογοι του Μπαρόν Πάαλμεν», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 8 Δεκεμβρίου 1928.**

Στο φύλλο αυτό του *Αγώνα* συνεχίζεται και ολοκληρώνεται η δημοσίευση του διηγήματος του Καστανάκη «Μονόλογοι του Μπαρόν Πάαλμεν» που ξεκίνησε στο προηγούμενο φύλλο της εφημερίδας. Βλ. B89.

**B91 «Το Ταξίδι της Κυρίας», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 22 Δεκεμβρίου 1928.**

Στο φύλλο αυτό του *Αγώνα* δημοσιεύεται ένα μέρος από το διήγημα του Καστανάκη «Το Ταξίδι της Κυρίας», καθώς αυτό συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο φύλλο (βλ. B92). Το συγκεκριμένο διήγημα περιλαμβάνεται στη συλλογή διηγημάτων του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* και *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* (βλ. A10, A21), ενώ με τον τίτλο «Το Ταξίδι κ' η Αγάπη της Κυρίας» δημοσιεύτηκε και στη *Νέα Εστία* (βλ. B82, B83). Αναφορικά με τη γαλλική του μετάφραση βλ. το λήμμα A24.

**B92 «Το Ταξίδι της Κυρίας», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 29 Δεκεμβρίου 1928.**

Στο φύλλο αυτό του *Αγώνα* συνεχίζεται και ολοκληρώνεται η δημοσίευση του διηγήματος του Καστανάκη «Το Ταξίδι της Κυρίας» που ξεκίνησε στο προηγούμενο φύλλο της εφημερίδας. Βλ. B91.

## **1929**

B93 «Δημήτρη Οικονομίδη, *Στον Απέραντο Κόσμο*. Στάμου Παπαδάκη, *Η Παράλληλη Περιπέτεια*», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 5 Ιανουαρίου 1929.

Στη βιβλιοκρισία του αυτή ο Καστανάκης εκφέρει πολύ θετική άποψη για την ποιητική συλλογή του Δημήτρη Οικονομίδη, είναι όμως ιδιαίτερος επιφυλακτικός με τη συλλογή διηγημάτων του Στάμου Παπαδάκη, που θεωρεί πως απλώς αποτυπώνει με επιφανειακό τρόπο την κοσμοπολιτική ζωή.

B94 «**Η Γρήγορη Ιστορία**», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 12 Ιανουαρίου 1929.

Στο φύλλο αυτό του *Αγώνα* δημοσιεύεται ένα μέρος από το διήγημα του Καστανάκη «Η Γρήγορη Ιστορία», καθώς αυτό συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο φύλλο (βλ. B95). Το έργο περιλαμβάνεται στη συλλογή διηγημάτων του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, (βλ. A10), ενώ όπως σημειώνεται και στο σχετικό λήμμα, η *Νέα Εστία* δίνει την πληροφορία ότι το διήγημα δημοσιεύτηκε και στην εφημερίδα *Ελευθερία Λαρίσης*, την οποία όμως δεν μπόρεσα να εντοπίσω. Βλ. B96, B99.

B95 «**Μια Δολοφονία**» [motto:] «Αν περηφανεύεται ο άνθρωπος, εγώ τον ταπεινώνω· αν ταπεινώνεται, τον εξυψώνω, κι οληνώρα του αντιλέγω, έτσι για να του αποδείξω πως είναι ένα ακατανόητο τέρας» Πασκάλ. *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 50 (15 Ιανουαρίου 1929) 56-60.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη που με μικρές διαφοροποιήσεις και με τον τίτλο «Ένα Έγκλημα» περιλαμβάνεται στη συλλογή του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, βλ. A10. Εδώ, δημοσιεύεται ένα μόνο μέρος από το διήγημα, καθώς αυτό συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο τχ. Βλ. B97.

B96 «**Η Γρήγορη Ιστορία**», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 19 Ιανουαρίου 1929.

Εδώ συνεχίζεται και ολοκληρώνεται η δημοσίευση του διηγήματος «Η Γρήγορη Ιστορία» που ξεκίνησε στο φύλλο του *Αγώνα* της 12<sup>ης</sup> Ιανουαρίου 1929. Βλ. B94.

B97 «**Μια Δολοφονία**», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 51 (1 Φεβρουαρίου 1929) 102-104.

Εδώ, δημοσιεύεται η συνέχεια και το τέλος του διηγήματος του Καστανάκη, βλ. A10 και B95.

B98 «**Ζωολογία της Παρισινής Ζωής**», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 9 Φεβρουαρίου 1929.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη που περιλαμβάνεται στη συλλογή του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, βλ. A10. Το ίδιο διήγημα με μικρές διαφοροποιήσεις είχε δημοσιευτεί και στη *Νέα Εστία* το 1928. Βλ. B88.

B99 «**Η Γρήγορη Ιστορία**», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 52 (15 Φεβρουαρίου 1929) 158,160.

Αναφέρεται ότι στην εφημερίδα *Ελευθερία* Λαρίσης, την οποία δεν μπόρεσα να εντοπίσω, δημοσιεύεται το διήγημα του Καστανάκη «Η Γρήγορη Ιστορία».

B100 «**Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα**», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 53 (1 Μαρτίου 1929) 191-193.

Από το τχ. αυτό της *Νέας Εστίας* ξεκινάει να δημοσιεύεται η σειρά ανταποκρίσεων του Καστανάκη «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», με την οποία ο συγγραφέας παρουσιάζει στο ελληνικό κοινό τη θεατρική,

κατά βάση, κίνηση του Παρισιού. Με τον ίδιο τίτλο, η σειρά αυτή των ανταποκρίσεων είχε αρχίσει να δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων*, ενώ συνεχίστηκε στα *Νεοελληνικά Γράμματα* και στα *Ελεύθερα Γράμματα*. Βλ. το λήμμα Β58.

Β101 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 54 (15 Μαρτίου 1929) 231-233.

Β102 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 59 (1 Ιουνίου 1929) 435-437.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Απρίλιος 1929.

Β103 «Ζωρζ Κουρτελίν», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 62 (15 Ιουλίου 1929) 550-552.

Το άρθρο αυτό γράφτηκε με αφορμή τον θάνατο του Γάλλου συγγραφέα, του «μεγάλου παραμορφωτή της πραγματικότητας», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Καστανάκης. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Τρίτη 25 Ιουνίου 1929.

Β104 «Ο Κωστής Παλαμάς και τα Αγαθά μας», εφ. *Αγών των Παρισίων*, 20 Ιουλίου 1929.

Πρόκειται για κριτική του έργου του Παλαμά *Πεζοί Δρόμοι* που, μαζί με εκείνες των Ρήγα Γκόλφη, Παύλου Νιρβάνα και Κλέωνα Παράσχου, συμπεριλήφθηκε το 1933 στο βιβλίο: *Οι «Πεζοί Δρόμοι» του Κ. Παλαμά. Άρθρα Θρ. Καστανάκη - Ρήγα Γκόλφη - Π. Νιρβάνα και Κλ. Παράσχου*. Βλ. Α14.

Β105 «Περπατώντας η Ανία μονάχη...», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 66 (15 Σεπτεμβρίου 1929) 745-747.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, βλ. Α11. Περιλαμβάνεται επίσης και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 13.

Β106 «Γράμμα», *Πρωτοπορία*, χρόνος Α', τχ. 10 (Οκτώβριος 1929) 251-252.

Εδώ, δημοσιεύεται η επιστολή που έστειλε ο Καστανάκης στον Φώτο Γιοφύλλη ως απάντηση στο επιθετικό ύφος και το άκρως αρνητικό άρθρο του Ψυχάρη που είχε δημοσιευτεί στα τχ. 6-7 του περιοδικού με τον τίτλο «Ο Κωστής Παλαμάς και Κάποιος Άλλος». Βλ. Γ29 και Γ135. Στο τέλος, η επιστολή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 10 Αυγούστου 1929.

Β107 «Καθυστερημένο Γράμμα», *Πρωτοπορία*, χρόνος Α', τχ. 11 (Νοέμβριος 1929) 281.

Η επιστολή αυτή, που στην αρχή φέρει τη χρονολογική ένδειξη: 30 Σεπτεμβρίου 1929, δημοσιεύτηκε μετά τον θάνατο του Ψυχάρη στο τχ. της *Πρωτοπορίας*, με το οποίο το περιοδικό τιμούσε τη μνήμη του. Με αυτήν ο Καστανάκης ζητάει από τον Φώτο Γιοφύλλη, αν δεν είχε ήδη δημοσιεύσει το προηγούμενο γράμμα του (βλ. Β106), με το οποίο απαντούσε στον Ψυχάρη για την επίθεση που είχε δεχτεί, να μην το κάνει, γιατί –όπως χαρακτηριστικά σημειώνει– «εμπρός στον τάφο του Ψυχάρη, τα προσωπικά σβήνουν και μένει μονάχα ο σεβασμός για το έργο του». Ωστόσο, η διεύθυνση του περιοδικού υπογραμμίζει πως η επιστολή αυτή του

Καστανάκη έφτασε πολύ αργά, με αποτέλεσμα να μην προλάβουν τη δημοσίευση της προηγούμενης απάντησής του.

### **1930**

B108 «**Το Κορίτσι Θα Ήτανε Βέβαιο**», *Νέα Εστία*, έτος Δ΄, τχ. 76 (15 Φεβρουαρίου 1930) 182-186.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, βλ. Α11. Περιλαμβάνεται επίσης και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 13.

B109 [Στη στήλη:] Γνώμες, *Ιόνιος Ανθολογία*, έτος Δ΄, τχ. 36 (Μάρτιος 1930) 99.

Στο τεύχος αυτό που είναι αφιερωμένο στον Γεράσιμο Μαρκορά, ο Καστανάκης διατυπώνει την άποψή του για τον Έλληνα ποιητή και τη θέση του στην ελληνική λογοτεχνία.

B110 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νέα Εστία*, έτος Δ΄, τχ. 82 (15 Μαΐου 1930) 548-550.

B111 «**Έτσι Κανείς Όταν Γεράσει**», *Νέα Εστία*, έτος Δ΄, τχ. 85 (1 Ιουλίου 1930) 680-685.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* (βλ. Α11). Στο τέλος του διηγήματος αναφέρεται ότι τα σκίτσα είναι του κ. Γ. Βακαλοπούλου.

B112 «Η Μεγάλη μας Έρευνα για το Γλωσσικό Ζήτημα», *Ο Λόγος*, χρόνος Α΄, τχ. 10 (1930-1931) 328.

Στο τχ. αυτό δημοσιεύεται η άποψη του Καστανάκη για το γλωσσικό ζήτημα με αφορμή την έρευνα που διεξήγαγε το περιοδικό, καθώς επίσης και η κρίση του για κάποιο βιβλίο γραμματικής που είχε κυκλοφορήσει.

B113 «Η Αιώνια Μοντέρνα Τέχνη», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΒ΄, τχ. 12 (797) (Οκτώβρης-Δεκέμβρης 1930) 166-168.

«Η Αιώνια Μοντέρνα Τέχνη» έρχεται ως απάντηση από την πλευρά του Καστανάκη στο άρθρο του Παρορίτη «Για τη Μοντέρνα Τέχνη» που είχε δημοσιευτεί σε προηγούμενο τχ. του περιοδικού, με αφορμή το μυθιστόρημα του πρώτου *Στο Χορό της Ευρώπης*. Βλ. Γ38.

### **1931**

B114 «Από τα Σημειώματα του Μαζέπη», *Νέα Εστία*, έτος Ε΄, τχ. 102 (15 Μαρτίου 1931) 285-287.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, οι σημειώσεις αυτές ανήκουν στον μυθιστορηματικό ήρωα του Καστανάκη και πρωταγωνιστή πολλών έργων του, τον Μαζέπη. Αντίστοιχα σημειώματα είχαν δημοσιευτεί και σε φύλλο του *Αγώνα*. Βλ. Β79.

B115 «Συλλυπητήρια Γράμματα», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΓ΄, τχ. 5-6 (802-803) (Μάιος-Ιούνιος 1931) 73.

Η συλλυπητήρια επιστολή του Καστανάκη απευθύνεται στον αδερφό του Πάνου Ταγκόπουλου για τον θάνατο του τελευταίου. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι 10/5/31.

B116 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νέα Εστία*, έτος Ε΄, τχ. 116 (15 Οκτωβρίου 1931) 1111-1114.

Στο τέλος, υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι.

B117 «Κριτικές Παρενθέσεις», *Ο Κύκλος*, χρόνος Α΄, τχ. 1 (Νοέμβριος 1931) 39-41.

Με τις «Κριτικές Παρενθέσεις», που είναι χωρισμένες σε δώδεκα μικρές ενότητες, και μέσα από το παράδειγμα Ελλήνων και ξένων λογοτεχνών (Καρυωτάκης, Ροϊδης, Ντοστογιέφσκυ, Ψυχάρης, Παλαμάς), ο Καστανάκης εκφράζει τις απόψεις του για την τέχνη, το μυθιστόρημα και την κριτική στην Ελλάδα. Στο τέλος, το άρθρο φέρει την ένδειξη: Αθήνα, Αύγουστος 1931.

B118 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νέα Εστία*, έτος Ε΄, τχ. 119-120 (1 και 15 Δεκεμβρίου 1931) 1284-1287.

Στο τέλος, υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι, Νοέμβριος 1931.

B119 «**Πρωτοχρονιά Κοσμοπόλης**», *Νέα Εστία*, έτος Ε΄, τχ. 120 (Χριστούγεννα 1931) 101b-107.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β.

## **1932**

B120 «**Ο Ντον Μπαζίλιο (απόσπασμα)**», *Ο Κύκλος*, χρόνος Α΄, τόμ. Β΄, τχ. 5-6 (1932) 155-159.

Στο τχ. αυτό δημοσιεύεται ένα απόσπασμα από τη νουβέλα του Καστανάκη «Ντον Μπαζίλιο» που αποτελεί το δεύτερο έργο στο μυθιστόρημά του *Μυστήρια της Ρωμοσύνης*, βλ. Α13.

B121 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νέα Εστία*, έτος ΣΤ΄, τχ. 123 (1 Φεβρουαρίου 1932) 155-158.

Συνοδεύεται από σκίτσο του Γ. Βακαλό στη σ. 156, ενώ στο τέλος υπάρχει η ένδειξη: Παρίσι.

B122 «Αριστείδης Μπριάν», *Νέα Εστία*, έτος ΣΤ΄, τχ. 128 (15 Απριλίου 1932) 411-414.

Με το άρθρο του αυτό ο Καστανάκης σκιαγραφεί την προσωπικότητα του Γάλλου πολιτικού, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις προσπάθειες που κατέβαλε για μια ενωμένη Ευρώπη.

B123 «Ο Ψυχάρης Μας», *Δημοκρατία* (1932).

Όπως αναφέρεται τόσο στη *Νέα Εστία* (1/10/1932, τχ. 139, σ. 1062) όσο και στον *Κύκλο* (χρόνος Α΄, τόμ. Β΄, τχ. 5-6, 1932, σ. 201), με αφορμή τη μετακομιδή των λειψάνων του Ψυχάρη δημοσιεύεται στην εφημερίδα *Δημοκρατία* το άρθρο του Καστανάκη με τίτλο «Ο Ψυχάρης Μας». Την εφημερίδα δεν μπόρεσα να εντοπίσω.

B124 [«Γράμματα από το Παρίσι για τη Γαλλική Λογοτεχνία»], *Ο Κύκλος*, χρόνος Α΄, τόμ. Β΄, τχ. 5-6 (1932) 205.

Στο τέλος της πρώτης χρονιάς του *Κύκλου* προαναγγέλλεται ότι στα πρώτα φύλλα της δεύτερης χρονιάς θα δημοσιευόταν μεταξύ άλλων και μια σειρά ανταποκρίσεων του Καστανάκη με τίτλο: «Γράμματα από το Παρίσι για τη Γαλλική Λογοτεχνία». Ωστόσο, από την έρευνα στο περιοδικό δεν εντοπίστηκε τέτοιο δημοσίευμα ούτε όμως και στο Αρχείο του συγγραφέα υπάρχει κάτι αντίστοιχο, τουλάχιστον με αυτόν τον τίτλο.

### **1933**

B125 «Η Γαλλική Μετάφραση της *Ζωής Εν Τάφω*», *Ο Κύκλος*, χρόνος Β΄, τχ. 6-7 (Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1933) 292.

Υπογράφεται ΘΡ. Κ και πρόκειται για μια κριτική της γαλλικής μετάφρασης του μυθιστορήματος του Στράτη Μυριβήλη που, όπως πληροφορεί ο Καστανάκης, κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οίκο Φλαμαριών στις 27 του Απρίλη και με τίτλο «Ντε Προφούντις».

### **1934**

B126 «*Ιδιωτική Ζωή*», *Ο Κύκλος*, τόμ. Δ΄ (1934) 17-28.

Το κεφάλαιο «*Ιδιωτική Ζωή*», που προέρχεται από το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Μεγάλοι Αστοί* (βλ. Α15), δημοσιεύεται μαζί με ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα του συγγραφέα στον τόμο αυτόν του *Κύκλου* που είναι αφιερωμένος στους νέους πεζογράφους ή, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο περιοδικό, στους «καλύτερους μεταπολεμικούς λογοτέχνες». Στο τέλος φέρει την ένδειξη: 1934.

B127 «*La Mère*», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 14 Ιουλίου 1934.

Πρόκειται για το διήγημα «Μια Μάνα Πέρασε» από τη συλλογή του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* (βλ. Α11). Μεταφρασμένο στα γαλλικά από τον André Mirambel και την Bathilde Dreux, με τον τίτλο «*La Mère*», περιλαμβάνεται τόσο στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στους φακέλους 13 και 14 όσο και στη συλλογή *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. Α24). Η πληροφορία αναφορικά με τη δημοσίευσή του στο γαλλικό έντυπο *Les Nouvelles Littéraires* αντλείται και από το Αρχείο του συγγραφέα και από τον πρόλογο του André Mirambel που επιμελήθηκε την έκδοση της προαναφερθείσας συλλογής (*Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*).

### **1935**

B128 «*Ερωτική Ώρα*», *Τα Νέα Γράμματα*, χρόνος Α΄, τχ. 3 (Μάρτης 1935) 128-137.

Το διήγημα αυτό περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*, στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα διηγήματα*, όπου αναφέρεται πως είναι αφιερωμένο στην Ελένη Χαλκούση, ενώ ανθολογείται και στο *Πανόραμα του Ελληνικού Διηγήματος*. Βλ. Α16, Α21 και Α42 αντίστοιχα. Σύμφωνα δε με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα έχει επίσης μεταφραστεί στο γαλλικό περιοδικό *France-Grèce* (βλ. Β324), ενώ στα γαλλικά περιλαμβάνεται και στο βιβλίο του André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. Α24). Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Αθήνα, Αύγουστος 1934.



B129 «**Ο Ομογενής Βλαδίμηρος**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, έτος Α΄, τχ. 13 (7 Ιουλίου 1935) 8-9.

Το διήγημα αυτό είναι το πρώτο της ομώνυμης συλλογής του Καστανάκη, βλ. Α16. Στο τέλος, φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάρτης 1935.

### **1936**

B130 «**Αν Ακόμη Ζούσε**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 1 (5 Δεκεμβρίου 1936) 3-4.

Το διήγημα αυτό, το οποίο συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο τχ., περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*, βλ. Α16. Συνοδεύεται από σκίτσο του Γ. Βακαλό στη σ. 3.

B131 «**Αν Ακόμη Ζούσε**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 2 (12 Δεκεμβρίου 1936) 3-4.

Εδώ, δημοσιεύεται η συνέχεια και το τέλος του διηγήματος, βλ. Α16 και Β130. Συνοδεύεται επίσης από σκίτσο του Γ. Βακαλό στη σ. 3.

B132 «**Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 3 (19 Δεκεμβρίου 1936) 9, 12.

Από το τχ. αυτό των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* και μέχρι το τχ. 120 (18 Μαρτίου 1939), συνεχίζεται με μικρές διακοπές η δημοσίευση της σειράς των ανταποκρίσεων του Καστανάκη που πρωτοπαρουσιάστηκαν στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων* και συνεχίστηκαν στη *Νέα Εστία* το 1929, βλ. Β58. Τα «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα» περιλαμβάνονται επίσης στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α (πρόκειται για 33 δακτυλογραφημένες σελίδες, με έτος συγγραφής από το 1931 έως το 1947). Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Δεκέμβρης, 1936.

### **1937**

B133 «**Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 6 (9 Ιανουαρίου 1937) 9-10.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Γενάρης 1936.

B134 «**Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 8 (23 Ιανουαρίου 1937) 9, 14.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Γενάρης 1937.

B135 «**Εύρηκα**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 9 (30 Ιανουαρίου 1937) 3, 10.

Το διήγημα περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*, βλ. Α16. Στη σ. 3 υπάρχει φωτογραφία του συγγραφέα και στο τέλος φέρει την ένδειξη: Γενάρης 1935-Μάρτης 1935.

B136 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 10 (6 Φεβρουαρίου 1937) 9.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Φλεβάρης, 1937.

B137 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 12 (20 Φεβρουαρίου 1937) 9, 14.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Φλεβάρης 1937.

B138 «Η Μητέρα του Βενέζη», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 13 (27 Φεβρουαρίου 1937) 2-3.

Το κείμενο αυτό του Καστανάκη, που γράφτηκε με αφορμή τον θάνατο της μητέρας του Βενέζη, είναι γεμάτο από τη συγκίνηση του συγγραφέα, από τη νοσταλγία και την αγάπη του για την πατρίδα, για τους Ρωμιούς γονείς, αλλά και από τα θερμά αισθήματα φιλίας του για τον ίδιο τον Βενέζη. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 18 του Φλεβάρη 1937.

B139 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 14 (6 Μαρτίου 1937) 9, 15.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Φλεβάρης 1937.

B140 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 16 (20 Μαρτίου 1937) 9, 11.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάρτης 1937.

B141 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 18 (3 Απριλίου 1937) 9, 12.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάρτης 1937.

B142 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 20 (17 Απριλίου 1937) 9.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Απρίλης 1937.

B143 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 22 (1 Μαΐου 1937) 9, 14.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Απρίλης 1937.

B144 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 24 (15 Μαΐου 1937) 9.

Σε αυτή του την ανταπόκριση ο Καστανάκης ασχολείται αποκλειστικά με την παρισινή έκθεση του 1937 και φροντίζει να μεταφέρει στον αναγνώστη το κλίμα και τις προετοιμασίες γι' αυτό το παγκοσμίου φήμης, όπως

χαρακτηριστικά αναφέρει, γεγονός που θα λάμβανε χώρα στο τέλος του μήνα (βλ. και B146-B150). Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάης 1937.

B145 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 26 (29 Μαΐου 1937) 9, 11.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάιος 1937.

B146 «Γύρω στην Παρισινή Έκθεση του 1937. Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 28 (12 Ιουνίου 1937) 4, 10.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, οι καθιερωμένες ανταποκρίσεις του Καστανάκη «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα» αυτή τη φορά στρέφονται γύρω από την παρισινή έκθεση του 1937, για την οποία ο συγγραφέας είχε ήδη προϊδεάσει το αναγνωστικό κοινό από τις 15 Μαΐου του ίδιου έτους, βλ. B144. Έτσι, αφού πρώτα δώσει τις γενικές εντυπώσεις και το κλίμα του Παρισιού τις μέρες της έκθεσης, προχωράει στην κριτική των θεατρικών παραστάσεων και συγκεκριμένα σε αυτήν του θιάσου του Louis Jouvet που έπαιξε την *Ηλέκτρα* του Jean Giraudoux. Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Ιούνιος 1937.

B147 «Γύρω στην Παρισινή Έκθεση του 1937. Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 30 (26 Ιουνίου 1937) 4.

Στο τχ. αυτό ο Καστανάκης συνεχίζει με τον ίδιο τίτλο στις ανταποκρίσεις του να μεταφέρει τις εντυπώσεις του και το κλίμα από την παρισινή έκθεση του 1937 παράλληλα με τις θεατρικές κριτικές, βλ. B144, B146. Έτσι, εδώ εκτός από τις εικόνες των μικρών παιδιών στα περίπτερα με τις εφευρέσεις της έκθεσης δίνει την εικόνα και από δύο παραστάσεις που δόθηκαν από δύο ξακουστά μπαλέτα, καθώς και από ένα άλλο θεατρικό γεγονός, την επίσκεψη δηλαδή του εθνικού θεάτρου του Όσλο. Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Ιούνιος 1937.

B148 «Γύρω στην Παρισινή Έκθεση του 1937. Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 33 (17 Ιουλίου 1937) 4, 7.

Στο τχ. αυτό ο Καστανάκης συνεχίζει με τον ίδιο τίτλο στις ανταποκρίσεις του να μεταφέρει τις εντυπώσεις του και το κλίμα από την παρισινή έκθεση του 1937 παράλληλα με τις θεατρικές κριτικές, βλ. B144, B146 και B147. Έτσι, εδώ αναφέρεται με θαυμασμό στα αριστουργήματα, όπως τα χαρακτηρίζει, της γαλλικής τέχνης (ζωγραφική, γλυπτική, σχέδια, ταπητουργία), αλλά και σε μια παράσταση της Comédie Française σε έργο του Pirandello. Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Ιούλιος 1937.

B149 «Γύρω στην Παρισινή Έκθεση του 1937. Θεάματα και διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 34 (24 Ιουλίου 1937) 4-5.

Στο πλαίσιο και πάλι της παρισινής έκθεσης του 1937, ο Καστανάκης κρίνει την παράσταση του έργου του Bernard Shaw *Candida*, βλ. B144, B146, B147 και B148. Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Ιούλιος 1937.

B150 «Γύρω στην Παρισινή Έκθεση του 1937. Θεάματα και διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 37 (14 Αυγούστου 1937) 4.

Στο πλαίσιο και πάλι της παρισινής έκθεσης του 1937, ο Καστανάκης κρίνει την παράσταση του δανέζικου πρωτοποριακού θιάσου του Ρίντερσάλεν, ενώ παράλληλα σχολιάζει και μια ακόμη γαλλική αυτή τη φορά παραγωγή, την παράσταση δηλαδή του Ρίτοέφφ που δοκιμάστηκε, όπως αναφέρει ο Καστανάκης, σε ένα καινούργιο έργο ενός νέου Ρουμάνου δραματογράφου. Βλ. Β144, Β146, Β147, Β148, Β149. Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Αύγουστος 1937.

Β151 «Γιατί το βιβλίο του Γιάννη Ρίτσου *Το Τραγούδι της Αδελφής Μου* γνώρισε δεύτερη έκδοση μέσα σ' ένα μήνα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 41 (11 Σεπτεμβρίου 1937) 14.

Πρόκειται για σύντομη κρίση του Καστανάκη, δημοσιευμένη σε πλαίσιο, προφανώς για λόγους διαφημιστικούς, της οποίας την πηγή δεν μπόρεσα να βρω. Όπως δηλώνει και ο τίτλος, με αυτό το κείμενο ο Καστανάκης εξηγεί τις τρεις αιτίες, για τις οποίες το βιβλίο του Ρίτσου άξιζε να γνωρίσει δεύτερη έκδοση μέσα σε μόλις ένα μήνα. Αναδημοσιεύεται στο Β152 και στο Β232. Αντίστοιχη αναφορά, χωρίς ωστόσο να μπορώ να διασταυρώσω αν ταυτίζεται με την προηγούμενη, γίνεται και στη *Νέα Εστία* (έτος ΙΓ', τχ. 295, 1 Απριλίου 1939, σ. 512), η οποία επίσης σε διαφημιστικό πλαίσιο για την τρίτη αυτή τη φορά έκδοση του έργου του Ρίτσου, αναφέρει μεταξύ των ονομάτων που έγραψαν με ενθουσιασμό για *Το Τραγούδι της Αδελφής Μου* και αυτό του Θράσου Καστανάκη.

Β152 «Τα βιβλία που δημιουργούν παράδοση, τα βιβλία που υψώνονται σε πρότυπα. Τι λένε οι κυριότεροι εκπρόσωποι της ελληνικής διανόησης και τέχνης για τον Γιάννη Ρίτσο και *Το Τραγούδι της Αδελφής μου*», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 42 (18 Σεπτεμβρίου 1937) 7.

Αναδημοσιεύεται το απόσπασμα του λήμματος Β151 με την προσθήκη και άλλων σύντομων κρίσεων από διάφορους εκπροσώπους της ελληνικής διανόησης και τέχνης, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στον τίτλο.

Β153 **Οι Περιθώριοι** [mottos: «La vie, c'est du courage» Balzac. «Rien ne fait mieux passer la vie que la preoccupation incessant d'une idée... Folie pour folie, prenons la plus noble» Flaubert]. *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 46 (16 Οκτωβρίου 1937) 7, 10.

Από το τχ αυτό ξεκινάει η δημοσίευση του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Οι Περιθώριοι*, η οποία θα ολοκληρωθεί στις 26 Μαρτίου 1938 στο τχ. 69. Πρόκειται για το τρίτο μυθιστόρημα της σειράς *Ελληνικά Χώματα*, το οποίο και παρέμεινε ανέκδοτο. Όπως σημειώνεται στο τέλος, η εικονογράφηση είναι του Γιώργου Βακαλό. Βλ. στα λήμματα Β154-Β158 και Β160-Β177.

Β154 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 47 (23 Οκτωβρίου 1937) 7, 10.

Β155 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Α', τχ. 48 (30 Οκτωβρίου 1937) 7, 10.

B156 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 49 (6 Νοεμβρίου 1937) 7, 10.

B157 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Α΄, τχ. 50 (13 Νοεμβρίου 1937) 7, 10.

B158 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 51 (20 Νοεμβρίου 1937) 7-8.

B159 «**El Ciego Juan**», εφ. *La Nacion*, Domingo 21 de Noviembre de 1937.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Ο Τυφλόγιαννος» από τη συλλογή *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα* (βλ. Α4), μεταφρασμένο από τον φιλέλληνα Αργεντινό Manuel Galvez στην εφημερίδα *La Nacion*, την οποία δεν έχω εντοπίσει. Το διήγημα περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στους φακέλους 13 και 14, από όπου αντλείται και η σχετική πληροφορία, ενώ έχει επίσης μεταφραστεί και στα γαλλικά με τον τίτλο «Yanni l'Aveugle». Βλ. τα λήμματα Α24 και Β317.

B160 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 52 (27 Νοεμβρίου 1937) 7.

B161 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 53 (4 Δεκεμβρίου 1937) 7.

B162 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 54 (11 Δεκεμβρίου 1937) 7, 10.

B163 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 55 (18 Δεκεμβρίου 1937) 7, 10.

B164 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 56 (25 Δεκεμβρίου 1937) 7-8.

### **1938**

B165 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 57 (1 Ιανουαρίου 1938) 7.

B166 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 58 (8 Ιανουαρίου 1938) 7-8.

B167 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 59 (15 Ιανουαρίου 1938) 7, 10.

B168 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 60 (22 Ιανουαρίου 1938) 7-8.

B169 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 61 (29 Ιανουαρίου 1938) 7-8.

B170 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 62 (5 Φεβρουαρίου 1938) 7, 10.

B171 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 63 (12 Φεβρουαρίου 1938) 7, 10.

B172 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 64 (19 Φεβρουαρίου 1938) 7-8.

B173 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 65 (26 Φεβρουαρίου 1938) 7.

B174 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 66 (5 Μαρτίου 1938) 7-8.

B175 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 67 (12 Μαρτίου 1938) 7.

B176 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 68 (19 Μαρτίου 1938) 7, 10.

B177 **Οι Περιθώριοι**, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 69 (26 Μαρτίου 1938) 7.

Στο τχ. αυτό ολοκληρώνεται η δημοσίευση του μυθιστορήματος. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Ελληνικό Αττικής, 1936 – Παρίσι, 5, rue Littré, 1937. Εικονογράφηση: Γ. Βακαλό.

B178 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 73 (23 Απριλίου 1938) 1, 6.

B179 «Ένα Ανέκδοτο Μυθιστόρημα του Λ. Πράσινου *Ο Σομάλης*», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 74 (30 Απριλίου 1938) 11.

Αναγγελία προδημοσίευσης με σύντομο σχόλιο του Θράσου Καστανάκη. Η ίδια αναγγελία υπάρχει και στα τχ.: 76 (14 Μαΐου 1938) σ. 12, 77 (21 Μαΐου 1938), σ. 15, 78 (28 Μαΐου 1938), σ. 6.

B180 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 75 (7 Μαΐου 1938) 1, 6-7.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Απρίλης 1938.

B181 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 77 (21 Μαΐου 1938) 8-9.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάιος 1938.

B182 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 79 (4 Ιουνίου 1938) 1, 4.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάης 1938.

B183 «Μερικές Γνώμες για τον Λ. Πράσινο τον συγγραφέα του ανέκδοτου μυθιστορήματος που θα δημοσιεύσουμε από το ερχόμενο φύλλο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 79 (4 Ιουνίου 1938) 10-11.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, με αφορμή το ανέκδοτο μυθιστόρημα *Ο Σομάλης* του Λ. Πράσινου που επρόκειτο να δημοσιεύσουν τα *Νεοελληνικά Γράμματα*, το περιοδικό ζήτησε από όσους τον γνώριζαν πιο στενά να πουν μια γνώμη για τον άνθρωπο, αλλά και για το έργο του. Πρόκειται ουσιαστικά για έναν φόρο τιμής στη μνήμη του εκλεκτού, όπως χαρακτηρίζεται, λογοτέχνη που τόσο πρόωρα χάθηκε, αλλά και για μια γνωριμία των αναγνωστών με την αξία του έργου του. Ανάμεσα φυσικά σε αυτούς που μίλησαν για τον Λ. Πράσινο ήταν και ο Θράσος Καστανάκης που υπήρξε αγαπημένος μαθητής του στην Πόλη, αλλά και συνοδοιπόρος στη μετέπειτα ζωή του στο Παρίσι.

B184 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 81 (18 Ιουνίου 1938) 4-5.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Ιούνιος 1938.

B185 «**Η Αφεντιά μου κι ο Πετρής**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 84 (9 Ιουλίου 1938) 1, 4-5.

Το διήγημα περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα*, βλ. Α17. Συνοδεύεται από σκίτσο του Γ. Βακαλό στη σ. 1, ενώ στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 5, rue Littré. Απρίλης του 1938.

B186 «Μορφές της Γαλλίας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 86 (23 Ιουλίου 1938) 1, 3.

Από το τχ. αυτό ξεκινάει να δημοσιεύεται μια νέα σειρά ανταποκρίσεων του Καστανάκη, με την οποία ο συγγραφέας μεταφέρει στους αναγνώστες εντυπώσεις και εικόνες από τη Γαλλία και τους ανθρώπους της, δημιουργώντας έτσι ένα πανόραμα της γαλλικής σκέψης και κουλτούρας. Το κείμενο είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, καθεμία από τις οποίες έχει τίτλο που δίνεται στην αρχή, υπό τη μορφή περιεχομένων. Έτσι, στη σ. 1 κάτω από τον γενικό τίτλο «Μορφές της Γαλλίας» παρατίθενται οι επιμέρους τίτλοι: Το Παρίσι, ήτοι ο αισιοδοξότερος μελλοντισμός. — Οι Βαλκάνιοι αστέρες. — Πνευματική φιλοξενία. — Οι συνοδοιπόροι της ιστορίας. — Νώε ο βενζινοκίνητος. — Η γαλλική ύπαιθρος και ο γρουσουζής κύριος. Στην αρχή φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Ιούλιος 1938. Τα δώδεκα συνολικά κείμενα της περιόδου 1938-1940 που απαρτίζουν τις «Μορφές της Γαλλίας» και δημοσιεύονται στα *Νεοελληνικά Γράμματα* (βλ. τα λήμματα B187, B189-B191, B205-B209, B211 και B213) περιλαμβάνονται επίσης στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17β.

B187 «Μορφές της Γαλλίας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 88 (6 Αυγούστου 1938) 1, 3.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Συνέχεια του ταξιδιού. — Ο εθελοντής της προπαγάνδας. — Δεσμοί παρεξήγησης. — Αρνητές και λυσοσίατροι. — Ο λόγος για σωσίβια. — Παπανίν ο πρωτοτάξιδος. — Η κοιτίδα της καλοφαγίας. — Παρωδία του Ρενάν. — Ημεδαπές φασολάδες κι' αλλοδαπές ξιπασίες. — Η σκοτεινή βρύση του κεφιού. Στην αρχή φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Ιούλιος, 1938.

B188 «Το Βουνό Ψυχάρης», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 89 (13 Αυγούστου 1938) 8.

Με αφορμή το αφιέρωμα των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* για τα πενήντα χρόνια από την κυκλοφορία του *Ταξιδιού* του Ψυχάρη και τον εορτασμό της ιστορικής αυτής, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, επετείου του δημοτικισμού, ο Καστανάκης γράφει το παραπάνω κείμενο για την προσφορά του δασκάλου του στον νεοελληνικό πολιτισμό. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 30/5/38.

B189 «Μορφές της Γαλλίας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Β΄, τχ. 90 (20 Αυγούστου 1938) 1, 3-4.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Αγεφύρωτη αποξένωση. — Το έργο του μέλλοντος. — Το πρώτο χρηματιστήριο της Γαλλίας. — Από τα βακχικά της παρακμής ως την Αφροδίτη του Μαγιόλ. — Τοπία ακαδημαϊκών ζωγράφων. — Οι προμαχόνες κάτω από τον ήλιο. — Για τους εφευρέτες της βοδάμαζας. — Τζιτζικας και μέρμηγκας. Στην αρχή φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Αύγουστος, 1938.

B190 «Μορφές της Γαλλίας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 91 (3 Σεπτεμβρίου 1938) 8, 11.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Ένα βασιλικό άγαλμα. — Φούντωμα καλοκαιριάς. — Τα καλούπια της Μεσόγειος. — Εχτροί αιμοβόροι. — Παραλλαγή



πραγματικότητας. — Ο καπετάνιος Μιχαήλ Άγγελος. — Φιλτραρισμένος ήλιος. — Στατιστικές τουρισμού. — Οι αστυνόμοι του Κίπλινγκ.

B191 «Μορφές της Γαλλίας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 99 (22 Οκτωβρίου 1938) 1, 4.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Μέρες κινητοποίησης. — Τα απρόοπτα του Γάλλου. — Το κλάμα δεν αρμόζει... — Η αληθινή μεγαλουργία. — Μισή ώρα το πολύ. — Αμάλγαμα φύλων κ' αιώνων. — Κάκιστη υγεία. — Η μάθηση της ζωής. — Τα λόγια του Καρδινάλιου. — Άμα ο νους μας συνεφέρει. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Άγιος Ραφαήλος, Παρασκευή, 30 Σεπτεμβρίου 1938.

B192 «Φιλολογία», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 104 (26 Νοεμβρίου 1938) 1, 3-4.

Το διήγημα περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (βλ. Α17) όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* (βλ. Α21), στην οποία επανεκδίδονται παλιότερα διηγήματά του. Όπως σημειώνεται στο βιβλίο (*Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*), το διήγημα «Φιλολογία» είναι αφιερωμένο στον Γιάννη Σκαζίκη. Στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, στη σ. 1, το διήγημα συνοδεύεται από σκίτσο του Αλέξη Σολωμού.

B193 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 106 (10 Δεκεμβρίου 1938) 1-3.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Νοέμβρης 1938.

B194 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 108 (24 Δεκεμβρίου 1938) 9, 11.

Στην αρχή φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Δεκέμβρης 1938.

### **1939**

B195 «Ο Σάψαλος» [Αφιέρωση:] Στο Δημήτρη Φωτιάδη για τη ζωντάνια του «Συμπόσιου». *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 110 (7 Ιανουαρίου 1939) 1, 4-5.

Το διήγημα περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (βλ. Α17) όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* (βλ. Α21), στην οποία επανεκδίδονται παλιότερα διηγήματά του. Όπως στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, έτσι και στις δύο συλλογές σημειώνεται πως το διήγημα είναι αφιερωμένο στον Δημήτρη Φωτιάδη.

B196 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 112 (21 Ιανουαρίου 1939) 1, 4.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Γενάρης 1939.

B197 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 115 (11 Φεβρουαρίου 1939) 1, 5.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Φλεβάρης 1939.

B198 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 117 (25 Φεβρουαρίου 1939) 1, 3.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Φλεβάρης 1939.

B199 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 120 (18 Μαρτίου 1939) 1, 5.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάρτης 1939.

B200 «**Ο Γιωζέφης**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 122 (1 Απριλίου 1939) 1-2.

Το διήγημα περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα*, ενώ μεταφρασμένο στα γαλλικά βρίσκεται και στο βιβλίο του Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*. Βλ. Α17 και Α24 αντίστοιχα.

B201 «**Ο Ρασκάγιας**» [Αφιέρωση:] Αφιερώνεται στον Καρθαίο. *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 138 (22 Ιουλίου 1939) 1, 3.

Το διήγημα περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (βλ. Α17) όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* (βλ. Α21), στην οποία επανεκδίδονται παλιότερα διηγήματά του. Όπως στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, έτσι και στις δύο συλλογές το διήγημα είναι αφιερωμένο στον Καρθαίο. Στη σ. 3 αναφέρεται ότι το διήγημα θα συνεχιστεί και θα ολοκληρωθεί στο επόμενο τχ.

B202 «**Ο Ρασκάγιας**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Γ΄, τχ. 139 (29 Ιουλίου 1939) 4-5.

Εδώ συνεχίζεται και ολοκληρώνεται το διήγημα (βλ. Β201).

B203 «**Η Κυρία Μπαραγιάκ**», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄, τχ. 146 (16 Σεπτεμβρίου 1939) 1-3.

Το διήγημα περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (βλ. Α17) όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* (βλ. Α21), στην οποία επανεκδίδονται παλιότερα διηγήματά του. Όπως σημειώνεται στο βιβλίο (*Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*), «Η Κυρία Μπαραγιάκ» αφιερώνεται στον Ηλία Βενέζη. Στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, στη σ. 1, το διήγημα συνοδεύεται από σκίτσο του Γ. Βακαλό.

B204 «Πέθανε ο Πιτόεφ», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄, τχ. 148 (30 Σεπτεμβρίου 1939) 1-2.

Με αφορμή τον θάνατο του Pitoëff, δημοσιεύεται το άρθρο του Καστανάκη για έναν από τους αγαπημένους του ηθοποιούς που είχε ζήσει και διαπρέψει στο Παρίσι. Με τον Pitoëff και την τέχνη του ο Καστανάκης είχε ασχοληθεί και στις θεατρικές ανταποκρίσεις που έστειλε στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, τα «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», και συγκεκριμένα στο τχ. της 3<sup>ης</sup> Απριλίου του 1937 και στο τχ. της 18<sup>ης</sup> Μαρτίου του 1939.

B205 «Μορφές της Γαλλίας. Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄, τχ. 160 (23 Δεκεμβρίου 1939) 1-2.

Συνεχίζεται η σειρά ανταποκρίσεων του Καστανάκη με τον τίτλο «Μορφές της Γαλλίας» που είχε ξεκινήσει να δημοσιεύει ο συγγραφέας στα *Νεοελληνικά Γράμματα* στο τχ. της 23<sup>ης</sup> Ιουλίου του 1938, βλ. Β186. Ωστόσο, εδώ ο τίτλος προεκτείνεται, με τη σημείωση «μέσα στον πόλεμο», καθώς έτσι ορίζεται ακριβώς το χρονικό πλαίσιο συγγραφής των ανταποκρίσεων. Όπως συνέβαινε και στα προηγούμενα τχ., έτσι κι εδώ το κείμενο είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Ο ίσκιος του θανάτου. — Όπως σ' άλλους το χαμόγελο. — Ο απαισιόδοξος της αεροπορίας. — Γαλλία ήγουν η ωριμότητα. — Φαντάσματα με καλή ανατροφή. — Νεοελληνική μυθομανία. — Σφαγές και τα παρόμοια. — Το αποκούμπι της ψυχής μας. — Το Παρίσι του πολέμου. — Αυτοί που δε γνωρίζονταν.

## **1940**

B206 «Μορφές της Γαλλίας. Η Γαλλία Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 166 (3 Φεβρουαρίου 1940) 1-3.

Πρόκειται για το πρώτο κείμενο από τη σειρά αυτή των ανταποκρίσεων που δεν είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες και που μετά τη νέα μορφή του τίτλου (μορφή που πήρε το 1939, βλ. Β205), προστίθεται και η λέξη «Γαλλία». Γίνεται δηλαδή «Μορφές της Γαλλίας. Η Γαλλία Μέσα στον Πόλεμο» και περιγράφει ακριβώς το πολεμικό σκηνικό του Παρισιού.

B207 «Μορφές της Γαλλίας. Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 168 (17 Φεβρουαρίου 1940) 1, 3-4.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Κάτω από τα σβηστά φώτα. — Άντρες με στολή. — Ακαδημαϊκός πίνακας. — Για να μείνουν πολίτες. — Ο στρατιώτης, ο γέρος και το μωρό. — Αν η πατρίδα μου λείπει. — Το γράμμα του Ρομαίν Ρολλάν. — Το ένστικτο του χωριάτη και του σοφού. — Οι εναλλασσόμενες κυβερνήσεις κ' η γραμμή Μαζινό.

B208 «Μορφές της Γαλλίας. Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 169 (24 Φεβρουαρίου 1940) 1-2.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Το ξυπνητήρι της σιωπής. — Το πρώτο χιόνι του πολέμου. — Η φύση εκδικείται. — Ο ζωτικός χώρος της Παριζιάνας. — Τα δικαιώματα της γελοιογραφίας. — Παράξενοι έμποροι. — Λεπρός και σκιά του Άδου. — Μεγάλη βραδύτητα. — Ο καθένας με τη θυσία του.

B209 «Μορφές της Γαλλίας. Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 172 (16 Μαρτίου 1940) 1, 5.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Μυστικά ιδιοσυγκρασίας. — Μεταφυσικές απαντήσεις. — Περί Βούδα και λούστρου. — Εκείνοι που πάσχουν. — Πυθίες του καφερέ. — Συζητώντας για την άβυσσο. — Αυτοί που επιστρέφουν. — Το μέγα κόσμημα. — Όπως κι ο έρωτας. — Αντάξιοι της ειρήνης. — Μαθήματα πολιτισμού.

B210 «Η Ξενιτιά του Μορέας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Δ'-Ε', τχ. 174 (30 Μαρτίου 1940) 12.

Με αφορμή το αφιέρωμα των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* στη μνήμη του Jean Moréas δημοσιεύεται το άρθρο του Καστανάκη που εστιάζει στην ξενιτιά και το αίσθημα μοναξιάς –ένα δράμα δηλαδή που το βιώνουν όλοι οι ξενιτεμένοι Γραικοί– που συνόδευε τον Μορέας ως την τελευταία του στιγμή. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Μάρτης 1940. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ τόσο σε χειρόγραφο όσο και σε δακτυλογραφημένο κείμενο στον φάκελο 17α και με την ίδια ένδειξη (Παρίσι, Μάρτιος 1940), ενώ αναδημοσιεύεται και στο αφιέρωμα της *Νέας Εστίας* (έτος ΜΖ', τχ. 1106, 1 Αυγούστου 1973, σ. 1044-1045) για τον Καστανάκη. Βλ. Β358.

B211 «Μορφές της Γαλλίας. Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Δ'-Ε', τχ. 176 (13 Απριλίου 1940) 1, 5.

Το κείμενο και εδώ είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες, οι τίτλοι των οποίων είναι: Οι δεκαετηρίδες και οι σύγχρονοι. — Όχι μόνον οφθαλμών...— Η συνέχεια του πολέμου. — Μια δημοφιλής φράση. — Ο Κλεμανσώ του οικονομικού μετώπου. — Οι από του Σεπτεμβρίου διακοπές. — Συμβίωση Μπριάν και Πουανκαρέ. — Οι Πόντιοι Πιλάτοι. — Ο φίλος μου με τα συμπεράσματα. — Το εθνικό καθήκον ευγνωμοσύνης. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 30/3/40.

B212 «Μορφές του Γαλλικού Θεάτρου. Ο Ζακ Κοπώ», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Δ'-Ε', τχ. 178 (27 Απριλίου 1940) 1, 5.

Σύμφωνα με τον ίδιο τον Καστανάκη, το άρθρο αυτό γράφτηκε ύστερα από παράκληση της διεύθυνσης των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* προς τον συγγραφέα να παρουσιάσει τον Jacques Cooreau στους αναγνώστες του περιοδικού, με αφορμή την επίσκεψη του Γάλλου ηθοποιού, σκηνοθέτη και δραματουργού στην Ελλάδα. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 15/4/1940.

B213 «Μορφές της Γαλλίας». Μέσα στον Πόλεμο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Δ'-Ε', τχ. 179 (4 Μαΐου 1940) 1, 5.

Πρόκειται για το δεύτερο κείμενο από τη σειρά αυτή των ανταποκρίσεων που δεν είναι άτυπα χωρισμένο σε ενότητες (βλ. Β206) και που περιγράφει τη «συμβίωση» πια των ανθρώπων του Παρισιού με τον πόλεμο. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 10.4.40.

B214 «Οι Απροσδόκητοι Έλληνες», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τόμ. Δ'-Ε', τχ. 206 (9 Νοεμβρίου 1940) 1.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης υποδέχεται με ενθουσιασμό την ηρωική αντίσταση του ελληνικού λαού ενάντια στον φασισμό, εξυμνώντας το θάρρος και την ανδρεία του που αναδύονται μέσα από τους αιώνες της

ιστορίας του και από την απροσδόκητη –λόγω των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων των Ελλήνων– αλλά πάντα δημιουργική συμφιλίωση του παλιού με το νέο. Πρόκειται για το πρώτο από μια σειρά άρθρων που δημοσιεύονται στα *Νεοελληνικά Γράμματα* και που έχουν ως θέμα τους τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, βλ. Β215 και Β217. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α.

Β215 «Ο Πρώτος Μήνας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 208 (23 Νοεμβρίου 1940) 1, 3.

Πρόκειται για το δεύτερο άρθρο του Καστανάκη, μετά το «Οι Απροσδόκητοι Έλληνες», που δημοσιεύεται στα *Νεοελληνικά Γράμματα* και που αφιερώνεται στη συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο του 1940, βλ. Β214. Με αφορμή λοιπόν τη συμπλήρωση ενός μήνα από την 28<sup>η</sup> Οκτωβρίου και την έναρξη του αγώνα, ο Καστανάκης αναφέρεται με τον ίδιο ενθουσιασμό στη γενναιότητα των Ελλήνων, στην πορεία τους μέσα στον χρόνο και στην αξία της ενότητας. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α.

Β216 «Εμπρός στο Εγγλέζικο Μυθιστόρημα», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 212 (21 Δεκεμβρίου 1940) 5.

Με αφορμή το αφιέρωμα των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* στην «πνευματική Αγγλία», ο Καστανάκης δημοσιεύει το άρθρο του «Εμπρός στο Εγγλέζικο Μυθιστόρημα», με το οποίο παρουσιάζει και αναλύει τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του αγγλικού μυθιστορήματος, εμμένοντας κυρίως στην ποιητική του τόλμη, στη συνύπαρξη δηλαδή της φαντασίας με τις υπερβολές, όπως χαρακτηριστικά σημειώνει, της πραγματικότητας. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, στον φάκελο 17α, αναδημοσιεύεται όμως και στη *Νέα Εστία* (έτος ΜΖ΄, τχ. 1106, 1 Αυγούστου 1973, σ. 1044) στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Βλ. Β357.

## 1941

Β217 «Μαζί μας κι' ο Οδυσσέας», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 214 (4 Ιανουαρίου 1941) 1, 3.

Με το άρθρο αυτό, το οποίο επίσης εντάσσεται στον κύκλο των κειμένων του Καστανάκη, των αφιερωμένων στην αντίσταση του ελληνικού λαού απέναντι στις ιταλικές και γερμανικές δυνάμεις, ο συγγραφέας περιγράφει τις εντυπώσεις του από το ταξίδι της επιστροφής του στην Ελλάδα και τη συνύπαρξή του επί δέκα ημέρες με όλους εκείνους τους επιβάτες του πλοίου που πήγαιναν στον Πειραιά, για να αγωνιστούν και να ενώσουν τις δυνάμεις τους με τους ήδη μαχόμενους συμπατριώτες τους. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α, ενώ αναδημοσιεύεται και στη *Νέα Εστία* (έτος ΜΖ΄, τχ. 1106, 1 Αυγούστου 1973, σ. 1045-1048), στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Βλ. Β359.

Β218 «**Η Κληρονομιά της Μαρίας**» [Αφιέρωση:] Αφιερώνεται στο Γιώργο Θεοτοκά, το στρατιώτη και συγγραφέα. *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 216 (18 Ιανουαρίου 1941) 1-2.

Όπως προαναγγέλθηκε στο προηγούμενο τχ. των *Νεοελληνικών Γραμμάτων*, από το φύλλο αυτό ξεκινάει να δημοσιεύεται μια σειρά από διηγήματα του Καστανάκη, που η υπόθεσή τους διαδραματίζεται μέσα στην ατμόσφαιρα της γαλλικής κατάρρευσης του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Πρόκειται για τα διηγήματα που αργότερα αποτέλεσαν τη συλλογή *Η Προδομένη Γαλλία. Αληθινές Ιστορίες από τη Γαλλική Καταστροφή του 1940*. Έτσι, «Η Κληρονομιά της Μαριάς» αποτελεί το πρώτο από τα εννιά διηγήματα της συλλογής, βλ. Α22.

**B219 «Το Παράδειγμα του Γρυπάρη», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 219 (8 Φεβρουαρίου 1941) 1, 6.**

Με αφορμή το αφιέρωμα των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* στον Ι. Ν. Γρυπάρη δημοσιεύεται το άρθρο του Καστανάκη, με το οποίο ο συγγραφέας παρουσιάζει στο αναγνωστικό κοινό έναν από τους αγαπημένους του και, κατά τον ίδιο, πιο αξιόλογους ποιητές, την τέχνη του οποίου γνώρισε από πολύ μικρός ακόμα στην Πόλη και την τοποθέτησε στο ίδιο επίπεδο με την ευρωπαϊκή. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α.

**B220 «Οι Αναμνήσεις του Γιουστίνου» [Αφιέρωση:] Στον Γάλλο αντισυνταγματάρχη Κολλονά Ντ' Ορνανό, που σκοτώθηκε πολεμώντας τους Ιταλούς. *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε, τχ. 220 (15 Φεβρουαρίου 1941) 3, 6.**

Πρόκειται για το δεύτερο διήγημα από τη συλλογή του Καστανάκη *Η Προδομένη Γαλλία. Αληθινές Ιστορίες από τη Γαλλική Καταστροφή του 1940* που δημοσιεύεται στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, βλ. Α22 και Β218.

**B221 «Ο Γιουστίνος κι' ο Αυγουστίνος, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 221 (22 Φεβρουαρίου 1941) 1-3.**

Πρόκειται για το τρίτο διήγημα από τη συλλογή του Καστανάκη *Η Προδομένη Γαλλία. Αληθινές Ιστορίες από τη Γαλλική Καταστροφή του 1940* που δημοσιεύεται στα *Νεοελληνικά Γράμματα* και το οποίο με μικρές διαφοροποιήσεις και με τον τίτλο «Η Αλλαγή του Αυγουστίνου» περιλαμβάνεται στην προαναφερθείσα συλλογή. Βλ. Α22, Β218 και Β220.

**B222 «Ο Εγγονός του Γκούργκου, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 223 (8 Μαρτίου 1941) 2, 7.**

Πρόκειται για το τέταρτο διήγημα από τη συλλογή του Καστανάκη *Η Προδομένη Γαλλία. Αληθινές Ιστορίες από τη Γαλλική Καταστροφή του 1940* που δημοσιεύεται στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, βλ. Α22, Β218, Β220 και Β221.

**B223 «Ο Πατέρας του Μονεστιέ», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 225 (22 Μαρτίου 1941) 1-3.**

Πρόκειται για το πέμπτο διήγημα από τη συλλογή του Καστανάκη *Η Προδομένη Γαλλία. Αληθινές Ιστορίες από τη Γαλλική Καταστροφή του 1940* που δημοσιεύεται στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, βλ. Α22, Β218, Β220, Β221 και Β222.

B224 «Εμείς οι Βαλκάνιοι», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τόμ. Δ΄-Ε΄, τχ. 227 (5 Απριλίου 1941) 1, 7.

Με το άρθρο αυτό, το οποίο επίσης εντάσσεται στον κύκλο των κειμένων του Καστανάκη, των αφιερωμένων στην αντίσταση του ελληνικού λαού απέναντι στις ιταλικές και γερμανικές δυνάμεις (βλ. B214, B215 και B217), ο συγγραφέας υπογραμμίζει την κοινή πορεία μέσα στον χρόνο των Βαλκάνιων λαών –πριν οι Βούλγαροι συμμαχήσουν με τις δυνάμεις του Άξονα– και την αξιοθαύμαστη στάση τους στον μεγάλο αυτόν πόλεμο. Το άρθρο περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α.

### **1943**

B225 «Σελίδες από το Ημερολόγιο του Μαρκήσιου», *Φιλολογική Πρωτοχρονιά*, χρόνος Α΄ (1943) 88-89.

Πρόκειται για λογοτεχνικό κείμενο του Καστανάκη που υπό τη μορφή ημερολογίου παρουσιάζει τον ήρωά του «Μαρκήσιο».

B226 «Ο Μονόλογος της Ροζίτσας», *Καλλιτεχνικά Νέα*, χρόνος Α΄, τχ. 3 (26 Ιουνίου 1943) 4.

Το διήγημα με τον τίτλο «Μονόλογος» περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Επιλογή. Δέκα διηγήματα*, όπου μάλιστα γίνεται αναφορά και στη δημοσίευσή του στα *Καλλιτεχνικά Νέα*, βλ. Α21.

B227 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 1 (15 Αυγούστου 1943) 12-13.

Κατ' αντιστοιχία με τα «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», τα «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», που δημοσιεύονται σε όλα τα τχ. της *Φιλολογικής Κυριακής*, αποτελούν τη στήλη της θεατρικής κριτικής, με την οποία ο Καστανάκης ενημερώνει το αναγνωστικό κοινό για τις θεατρικές παραστάσεις της Αθήνας. Βλ. B229, B231, B234, B237, B241, B243, B244, B250.

B228 «Ταξίδι στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 2 (29 Αυγούστου 1943) 26-27.

Με τη μελέτη του αυτή ο Καστανάκης κάνει μια αναδρομή στην ιστορία του γαλλικού μυθιστορήματος, ξεκινώντας από την περίοδο της Αναγέννησης και τον François Rabelais και φτάνοντας μέχρι τον 18<sup>ο</sup> αιώνα και τον Voltaire. Ο τίτλος της μελέτης στα επόμενα τεύχη θα είναι «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα». Βλ. B230, B233, B236, B239, B242, B245, B249.

B229 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 2 (29 Αυγούστου 1943) 30-31.

B230 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 3 (12 Σεπτεμβρίου 1943) 44, 48.

B231 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 3 (12 Σεπτεμβρίου 1943) 46-47.

B232 «Αποσπάσματα από Κριτικές και Γνώμες για την Ποίηση του Ρίτσου», *Καλλιτεχνικά Νέα*, χρόνος Α', τχ. 16 (25 Σεπτεμβρίου 1943) 7.

Στη στήλη αυτή δημοσιεύονται σύντομες κρίσεις για την ποίηση του Ρίτσου, μεταξύ των οποίων και του Καστανάκη. Πρόκειται για την ίδια κρίση που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στα *Νεοελληνικά Γράμματα*, στο πλαίσιο της διαφήμισης της δεύτερης έκδοσης του βιβλίου του Ρίτσου *Το Τραγούδι της Αδελφής Μου*. Βλ. B151 και B152.

B233 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 4 (26 Σεπτεμβρίου 1943) 50.

B234 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 4 (26 Σεπτεμβρίου 1943) 63-64.

B235 «**Μια Άλλη Ιστορία**», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 5 (10 Οκτωβρίου 1943) 68-70.

Το διήγημα περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες* (βλ. A20), ενώ μεταφρασμένο στα γαλλικά περιλαμβάνεται και στο βιβλίο του André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. A24). Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Ελληνικό, 1943.

B236 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 6 (24 Οκτωβρίου 1943) 84-85.

B237 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 6 (24 Οκτωβρίου 1943) 92-93.

B238 «**Ο Άντρας της Θοδόρας**», *Γράμματα*, τόμ. Δ', τχ. 10 (Οκτώβριος 1943) 186-191.

Το διήγημα που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στα *(Πειραιϊκά) Γράμματα* του Κλέαρχου ΣΤ. Μιμίκου περιλαμβάνεται στη συνέχεια και στη συλλογή του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες*, όπου και αφιερώνεται «στη μνήμη του ποιητή Αλέκου Φωτιάδη», καθώς επίσης και στην εφ. *Les Nouvelles Littéraires* (Αύγουστος 1958), μεταφρασμένο στα γαλλικά. Βλ. A20 και B331 αντίστοιχα.

B239 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 7 (7 Νοεμβρίου 1943) 98-99.

B240 «... Και... Επεξηγήσεις γι' Αυτό», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 7 (7 Νοεμβρίου 1943) 106-107.



Πρόκειται για μια επιστολή του Καστανάκη που δημοσιεύεται ως απάντηση στις παρατηρήσεις που έκανε ο Πέτρος Μάρκαρης (με δική του επιστολή προς το περιοδικό) πάνω στη μελέτη του πρώτου «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα». Βλ. και το λήμμα Γ99.

B241 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 7 (7 Νοεμβρίου 1943) 111-112.

B242 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 8 (21 Νοεμβρίου 1943) 126.

B243 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 8 (21 Νοεμβρίου 1943) 127.

B244 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 9 (12 Δεκεμβρίου 1943) 143.

B245 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 1, τχ. 10 (26 Δεκεμβρίου 1943) 154-155.

#### **1944**

B246 «**Θέμα για Μυθιστόρημα**», *Καλλιτεχνικά Νέα*, χρόνος Α΄, τχ. 30 (1 Ιανουαρίου 1944) 4, 6-7.

Το διήγημα, το οποίο συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο επόμενο τχ., δημοσιεύεται για πρώτη φορά στα *Καλλιτεχνικά Νέα* και δεν περιλαμβάνεται σε καμία άλλη συλλογή του Καστανάκη (ανέκδοτο).

B247 «**Θέμα για Μυθιστόρημα**», *Καλλιτεχνικά Νέα*, χρόνος Α΄, τχ. 31 (8 Ιανουαρίου 1944) 4, 7.

Στο τχ. αυτό δημοσιεύεται η συνέχεια και το τέλος του διηγήματος (βλ. B246).

B248 «Σημειώματα και Παρενθέσεις», *Ορίζοντες*, χρόνος Α΄, τχ. 1 (Ιανουάριος 1944) 10-11.

Πρόκειται για σύντομο κείμενο, στο οποίο ο συγγραφέας καταθέτει κάποιες σκέψεις του για θέματα που τον απασχολούν και ακόμα κρατάει σημειώσεις για πρόσωπα ή γεγονότα που του έκαναν εντύπωση.

B249 «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 2, τχ. 11 (30 Ιανουαρίου 1944) 3-4.

B250 «Αθηναίικα Θεάματα και Διαλείμματα», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τόμ. 2, τχ. 11 (30 Ιανουαρίου 1944) 10-11.

B251 «**Η Δεσποινίδα Λούλη**», *Γράμματα*, τόμ. Ε΄, τχ. 2 (Φεβρουάριος 1944) 47-53.

Το διήγημα που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στα (*Πειραϊκά*) *Γράμματα* του Κλέαρχου ΣΤ. Μιμίκου περιλαμβάνεται στη συνέχεια και στη συλλογή του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες*, όπου και αφιερώνεται στη Φρόσω Νικολαΐδη, βλ. Α20.

B252 «**Ο Θρίαμβος του Ισίδωρου Λούκαρη**», *Ορίζοντες*, χρόνος Α΄, τχ. 4 (Απρίλιος 1944) 70-72.

Το διήγημα περιλαμβάνεται στη συλλογή του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες*, όπου και αφιερώνεται στον Μάκη Βλασσόπουλο, ενώ μεταφρασμένο στα γαλλικά περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο του André Mirambel, *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*, βλ. Α20 και Α24 αντίστοιχα.

B253 [Στη στήλη:] «**Οι Κόσμοι της Τέχνης. Το Θέατρο**», *Ορίζοντες (Σκέψη)*, χρόνος Α΄, τχ. 6-8 (Ιούνιος-Ιούλιος-Αύγουστος 1944) 12-13.

Στη στήλη αυτή του νεοσύστατου περιοδικού *Σκέψη* (ένθετο μέσα στους *Ορίζοντες*) (βλ. λήμμα Γ103) δημοσιεύεται η αναλυτική θεατρική κριτική που ασκεί ο Καστανάκης για τα έργα πρόζας (θεωρητικά θέματα αναφορικά με το θέατρο εξετάζονται από τους Θ. Συναδινό και Σωκράτη Καραντινό, ενώ θεατρική κριτική για τα έργα της επιθεώρησης ασκεί ο Γιάννης Σιδέρης).

## **1945**

B254 «**Τα Παπούτσια**», [στη στήλη:] «**Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι**», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 3 Μαρτίου 1945.

Στα *Καθημερινά Νέα* του Λουκή Ακρίτα τη στήλη του χρονογραφήματος με τίτλο «**Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι**» κρατάει ο Θράσος Καστανάκης, τον οποίο –σύμφωνα με τη *Νέα Εστία* (τχ. 427, 1 Απριλίου 1945, σ. 142)– αντικαθιστά μετά την επιστροφή του στη Γαλλία ο Άγγελος Τερζάκης. Στο χρονογράφημά του με τον τίτλο «**Τα Παπούτσια**» ο Καστανάκης μεταφέρει στους αναγνώστες την εικόνα των σκληρά εργαζόμενων παιδιών στην Ελλάδα του πολέμου και εκφράζει τον βαθύ σεβασμό του προς τον καθημερινό αγώνα τους. Βλ. ακόμα τα λήμματα Β255-Β287.

B255 «**Δεν Πειράζει**», [στη στήλη:] «**Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι**», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 4 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης με αφορμή τις κοινωνικές εξελίξεις και την πρόοδο της εποχής του θίγει τη θέση της γυναίκας στην καινούργια πραγματικότητα και τη σχέση της με τον άντρα.

B256 «**Οι Φίλοι Μας**», [στη στήλη:] «**Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι**», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 6 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης σχολιάζει το φιλελληνικό αίσθημα που αναδύθηκε ύστερα από τη συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο του 1940, από τις επιτυχίες που σημειώθηκαν στο πεδίο των μαχών και από την αγωνιστική διάθεση που επέδειξε συνολικά ο ελληνικός λαός.

B257 «Εμείς», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 7 Μαρτίου 1945.

Σε αντίθεση με το προηγούμενο χρονογράφημά του που δημοσιεύτηκε στα *Καθημερινά Νέα*, στις 6 Μαρτίου του 1945, και στο οποίο αναφερόταν στα επαινετικά σχόλια των ξένων για την ελληνική συμβολή στον συμμαχικό αγώνα, το χρονογράφημα με τον τίτλο «Εμείς» αναφέρεται στην εικόνα που έχουν οι ίδιοι οι Έλληνες για τον εαυτό τους και στον τρόπο με τον οποίο κρίνουν τις προσπάθειές τους.

B258 «Συζυγικά», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 8 Μαρτίου 1945.

Με αφορμή ένα περιστατικό συζυγικής απιστίας που σημειώθηκε στον κύκλο του Καστανάκη, ο συγγραφέας αναφέρεται εν γένει στις οικογενειακές σχέσεις και στην αντιμετώπιση ανάλογων καταστάσεων, διεισδύοντας τόσο στην αντρική όσο και στη γυναικεία ψυχολογία.

B259 «Ο Ιδανικός», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 9 Μαρτίου 1945.

Συνεχίζοντας ουσιαστικά το θέμα που ανέπτυξε στο προηγούμενο χρονογράφημά του («Συζυγικά»), ο Καστανάκης θίγει στο κείμενό του με τον τίτλο «Ο Ιδανικός» το ζήτημα του «ιδανικού» συζύγου, εστιάζοντας κατ' επέκταση –με μία άκρως σκωπτική διάθεση– στις διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα.

B260 «Εκδικήσεις», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 10 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης επανέρχεται για άλλη μια φορά στα ζητήματα της γυναικείας ψυχολογίας (βλ. «Συζυγικά» και «Ο Ιδανικός») και επιστρατεύοντας το χιούμορ του, αναφέρεται στο αιώνιο χάσμα που χωρίζει τα δύο φύλα.

B261 «Απαισιόδοξοι», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 11 Μαρτίου 1945.

Με το χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης σχολιάζει τη νοοτροπία των απαισιόδοξων, των ανθρώπων εκείνων δηλαδή που, όπως χαρακτηριστικά τονίζει, κατά παράδοξο τρόπο απολαμβάνουν τον σεβασμό της ελληνικής κοινωνίας.

B262 «Τα Μυστικά», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 13 Μαρτίου 1945.

Σαν συνέχεια του προηγούμενου χρονογραφήματός του με τίτλο «Απαισιόδοξοι» στο κείμενό του αυτό ο Καστανάκης απευθύνεται με σκωπτική διάθεση και πάλι σε όλους εκείνους που επιμένουν να αναδεικνύουν μόνο την αρνητική πλευρά των πραγμάτων.

B263 «Τα Γυαλιά», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 14 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης αναφέρεται στην άκρως ενοχλητική και αρνητική –κατά τον ίδιο– μόδα της εποχής που ήθελε τις γυναίκες να φοράνε όλες τις ώρες και σε όλα τα μέρη μαύρα γυαλιά.

B264 «Μετάνοια», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 15 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης με ύφος λογοτεχνικό παρουσιάζει ένα στιγμιότυπο από τη ζωή ενός ζευγαριού, εστιάζοντας στην πικρή γεύση που αφήνει πάντα η σπατάλη του χρόνου.

B265 «Μητέρες», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 16 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης αναφέρεται στη μοναδική, τρυφερή, αλλά και βασανιστική σχέση μητέρας και παιδιού.

B266 «Η Απογοητευμένη», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 17 Μαρτίου 1945.

Πρόκειται για ακόμα ένα χρονογράφημα που παρουσιάζει τις δυσκολίες των συζυγικών σχέσεων και την ιδιαίτερη ιδιοσυγκρασία της γυναίκας.

B267 «Λεβαντίνοι», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 18 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης με αφορμή τη διαχρονικά μιμητική στάση των Ελλήνων απέναντι σε κάθε τι ευρωπαϊκό θίγει το ζήτημα της ελληνικότητας, της εθνικής συνείδησης και της εθνικής ταυτότητας, ανασύροντας από τη μνήμη του τη συνάντησή του με έναν διαπρεπή Έλληνα γιατρό στο Παρίσι.

B268 «Η Ηλικία», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 20 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης εστιάζει και πάλι στο ζήτημα της γυναικείας ψυχολογίας, αναδεικνύοντας αυτή τη φορά τα αισθήματα της αγωνίας και του φόβου για την αδυσώπητη φθορά του χρόνου.

B269 «Τα Μαλλιά», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 21 Μαρτίου 1945.

Πρόκειται για ένα χρονογράφημα που έχει ως θέμα τη γυναικεία εμφάνιση και προβάλλει τα στερεότυπα της γυναικείας ομορφιάς.

B270 «Τα Ψέματα», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 22 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του με τίτλο «Τα Ψέματα» ο Καστανάκης προβάλλει την ευτυχία ως το υπέρτατο εκείνο αγαθό, για την κατάκτηση του οποίου αξίζει κανείς να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο, ακόμα και το ψέμα.

B271 «Η Ζωή», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 23 Μαρτίου 1945.

Με το χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης υμνεί το μεγαλύτερο αγαθό, την ίδια τη ζωή δηλαδή που αποτελεί ένα μοναδικό δώρο για τον άνθρωπο, δίνει ελπίδα και προβάλλει αγέρωχη ακόμα και μέσα από τα χαλάσματα και τις καταστροφές του πολέμου.

B272 «Ο Αναγνώστης», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 24 Μαρτίου 1945.

Ο Καστανάκης στο χρονογράφημά του αυτό αναφέρεται με σκωπτική διάθεση στο καινούργιο είδος των αναγνωστών που κατέκλυζε στην εποχή του τους δρόμους της Αθήνας, διαβάζοντας τις τοιχοκολλημένες εφημερίδες.

B273 «Η Γιορτή Μας», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 25 Μαρτίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης με αφορμή την εθνική επέτειο εξυμνεί τον αγώνα των Ελλήνων για τη λευτεριά, τη νίκη απέναντι στη σκλαβιά που, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει, «λευτερώνει τον άνθρωπο και τον ανεβάζει ένα σκαλί ψηλότερα στην ευτυχία και στην αρετή».

B274 «Ο Περίλυπος», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 27 Μαρτίου 1945.

Με το χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης ψέγει τον χαρακτηριστικό τύπο του κακεντρεχή εκείνου Έλληνα, του απαισιόδοξου και σκληρού που άνοιξε ιδιαίτερα την περίοδο της γερμανικής Κατοχής και που ακόμα και μετά από την απελευθέρωση διατήρησε την αρνητική πλευρά του χαρακτήρα του, εμφανίζοντας ένα περισσότερο από πριν περίλυπο ύφος.

B275 «Ειδήσεις», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 28 Μαρτίου 1945.

Με τον τίτλο «Ειδήσεις» το χρονογράφημα αυτό του Καστανάκη αποκαλύπτει πόσο ασυγκίνητους άφηναν πλέον τους ανθρώπους της μετακατοχικής Ελλάδας τα νέα των εφημερίδων, ύστερα από όλα τα συνταρακτικά εκείνα γεγονότα που είχαν βιώσει.

B276 «Θόρυβος», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 29 Μαρτίου 1945.

Ο Καστανάκης με χιουμοριστικό ύφος περιγράφει στο χρονογράφημά του αυτό ένα από τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι κάτοικοι της Αθήνας της εποχής του, την ηχορύπανση δηλαδή, η οποία τους στερούσε τη γαλήνη και την αρμονία που εναγωνίως αναζητούσαν οι αρχαίοι τους πρόγονοι.

B277 «Στο Πάρκο», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 30 Μαρτίου 1945.

Παρατηρώντας τον κόσμο που συγκεντρώνεται τα δειλινά στους δρόμους, τα καφενεία και τα πάρκα της Αθήνας, ο Καστανάκης δίνει με το χρονογράφημά του αυτό μια εικόνα της πόλης και των κατοίκων της.

B278 «Η Κοπέλα», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 31 Μαρτίου 1945.

Με το χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης δείχνει πόσο καταστροφική είναι για ένα νεαρό κορίτσι η φιλαρέσκεια, που καλλιεργείται ως επί το πλείστον από το οικογενειακό του περιβάλλον, η αμάθεια και η κενότητα του χαρακτήρα.

B279 «Το Απαραίτητο», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 1 Απριλίου 1945.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, ο Καστανάκης στο χρονογράφημά του αυτό αναφέρεται στο «απαραίτητο», σε αυτό δηλαδή που δίνει νόημα στη ζωή κι εξασφαλίζει την ευτυχία στον άνθρωπο. Αυτό, όπως εξηγεί, είναι το κρασί, το μόνο που καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής μπόρεσε να απαλύνει τον πόνο του θανάτου και την πικρία της σκλαβιάς.

B280 «Η Σύζυγος», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 4 Απριλίου 1945.

Η γυναίκα, την κενότητα της οποίας θίγει στο κείμενο αυτό ο Καστανάκης, έχει, όπως κι ο ίδιος τονίζει, «φρικτές» ομοιότητες στον χαρακτήρα της με την κοπέλα εκείνη που είχε σχολιάσει στο προηγούμενο ομόνυμο χρονογράφημά του (*Καθημερινά Νέα*, 31 Μαρτίου 1945, βλ. B278), με τη διαφορά ότι εδώ το αίσθημα της φιλαρέσκειας το καλλιεργεί ο ίδιος ο σύζυγος και όχι οι γονείς της.

B281 «Το Ελληνικό», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 5 Απριλίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης περιγράφει το κατεστραμμένο από τα γερμανικά πυρά τοπίο του άλλοτε πανέμορφου και ήσυχου προαστίου της Αττικής, του Ελληνικού, που με τόσο κόπο κι αγάπη είχαν καταφέρει οι κάτοικοι της περιοχής να διαμορφώσουν.

B282 «Γενναιοψυχία», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 6 Απριλίου 1945.

Το χρονογράφημα αυτό αναφέρεται και πάλι σε μια από τις πιο δύσκολες, αλλά και ένδοξες περιόδους της ελληνικής ιστορίας, την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου που, κατά τον Καστανάκη, είναι και ενδεικτική της ταυτότητας του ελληνικού λαού, του ήθους, της γενναιοδωρίας και του μεγαλείου ψυχής του.

B283 «Οι Μούσες», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 7 Απριλίου 1945.

Πρόκειται, όπως δηλώνει και ο τίτλος, για ένα κείμενο που καταδεικνύει την αξία των τεχνών στην προώθηση του πολιτισμού και στην πνευματική ανύψωση των εθνών, αλλά και τη διαχρονική υποτίμηση που γνωρίζουν στην Ελλάδα όλοι οι πνευματικοί άνθρωποι.

B284 «Ο Νόστος», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 8 Απριλίου 1945.

Με το χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης εξυμνεί για άλλη μια φορά την ομορφιά της πατρίδας, προβάλλει την πικρία της ξενιτιάς και περιγράφει τα πιο όμορφα αισθήματα που ξυπνά στην καρδιά η επιστροφή κάποιου στον τόπο του.

B285 «Η Τιμωρία», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 10 Απριλίου 1945.

Με το χρονογράφημα αυτό ο Καστανάκης υμνεί τη νίκη του πολιτισμού και της ανθρωπιάς, θεωρώντας την ως τη μόνη τιμωρία, απέναντι στη βαρβαρότητα του πολέμου και τον σκοταδισμό της σκλαβιάς.

B286 «Ο Εγώ», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 11 Απριλίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης στηλιτεύει τον εγωισμό και τη διαρκή αυτοπροβολή, δύο βασικά ελαττώματα της εποχής του, που αλλοιώνουν τον χαρακτήρα των ανθρώπων, καθιστώντας τους ιδιαίτερα απεχθείς για το κοινωνικό σύνολο.

B287 «Η Πολιτική», [στη στήλη:] «Τα Γεγονότα και οι Άνθρωποι», εφ. *Καθημερινά Νέα*, 12 Απριλίου 1945.

Στο χρονογράφημά του αυτό ο Καστανάκης εκφράζει τον προβληματισμό του για ένα ζήτημα που διαχρονικά τον απασχολούσε, το ζήτημα δηλαδή της πολιτικής και της καταλυτικής παρουσίας της στη σκέψη, τη νοοτροπία και την καθημερινότητα του Έλληνα.

B288 «**Ιστορία μιας Υπηρέτριας**», *Γράμματα*, τόμ. Ζ', τχ. 4 (Απρίλιος 1945) 78-83.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στα *(Πειραικά) Γράμματα* του Κλέαρχου ΣΤ. Μιμίκου.

B289 «Ο Λαός Μας», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 1 (5 Μαΐου 1945) 1-2.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης εγκαινιάζει τη συνεργασία του με το περιοδικό και καταθέτει για άλλη μια φορά τον θαυμασμό και την αγάπη του για τον λαό, υπογραμμίζοντας παράλληλα τη σοφία και το θάρρος που επέδειξε ιδιαίτερα στην περίοδο του πολέμου. Βλ. επίσης τα λήμματα B290, B293, B302.

B290 «Απομόνωση», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 3 (19 Μαΐου 1945) 1.

Πρόκειται για το δεύτερο άρθρο του Καστανάκη που δημοσιεύεται ύστερα από τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και είναι εμπνευσμένο από όλη αυτή την περίοδο των αγώνων των Ελλήνων, βλ. B289. Εδώ συγκεκριμένα αναφέρεται σε όλους εκείνους που υποτιμούν τις δυνατότητες της Ελλάδας, ξεχνούν τα ηρωικά κατορθώματα των πολιτών της και αρνούνται να αποδεχθούν την ανανεωμένη παρουσία της στη διεθνή σκηνή.

B291 «*Η Λαΐδη Μπέτση Εξοφλεί* του Σώμερσετ Μώμ. Θέατρο Τέχνης: *Τα Παντρολογήματα* του Γκόγκολ», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 4 (2 Ιουνίου 1945) 13.

Από το τχ. αυτό ο Καστανάκης αναλαμβάνει τη στήλη της θεατρικής κριτικής και παρουσιάζει στο αναγνωστικό κοινό τις θεατρικές παραστάσεις της Αθήνας.

B292 «Οι Ενωμένοι Καλλιτέχνες. Ιούλιος Καίσαρας», [στη στήλη:] Από τη Ζωή και την Τέχνη, εφ. *Ελεύθερη Ελλάδα*, 7 Ιουνίου 1945.

Την παράσταση αυτή έκρινε και ο Λέων Κουκούλας στα *Ελεύθερα Γράμματα* (9 Ιουνίου 1945) Βλ. B300.

B293 «Οι Ανιστόρητοι», εφ. *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 5 (9 Ιουνίου 1945) 1.

Με το άρθρο αυτό συνεχίζεται η ενασχόληση του Καστανάκη με τη μεταπολεμική περίοδο και ιδιαίτερα εκφράζεται η ανησυχία του για την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα και το εμφύλιο κλίμα, B289 και B290.

B294 «**Τάσος Τασούλης**», *Η Διάπλασις των Παίδων*, περίοδος Γ', τόμ. 1, τχ. 7 (16 Ιουνίου 1945) 58.

Το διήγημα «Τάσος Τασούλης» δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στο περιοδικό *Η Διάπλασις των Παίδων*, ενώ το 1983 συμπεριλήφθηκε στον συλλογικό τόμο *15 Διηγήματα από την Αντίσταση* (βλ. A36) και νωρίτερα, μεταφρασμένο στα γαλλικά, στο βιβλίο του André Mirambel, *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. A24). Ωστόσο, όπως αναφέρεται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β, το διήγημα είχε δημοσιευτεί για πρώτη φορά στο περιοδικό *Αέρα*, τχ. β', Φεβρουάριος 1945, σ. 14, περιοδικό όμως που δεν μπόρεσα να εντοπίσω. Επίσης, σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται και πάλι από το Αρχείο και συγκεκριμένα από τον φάκελο 14, ο Καστανάκης είχε σκοπό να εκδώσει μια συλλογή με τίτλο *Η Ελλάδα Νικά!...*, η οποία θα περιελάμβανε το ομώνυμο διήγημα, το διήγημα «Τάσος Τασούλης», καθώς και άλλα που είχαν δημοσιευτεί σε διάφορα περιοδικά της εποχής (π.χ. «Εθνική Απώλεια», «Γιάκωβος ο Ατρόμητος», «Μια Σταγόνα στην Πλημμύρα», «Ωρα Κινδύνου»). Η δημοσίευση του διηγήματος του Καστανάκη στη *Διάπλαση των Παίδων* μνημονεύεται και στη *Νέα Εστία* και συγκεκριμένα στο τχ. 440, 15 Οκτωβρίου 1945, σ. 927.

B295 «**Μια Σταγόνα στην Πλημμύρα**», *Η Ελεύθερη Καμπάνα*, έτος Α', τχ. 1 (22 Ιουνίου 1945).

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που, σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του, δημοσιεύτηκε πρώτα στην *Ελεύθερη Καμπάνα* και μετά στο περιοδικό *Αέρα* (α' τχ. Νοέμβριος 1945), έντυπα που δεν μπόρεσα να εντοπίσω. Το διήγημα περιλαμβάνεται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β, ενώ όπως και το διήγημα «Τάσος Τασούλης» προοριζόταν να ενταχθεί σε μια συλλογή με τον γενικό τίτλο *Η Ελλάδα Νικά!...* με θέματα εμπνευσμένα από τον αγώνα των Ελλήνων στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Βλ. το σχόλιο στο λήμμα B294. Μεταφρασμένο στα γαλλικά, περιλαμβάνεται ακόμα στο βιβλίο του André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. A24).

B296 «**Τάσος Τασούλης**», *Η Διάπλασις των Παίδων*, περίοδος Γ', τόμ. 1, τχ. 8 (23 Ιουνίου 1945) 66.



Στο τχ. αυτό συνεχίζεται η δημοσίευση του διηγήματος του Καστανάκη που είχε ξεκινήσει στο προηγούμενο τχ., βλ. B294.

**B297 «Τάσος Τασούλης», *Η Διάπλασις των Παίδων*, περίοδος Γ', τόμ. 1, τχ. 9 (30 Ιουνίου 1945) 70-71.**

Στο τχ. αυτό ολοκληρώνεται η δημοσίευση του διηγήματος του Καστανάκη που είχε ξεκινήσει στο τχ. 7, βλ. B294 και B296.

**B298 «Η Γαλλική Διανόηση στην Υπηρεσία της Ειρήνης», εφ. *Ελεύθερη Ελλάδα*, 9 Ιουλίου 1945.**

Το συγκεκριμένο φύλλο της εφημερίδας, όπου δημοσιεύεται το άρθρο του Καστανάκη δεν μπόρεσα να το εντοπίσω.

**B299 «Η Γαλλία κι' Εμείς», εφ. *Φοιτητική Φωνή*, 14 Ιουλίου 1945.**

Με αφορμή την εθνική επέτειο της Γαλλίας και τον αγώνα για την ελευθερία, ο Καστανάκης προβάλλει τους ισχυρούς δεσμούς φιλίας και αδελφότητας ανάμεσα στον γαλλικό και τον ελληνικό λαό.

**B300 «Θεατρική Εβδομάδα. Εθνικό θέατρο - Ενωμένοι Καλλιτέχνες», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 7 (23 Ιουνίου 1945) 9.**

Στη συγκεκριμένη θεατρική κριτική ο Καστανάκης επιλέγει να ασχοληθεί με τον θίασο των «ενωμένων καλλιτεχνών», παράσταση του οποίου είχε παρουσιάσει στο τχ. 5 ο Λέων Κουκούλας (*Ιούλιος Καίσαρας*). Την ίδια παράσταση (*Ιούλιος Καίσαρας*) είχε σχολιάσει και ο ίδιος ο Καστανάκης στην εφημερίδα *Ελεύθερη Ελλάδα*, βλ. B292.

**B301 «Ακαδημαϊκά», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 8 (30 Ιουνίου 1945) 1.**

Με αφορμή την υποψηφιότητα του Καζαντζάκη και του Σικελιανού για την Ακαδημία Αθηνών, ο Καστανάκης γράφει το παραπάνω άρθρο με σκωπτική διάθεση για την τελική απόρριψη των δύο κορυφαίων πνευματικών ανθρώπων από την Ακαδημία.

**B302 «Η Αχαριστία», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 9 (7 Ιουλίου 1945) 1.**

Στο τρίτο του αυτό άρθρο, αναφορικά με τη μεταπολεμική περίοδο στην Ελλάδα, ο Καστανάκης εκφράζει την έκπληξη και την αγανάκτησή του για τη συμπεριφορά των «μεγάλων συμμάχων» της Ελλάδας, βλ. B289, B290 και B293.

**B303 «14 Ιουλίου», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 10 (13 Ιουλίου 1945) 1-2.**

Με αφορμή τις εθνικές επετείους των Ηνωμένων Πολιτειών και της Γαλλίας, τα *Ελεύθερα Γράμματα* αφιέρωσαν, όπως αναφέρεται στη σ. 1, το φύλλο τους στις δύο αυτές χώρες. Έτσι, ο Καστανάκης γράφει το άρθρο του για τη Γαλλία, θεωρώντας την επανάσταση ορόσημο τόσο για την ίδια τη χώρα όσο και για ολόκληρο τον κόσμο.

B304 «*Ο Επιθεωρητής του Γκόγκολ στο Εθνικό Θέατρο*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 12 (27 Ιουλίου 1945) 13.

Πρόκειται για θεατρική κριτική, η οποία δημοσιεύεται στην ανάλογη στήλη του περιοδικού.

B305 «**Ωρα Κινδύνου**», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 13 (3 Αυγούστου 1945) 6-7.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στα *Ελεύθερα Γράμματα*. Περιλαμβάνεται επίσης στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β, ενώ όπως και το διήγημα «*Τάσος Τασούλης*» προοριζόταν να ενταχθεί σε μια συλλογή με τον γενικό τίτλο *Η Ελλάδα Νικά!*... με θέματα εμπνευσμένα από τον αγώνα των Ελλήνων στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Βλ. το σχόλιο στο λήμμα B294. Μεταφρασμένο στα γαλλικά περιλαμβάνεται ακόμα στο βιβλίο του André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. A24).

B306 «*Αυτοβιογράφοι*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 14 (10 Αυγούστου 1945) 1.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης αναφέρεται σε ένα από τα βασικά ελαττώματα των Ελλήνων που, κατά την άποψή του, είναι η αυταρέσκειά τους.

B307 «*Η Αρλεζιάνα του Αλφόνσο Ντωντέ στο Εθνικό Θέατρο*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 16 (24 Αυγούστου 1945) 14.

Πρόκειται για θεατρική κριτική, η οποία δημοσιεύεται στην ανάλογη στήλη του περιοδικού.

B308 «*Θέατρο Λυρικό: Η Θεοδώρα του Δημ. Φωτιάδη*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 18 (7 Σεπτεμβρίου 1945) 14.

Πρόκειται για το ένα από τα δύο θεατρικά έργα που κρίνει ο Καστανάκης στην ανάλογη στήλη του περιοδικού, με το δεύτερο να είναι *Η Επικίνδυνη Στροφή* του Priestley που έπαιξε ο θίασος της Κατερίνας.

B309 «*Η Τέχνη*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 19 (14 Σεπτεμβρίου 1945) 1-2.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης εκφράζει τις απόψεις του για την τέχνη και πιο συγκεκριμένα για την πεζογραφία και τα χαρακτηριστικά εκείνα που την κάνουν αξιόλογη.

B310 «*Τέσσερα Χρόνια*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 21 (28 Σεπτεμβρίου 1945) 1-2.

Με αφορμή το αφιέρωμα των *Ελεύθερων Γραμμάτων* στην «τετράχρονη ηρωική αντίσταση του ελληνικού λαού», δημοσιεύεται το άρθρο αυτό του Καστανάκη, με το οποίο ο συγγραφέας εξαίρει για ακόμη μία φορά τη στάση της Ελλάδας και των κατοίκων της απέναντι όχι μόνο στους ξένους εχθρούς, αλλά και στους ντόπιους, τους συνεργάτες δηλαδή των Γερμανών. Το αφιέρωμα του περιοδικού και κατ' επέκταση και το άρθρο αυτό του Καστανάκη μνημονεύεται και στη *Νέα Εστία* και συγκεκριμένα στο τχ. 439, 1 Οκτωβρίου 1945, σ. 864.

B311 «*Ελλάδα του 1940*», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 24-25 (26 Οκτωβρίου 1945) 1.

Συνεχίζεται η αρθρογραφία του Καστανάκη για το ελληνικό έπος του 1940, για το ιστορικό χρέος της Ελλάδας, αλλά και τη μετέπειτα στάση των συμμάχων. Βλ. B310.

B312 «Προς Νέους», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 28-29 (23 Νοεμβρίου 1945) 1-2.

Με το άρθρο αυτό ο Καστανάκης δίνει συμβουλές στους νέους λογοτέχνες για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να δουλεύουν και παράλληλα αποκαλύπτει στον αναγνώστη και το δικό του πρόγραμμα, τις δικές του βασικές αρχές για τη συγγραφή των έργων του.

B313 «Η. Βενέζη: Μπλόκ C, Εθνικό Θέατρο», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 32-33 (21 Δεκεμβρίου 1945) 13-14.

Πρόκειται για θεατρική κριτική που δημοσιεύεται στην ανάλογη στήλη του περιοδικού. Με αυτήν ο Καστανάκης τιμά την προσφορά του Ηλία Βενέζη στα γράμματα και επαινεί το θεατρικό του αυτό έργο, κρίνει όμως με αυστηρότητα τη σκηνοθεσία και γενικότερα την εκτέλεσή του από τον θίασο του εθνικού θεάτρου. Η κριτική αυτή περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 17α.

## **1946**

B314 Δημοκρατική Συγκέντρωση στο Παρίσι, *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 49 (15 Αυγούστου 1946) 236-237.

Με αφορμή τη βραδιά που οργάνωσε στο Παρίσι η «Δημοκρατική Ένωση Ελλήνων Γαλλίας» προς τιμήν του Paul Éluard και υπό την προεδρεία του Καστανάκη, δημοσιεύεται ο λόγος που εκφώνησε ο τελευταίος για τον Γάλλο ποιητή.

B315 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 50 (1 Σεπτεμβρίου 1946) 251.

Από το τχ. αυτό των *Ελεύθερων Γραμμάτων* ξεκινάει η δημοσίευση των ανταποκρίσεων του Καστανάκη «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα» που πρωτοπαρουσιάστηκαν στην εφημερίδα *Αγών των Παρισίων* και συνεχίστηκαν στη *Νέα Εστία* το 1929 και στα *Νεοελληνικά Γράμματα* από το 1936 έως το 1939. Βλ. Β58. Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Ιούλιος 1946.

B316 «**Histoire Vraie**», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 26 Σεπτεμβρίου 1946.

Πρόκειται για το ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη «Αληθινή Ιστορία», το οποίο, όπως αναφέρεται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ (φάκελος 14), δημοσιεύτηκε στη γαλλική εφημερίδα *Les Nouvelles Littéraires*, που όμως δεν έχω εντοπίσει, στις 26 Σεπτεμβρίου, κατά τη γαλλική μετάφραση της Naniata Sylvestre. Το διήγημα έχει επίσης δημοσιευτεί στα ελληνικά στα *Ελεύθερα Γράμματα* την 1<sup>η</sup> Δεκεμβρίου του 1946, βλ. Β319.

B317 «**Yanni L'Aveugle**», *L'Age Nouveau*, n° 22, Septembre 1946.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Ο Τυφλόγιαννος», το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή του *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα* και έχει μεταφραστεί επίσης από τον φιλέλληνα Αργεντινό Manuel Galvez. Με τον τίτλο «Yanni L'Aveugle» περιλαμβάνεται ακόμα στην έκδοση που επιμελήθηκε ο André Mirambel, *Tasso Tassoulo et Autres Nouvelles*, ενώ από τον πρόλογό του αντλείται η πληροφορία για τη γαλλική

μετάφρασή του και για το έντυπο στο οποίο δημοσιεύτηκε, που όμως δεν κατάφερα να εντοπίσω. Βλ. τα λήμματα A4, A24, B75 και B159 αντίστοιχα.

B318 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 52 (1 Οκτωβρίου 1946) 283.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Αύγουστος 1946.

B319 «**Αληθινή Ιστορία**», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 56 (1 Δεκεμβρίου 1946) 348-349.

Πρόκειται για το ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη, το οποίο είχε προηγουμένως δημοσιευτεί στα γαλλικά, βλ. B316.

### **1947**

B320 «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 65 (1 Μαΐου 1947) 118-119.

Στην αρχή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Απρίλης του 1947.

B321 «**Le Voyage de Madame**», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 8 Μαΐου 1947.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Το Ταξίδι της Κυρίας» που περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή του *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* (βλ. A10) όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*, με αφιέρωση στον Κώστα Βάρναλη (βλ. A21). Με τον τίτλο «Le Voyage de Madame» περιλαμβάνεται επίσης στο βιβλίο που επιμελήθηκε ο André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. A24). Τέλος, η πληροφορία για τη γαλλική μετάφραση και τη δημοσίευσή του στη *Les Nouvelles Littéraires*, αντλείται τόσο από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα από τους φακέλους 13, 14 όσο και από τον πρόλογο του André Mirambel στην προαναφερθείσα συλλογή (*Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*).

### **1948**

B322 «**Δέκα Μέρες**», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 10 (15 Απριλίου 1948) 282-283.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στα *Ελεύθερα Γράμματα*. Συνοδεύεται επίσης από μια φωτογραφία στη σ. 282, στην οποία εικονίζεται η προτομή του συγγραφέα από τον γλύπτη Μέμο Μακρή. Το διήγημα περιλαμβάνεται ακόμα στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β, όπου αναφέρεται ότι γράφτηκε από τις 9 έως τις 16 Απριλίου 1947 στο Παρίσι. Σύμφωνα επίσης με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του (φάκελοι 13, 14), είναι μεταφρασμένο στα γαλλικά με τον τίτλο «Dix Jours» και βρίσκεται δημοσιευμένο στο περιοδικό *Bulletin De L' Association Guillaume Bude* (Septembre 1954) 87-92. Βλ. B326.

### **1949**

B323 «Σωτ. Πατατζή *Μεθυσμένη Πολιτεία* (μυθιστόρημα)», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 1-2 (Γενάρης-Φλεβάρης 1949) 79.

Με αφορμή την κυκλοφορία του νέου μυθιστορήματος *Μεθυσμένη Πολιτεία* του Σωτήρη Πατατζή δημοσιεύονται σύντομες κρίσεις συγγραφέων και κριτικών, μεταξύ των οποίων και αυτή του Καστανάκη, της οποίας την πηγή δεν μπόρεσα να εντοπίσω.

## 1952

B324 «**Heure d'Amour**», *France-Grèce*, τχ. 2 (Φθινόπωρο 1952) 9-11.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Ερωτική Ώρα» που περιλαμβάνεται τόσο στη συλλογή του *Ομογενής Βλαδίμηρος* όσο και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*, με αφιέρωση στην Ελένη Χαλκούση, ενώ ανθολογείται και στο *Πανόραμα του Ελληνικού Διηγήματος*. Βλ. Α16, Α21 και Α42 αντίστοιχα. Είχε επίσης δημοσιευτεί στα *Νέα Γράμματα* το 1935 (βλ. Β324), ενώ με τον τίτλο «Heure d'Amour» περιλαμβάνεται και στο βιβλίο που επιμελήθηκε ο André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. Α24). Η πληροφορία για τη γαλλική μετάφραση και τη δημοσίευσή του στο *France-Grèce* αντλείται τόσο από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα από τους φακέλους 13, 14 όσο και από τον πρόλογο του André Mirambel στην προαναφερθείσα συλλογή (*Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*).

## 1954

B325 «Ο Ψυχάρης κι ο Θάνατος», *Νέα Εστία*, έτος ΚΗ', τχ. 644 (1 Μαΐου 1954) 600-601.

Με αφορμή το αφιέρωμα του περιοδικού στον Ψυχάρη δημοσιεύεται το άρθρο του Καστανάκη για τον δάσκαλό του και τον τρόπο αντιμετώπισης του θανάτου. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 30/3/1954.

B326 «**Dix Jours**», *Bulletin De L'Association Guillaume Bude* (Σεπτέμβριος 1954) 87-92.

Πρόκειται για το διήγημα «Δέκα Μέρες» του Καστανάκη που είχε δημοσιευτεί στα ελληνικά στο περιοδικό *Ελεύθερα Γράμματα* στις 15 Απριλίου 1948 (βλ. Β322). Η πληροφορία για τη γαλλική του μετάφραση στο *Bulletin De L'Association Guillaume Bude*, την οποία δεν μπόρεσα να εντοπίσω, αντλείται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα από τους φακέλους 13-14.

B327 «**Ο Δανιήλ Εν τω Μέσω των Λεόντων**» [Αφιέρωση:] Στη μνήμη του Μάκη Βλασσόπουλου. *Νέα Εστία*, έτος ΚΗ', τχ. 657 (15 Νοεμβρίου 1954) 1639-1643.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στη *Νέα Εστία*. Περιλαμβάνεται επίσης στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β.

## 1956

B328 «Εκπρόσωποι του Πνευματικού Κόσμου Μιλούν για την Ειρήνη», *Επιθεώρηση Τέχνης*, χρόνος Β', τόμ. Γ', τχ. 17 (Μάιος 1956) 423.

Πρόκειται για σύντομο κείμενο που, όπως υποδηλώνει και ο τίτλος, δημοσιεύεται στο πλαίσιο έρευνας που διεξήγαγε το περιοδικό αναφορικά με τη σημασία της ειρήνης στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 16/4/56.

B329 «**Τη Νύχτα στις Μυκήνες**», *Επιθεώρηση Τέχνης*, χρόνος Β', τόμ. Δ', τχ. 20 (Αύγουστος 1956) 108-111.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που δημοσιεύεται για πρώτη φορά στην *Επιθεώρηση Τέχνης*. Περιλαμβάνεται ακόμα στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, στον φάκελο 11β, ενώ, σύμφωνα πάλι με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του (φάκελοι 13, 14), έχει μεταφραστεί και στα γαλλικά με τον τίτλο «La Nuit a Mycenes» στο περιοδικό *Mercur De France*, numéro 1148 (Avril 1959) 630-636. Βλ. Β332.

**B330 *Ο Χατζή Μανουήλ*** (απόσπασμα), *Νέα Εστία*, τόμ. Ξ', τχ. 704 (1 Νοεμβρίου 1956) 1491-1494.

Πρόκειται για ένα μικρό απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Καστανάκη που, όπως αναφέρεται και στο εισαγωγικό σημείωμα της *Νέας Εστίας* στη σ. 1491, «ξετυλίγεται μέσα στην ατμόσφαιρα της Πόλης τον καιρό του πρώτου Μεγάλου Πολέμου», χωρίς ωστόσο να «έχει πολεμικές σελίδες».

## **1958**

**B331 «Le Mari de Théodora»**, εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, Αύγουστος 1958.

Πρόκειται για το διήγημα του Καστανάκη «Ο Άντρας της Θωδώρας» που περιλαμβάνεται στη συλλογή *Εφτά Ιστορίες*, όπου και αφιερώνεται «στη μνήμη του ποιητή Αλέκου Φωτιάδη», ενώ δημοσιεύεται και στα *Πειραιϊκά Γράμματα* τον Οκτώβριο του 1943. Βλ. Α20 και Β238 αντίστοιχα.

## **1959**

**B332 «La Nuit à Mycenes»**, *Mercur De France*, τχ. 1148 (Απρίλιος 1959) 630-636.

Πρόκειται για το διήγημα «Τη Νύχτα στις Μυκίνες» που είχε δημοσιευτεί στα ελληνικά στην *Επιθεώρηση Τέχνης* τον Αύγουστο του 1956 (βλ. Β329). Η πληροφορία για τη γαλλική του μετάφραση στο *Mercur De France* αντλείται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα από τους φακέλους 13-14.

## **1961**

**B333 «Τα Σήμαντρα»**, *Νέα Εστία*, έτος ΛΕ', τχ. 823 (15 Οκτωβρίου 1961) 1359.

Πρόκειται για σύντομο κείμενο που γράφτηκε για τον θάνατο του Καραγάτση.

**B334 «Γιάνκοβος ο Ατρόμητος»**, *Νέα Εστία*, έτος ΛΕ', τχ. 826 (1 Δεκεμβρίου 1961) 1655-1660.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη, το οποίο, σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ (φάκελος 11β), δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο περιοδικό *Ηνίοχος* (το οποίο δεν μπόρεσα να εντοπίσω), χρόνος Α', περίοδος Β', τχ. 3, Δεκέμβριος 1960, σ. 6-10. Το διήγημα μεταφράστηκε ακόμα στα γαλλικά από τη Nane Sylvestre στο περιοδικό *Les Lettres Françaises*, 12 Ιουλίου 1962, σ. 9, με τον τίτλο «Jacques Sans Peur» (βλ. Β349). Προοριζόταν δε, όπως και το διήγημα «Τάσος Τασούλης», να ενταχθεί σε μια συλλογή με τον γενικό τίτλο *Η Ελλάδα Νικά!...* με θέματα εμπνευσμένα από τον αγώνα των Ελλήνων στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Βλ. το σχόλιο στο λήμμα Β294. Στη *Νέα Εστία*, στη σ. 1655, πριν το διήγημα υπάρχει ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα, με το οποίο ο συγγραφέας εξηγεί, απαντώντας σε σχετική έρευνα του περιοδικού, τον λόγο που στέλνει προς δημοσίευση το συγκεκριμένο του έργο.

B335 «**Εθνική Απώλεια**» [Αφιέρωση:] Στη μνήμη του Νίκου Καστανάκη. *Επιθεώρηση Τέχνης*, έτος Ζ', τόμ. ΙΔ', τχ. 84 (Δεκέμβριος 1961) 546-552.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που δημοσιεύεται στην *Επιθεώρηση Τέχνης* και, σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του, στον *Ηνίοχο*, έντυπο που δεν μπόρεσα να εντοπίσω. Περιλαμβάνεται επίσης στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 11β, ενώ όπως και το διήγημα «Τάσος Τασούλης» προοριζόταν να ενταχθεί σε μια συλλογή με τον γενικό τίτλο *Η Ελλάδα Νικά!*... με θέματα εμπνευσμένα από τον αγώνα των Ελλήνων στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Βλ. το σχόλιο στο λήμμα B294.

## **1962**

B336 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 828 (1 Ιανουαρίου 1962) 13-20.

Από το τχ. αυτό ξεκινάει η δημοσίευση ολόκληρου του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Η Παγίδα*, η οποία και θα ολοκληρωθεί στο τχ. 843. Βλ. B337-B348 και B350-B352.

B337 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 829 (15 Ιανουαρίου 1962) 101-107.

B338 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 830 (1 Φεβρουαρίου 1962) 156-162.

B339 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 831 (15 Φεβρουαρίου 1962) 226-232.

B340 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 832 (1 Μαρτίου 1962) 326-332.

B341 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 833 (15 Μαρτίου 1962) 369-375.

B342 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 834 (1 Απριλίου 1962) 470-476.

B343 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 835 (15 Απριλίου 1962) 516-522.

B344 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 836 (1 Μαΐου 1962) 598-604.

B345 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 837 (15 Μαΐου 1962) 765-771.

B346 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 838 (1 Ιουνίου 1962) 857-863.

B347 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 839 (15 Ιουνίου 1962) 907-913.

B348 ***Η Παγίδα***, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 840 (1 Ιουλίου 1962) 955-961.

B349 «**Jacques Sans Peur**», εφ. *Les Lettres Françaises*, 12 Ιουλίου 1962.

Πρόκειται για το διήγημα «Γιάκωβος ο Ατρόμητος», το οποίο δημοσιεύτηκε στον *Ηνίοχο* και τη *Νέα Εστία*. Τη μετάφραση στα γαλλικά έκανε η Nane Sylvestre. Βλ. και το σχόλιο στο λήμμα B334.

B350 *Η Παγίδα*, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 841 (15 Ιουλίου 1962) 1030-1036.

B351 *Η Παγίδα*, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 842 (1 Αυγούστου 1962) 1128-1134.

B352 *Η Παγίδα*, *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 843 (15 Αυγούστου 1962) 1171-1177.

Στο τχ. αυτό ολοκληρώνεται η δημοσίευση της *Παγίδας* του Καστανάκη, η οποία είχε ξεκινήσει τον Ιανουάριο του 1962.

### **1965**

B353 «Γνώμες για την *Απολογία Σισύφου* του Χρήστου Τρύφωνα», *Νέα Εστία*, έτος ΛΘ', τχ. 908 (1 Μαΐου 1965) 628.

Πρόκειται για σύντομη κρίση του Καστανάκη που διατυπώνεται μαζί με άλλες μέσα σε πλαίσιο, προφανώς για διαφημιστικούς λόγους, για το έργο του Χρήστου Τρύφωνα *Απολογία Σισύφου*.

### **1973**

B354 «*Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά*», *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 1026-1039.

Το διήγημα που περιλαμβάνεται στην ομώνυμη συλλογή δημοσιεύεται στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Βλ. τα λήμματα Α4 και Α21.

B355 «*Ο Κηρύκος*», *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 1031-1038.

Το διήγημα που περιλαμβάνεται στη συλλογή *Εφτά Ιστορίες* (βλ. Α20) και ανθολογείται επίσης στο *Πανόραμα του Ελληνικού Διηγήματος* (βλ. Α42) δημοσιεύεται στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Μεταφρασμένο στα γαλλικά βρίσκεται ακόμα στην έκδοση που επιμελήθηκε ο André Mirambel *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles* (βλ. Α24).

B356 *Ο Χατζή Μανουήλ* (απόσπασμα), *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 1039-1043.

Το απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα δημοσιεύεται στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη.

B357 «Εμπρός στο Εγγλέζικο Μυθιστόρημα», *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 1044.

Πρόκειται για το άρθρο που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στα *Νεοελληνικά Γράμματα* τον Δεκέμβριο του 1940 κι εδώ αναδημοσιεύεται στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Βλ. Β216.

B358 «*Η Ξενιτιά του Μορεάς*», *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 1044-1045.

Πρόκειται για το άρθρο που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στα *Νεοελληνικά Γράμματα* τον Μάρτιο του 1940 κι εδώ αναδημοσιεύεται στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Βλ. Β210.



B359 «Μαζί μας κι ο Οδυσσέας», *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 1045-1048.

Πρόκειται για το άρθρο που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στα *Νεοελληνικά Γράμματα* τον Ιανουάριο του 1941 κι εδώ αναδημοσιεύεται στο πλαίσιο του αφιερώματος του περιοδικού για τον Καστανάκη. Βλ. Β217.

### **1981**

B360 «Ο Κύριος Ψυχάρης», *Η Λέξη*, τχ. 81 (Ιανουάριος 1981) 6-24.

Όπως αναφέρεται και στη σ. 24 του περιοδικού, πρόκειται για ανέκδοτο κείμενο διάλεξης του Καστανάκη που δόθηκε στο πλαίσιο εορτασμού για τα 100 χρόνια από τη γέννηση του Ψυχάρη (31/5/1954), που οργάνωσε ο Φιλοτεχνικός Όμιλος Χίου. Προέρχεται δε, όπως επίσης σημειώνεται, από το Αρχείο του ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ. Μια ομιλία του Καστανάκη με τον τίτλο «Ο Κύριος Ψυχάρης Μας», που είχε δοθεί στο πλαίσιο μιας σειράς διαλέξεων του θεάτρου Κυβέλης, ενδέχεται να ταυτίζεται με το παραπάνω κείμενο, βλ. ΣΤ3.

### **1993**

B361 «**Η Δυναστεία των Ισαύρων**», *Η Λέξη*, τχ. 117 (Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 1993) 531-533.

Πρόκειται για ανέκδοτο διήγημα του Καστανάκη που περιλαμβάνεται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ (φάκελος 14) και δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1993 στο περιοδικό *Η Λέξη*. Βλ. και το λήμμα Γ179.

## Γ. Μελέτες για τον Καστανάκη, κρίσεις, σγόλια

### 1919

Γ1 «Διώνυσος», *Ο Λόγος*, χρόνος Α΄, τχ. 8 (Ιούνιος 1919) 318-319.

Στο τχ. αυτό ο Όμηρος Μπεκές αναγγέλλει με μεγάλη χαρά την έκδοση στην Πόλη ενός νέου δημοτικιστικού περιοδικού με τίτλο *Διώνυσος* και με πρόγραμμα, όπως επισημαίνει, καθαρά λογοτεχνικό. Πρόκειται για το περιοδικό που ίδρυσαν από κοινού ο Θράσος Καστανάκης με άλλους συντρόφους του και το οποίο κυκλοφόρησε από τον Απρίλιο του 1919 έως τον Απρίλιο του 1920. Όπως χαρακτηριστικά δε υπογραμμίζει ο Όμηρος Μπεκές, εκδότες του περιοδικού αυτού θα ήταν «ευγενικές ψυχές», οι οποίες ξεκίνησαν από τον *Λόγο* και «νιώσανε μέσα στα φτερά τους την ανησυχία του ταξιδιού προς τα μεγάλα οράματα» (σ. 318).

Γ2 [Στη στήλη:] «Βιβλία και Περιοδικά», *Βωμός*, χρόνος Α΄, τχ. 19 (1 Αυγούστου 1919) 247.

Πρόκειται για σύντομη αναφορά στο περιοδικό *Διώνυσος*, εκδότης του οποίου υπήρξε και ο Καστανάκης. «Καινούργιο περιοδικό αυτό, το δεύτερο λογοτεχνικό που βγαίνει τώρα στην Πόλη. Οι εκδότες του φαίνονται πολύ νέοι, γι' αυτό και συγχωρείται η έλλειψη εκλεκτικότητας που διακρίνεται στο πρώτο φύλλο. Φτάνει η καλή διάθεση των παιδιών που με κάποιο φανατισμό φαίνεται στον πρόλογο».

Γ3 [ΑΝΤ. ΓΛΡΣ = Αντώνης Γιαλούρης], [στη στήλη:] Σημειώματα, *Βωμός*, χρόνος Α΄, τχ. 20 (1 Σεπτεμβρίου 1919) 262.

Πρόκειται για αναγγελία της κυκλοφορίας του περιοδικού *Διώνυσος* της Πόλης με ιδιαίτερη μνεία να γίνεται στο ταλέντο του νέου ποιητή –όπως χαρακτηρίζεται– Θράσου Καστανάκη. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Πόλη.

Γ4 Λ. Πράσινος [= Λύσανδρος Πράσινος], «Η Πρώτη Χρονιά του *Λόγου*», *Ο Λόγος*, χρόνος Α΄, τχ. 12 (Οκτώβριος 1919) 445-451.

Ο Λύσανδρος Πράσινος κάνει μια ανασκόπηση της ύλης και της προσφοράς του *Λόγου* την 1<sup>η</sup> χρονιά κυκλοφορίας του. Με πολύ θερμά λόγια αναφέρεται στον νεαρό τότε Καστανάκη, αναπτύσσοντας τα προτερήματα και τα ελαττώματα των διηγημάτων του «Ο Κακός» (βλ. Β2) και «Η Φοβισμένη Ψυχή» (βλ. Β1), κατακρίνει όμως παράλληλα τις *Λυρικές Πρόζες* του (βλ. Β3 και Β6), χαρακτηρίζοντάς τες ανίγματα.

### 1920

Γ5 Αιμ. Ν. Αλευρόπουλος, «Σημείωμα για Ένα Έργο», *Διώνυσος*, χρόνος Α΄, τχ. 5 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1920) 24-31.

Πρόκειται για μια εισαγωγική, όπως τη χαρακτηρίζει και ο ίδιος ο δημιουργός της, μελέτη στο μέχρι τότε γνωστό και δημοσιευμένο έργο του Καστανάκη. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, Νοέμβριος.

Γ6 Δήλωση, *Ο Λόγος*, χρόνος Β΄, τχ. 12 (Οκτώβριος 1920) 502.

Η δήλωση αφορά την αναγγελία του *Λόγου* σχετικά με τη συγχώνευση των δύο περιοδικών: του *Λόγου* και του *Διονύσου*.

Γ7 Νεοελληνική Φιλολογία, [στη στήλη:] «Από Βδομάδα σε Βδομάδα», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΙΖ', τχ. 706 (17 Οκτωβρίου 1920) 254-255.

Πρόκειται για αναγγελία κυκλοφορίας και κριτική του βιβλίου *Modern Greek Stories* που τυπώθηκε στη Νέα Υόρκη και περιελάμβανε εννέα διηγήματα, μεταφρασμένα στα αγγλικά από τη Δήμητρα Βακά και τον Αριστείδη Φουτρίδη (βλ. Α2). Ανάμεσα στους συγγραφείς που επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν με ένα τους διήγημα σε αυτή την ανθολογία είναι και ο Θράσος Καστανάκης, για τον οποίο, στην κριτική που ασκεί ο αρθρογράφος για τον πρόλογο του βιβλίου, αναφέρει πως είναι άγνωστος ακόμα στην πρωτεύουσα. Στο άρθρο του Δημήτρη Οικονομίδη στη *Νέα Εστία* τον Αύγουστο του 1973 (τχ. 1106, σ. 1020-1021) δίνεται η πληροφορία ότι το διήγημα που μεταφράστηκε και περιλήφθηκε σε αυτή την ανθολογία ήταν η «Φοβισμένη Ψυχή», γεγονός για το οποίο ο Καστανάκης ήταν ιδιαίτερα περήφανος. Βλ. Γ149.

Γ8 Λ. Πράσινος [= Λύσανδρος Πράσινος], «Θρασύβουλος Καστανάκης», [στη στήλη:] «Χρονικά-Νοέμβριος», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 1 (Νοέμβριος 1920) 51.

Ο Λύσανδρος Πράσινος απαντάει με το άρθρο του αυτό στον κριτικό του *Νουμά* και στην απορία που διατύπωσε αναφορικά με την ταυτότητα του Θράσου Καστανάκη με αφορμή την ένταξη διηγήματός του στην ανθολογία *Modern Greek Stories*. Βλ. Γ7.

## **1921**

Γ9 ΑΙΜ. ΑΛ. [= Αιμίλιος Αλευρόπουλος], «Μια Χρονιά Ελληνικής Φιλολογικής Κίνησης (1920)», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 5 (Μάρτης 1921) 299-302.

Στην ανασκόπηση της φιλολογικής κίνησης του 1920 από τον Αιμ. Αλευρόπουλο γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην παρουσία του Καστανάκη τόσο ως ποιητή με τις *Ερημιές του Ηλιόχαρου* όσο και ως διηγηματογράφου. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Γενάρης του 1921.

Γ10 Τ. Α. [= Τέλλος Άγρας], «Θρ. Καστανάκη – Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου», [στη στήλη:] Νεοελληνική Ποίηση, *Ζωή*, χρόνος Β', τχ. 5-6 (Μάιος-Ιούνιος 1921) 203.

Γ11 Ψυχάρης, «Με την Αγάπη και με το Μίσος, [Αφιέρωση:] Του Θράσου Καστανάκη». *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 9-10 (Ιούλιος-Αύγουστος 1921) 495-496.

Πρόκειται για ένα κείμενο-ύμνο του Ψυχάρη, αφιερωμένο στον νεαρό τότε μαθητή του, με το οποίο εκφράζει την πίστη του για το λαμπρό μέλλον που τον περιμένει. Στο τέλος φέρει τη χρονολογική ένδειξη: Δεφτέρα, 1 του Αβγούστου, 1921. Το κείμενο αναδημοσιεύεται στη *Νέα Εστία* τον Αύγουστο του 1973 (τχ. 1106), στο άρθρο του Δημήτρη Οικονομίδη «Ο Λόγος, ο Διόνυσος και ο Θράσος Καστανάκης» (σ. 1024-1025), όπως επίσης και στη *Λέξη* τον Σεπτέμβριο-Οκτώβριο του 1993 (τχ. 117, σ. 537), με τη διαφορά ότι στο περιοδικό αυτό η χρονολογική ένδειξη που φέρει στο τέλος το κείμενο του Ψυχάρη είναι Τετάρτη, 3 του Αβγούστου, 1921. Βλ. τα λήμματα Γ149 και Γ179 αντίστοιχα.

Γ12 Γιάννης Μπέλλας, «Γράμματα. Θρασύβουλος Καστανάκης», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 11 (Σεπτέμβριος 1921) 649-656.

Το άρθρο είναι χωρισμένο σε δύο μέρη, με το πρώτο να αποτελεί μια εισαγωγή στην έννοια της ποίησης και γενικότερα στον ρόλο της τέχνης, για να ακολουθήσει στο δεύτερο η παρουσίαση του Καστανάκη ως ποιητή και η κριτική για το έργο του *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου*. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Grenoble, Μάρτης 1921.

Γ13 Λ. Πράσιнос [= Λύσανδρος Πράσιнос], «Σημειώματα», *Ο Λόγος*, χρόνος Γ', τχ. 11 (Σεπτέμβριος 1921) 663.

Πρόκειται για σύντομη απάντηση του Λύσανδρου Πράσινου στην κριτική που άσκησε ο Τέλλος Άγρας στην ποιητική συλλογή του Καστανάκη *Οι Ερημιές του Ηλιόχαρου* και η οποία είχε δημοσιευτεί στο τχ. του Μαΐου-Ιουνίου του 1921 στο περιοδικό *Ζωή* (τχ. 5-6, σ. 203). Βλ. Γ10.

## **1922**

Γ14 Μ., «Για τον κ. Πράσινο», *Ζωή*, χρόνος Γ', τχ. 1 (Γενάρης-Μάρτης 1922) 48-49.

Άκρως προσβλητικό κείμενο για τον Λ. Πράσινο και κατ' επέκταση για τον Θράσο Καστανάκη, με αφορμή το άρθρο του πρώτου στον *Λόγο* και την υπεράσπιση του νεαρού μαθητή του απέναντι στην κριτική του Τέλλου Άγρα για τις *Ερημιές του Ηλιόχαρου*. Βλ. Γ13.

Γ15 [Στη στήλη:] «Χρονικά», *Ο Λόγος*, χρόνος Δ', τχ. 6-7 (Ιούνιος-Ιούλιος 1922) 466.

Αναγγέλλεται ότι από το επόμενο τχ. του *Λόγου* θα ξεκινούσε η δημοσίευση του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Οι Πρίγκιπες*. Βλ. το σχόλιο στο λήμμα Γ173.

## **1923**

Γ16 [Στη στήλη:] «Ο,τι Θέλετε», *Ο Νουμάς*, χρόνος Κ', τχ. 6 (775) (Ιούνιος 1923) 459.

Αναγγέλλεται ότι θα κυκλοφορήσει από τον εκδοτικό οίκο Αθηνά Ανθολογία των νέων διηγηματογράφων, στην οποία θα συμπεριλαμβάνεται και ο Καστανάκης.

## **1924**

Γ17 Διαγωνισμός για Μυθιστόρημα, *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΑ', τχ. 6 (785) (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1924) 432.

Σύντομη αναγγελία για τα αποτελέσματα του διαγωνισμού Ζηκάκη, στον οποίο το πρώτο βραβείο κέρδισε ο «φίλος και συνεργάτης», όπως αναφέρεται, του περιοδικού Θράσος Καστανάκης για το μυθιστόρημά του *Οι Πρίγκιπες*.

Γ18 [Στη στήλη:] «Νέα Βιβλία», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΑ', τχ. 6 (785) (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1924) 438-439.

Σύντομη αναγγελία της κυκλοφορίας του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Οι Πρίγκιπες* από τον εκδοτικό οίκο Ζηκάκη με αναφορά στο πρώτο βραβείο και στην κρίση της επιτροπής του διαγωνισμού για την αξία του έργου.

## **1928**

Γ19 Φώτος Πολίτης, «Διηγήματα (ένας τόμος του κ. Θ. Καστανάκη)», [στη στήλη:] «Εντυπώσεις και Κρίσεις», εφ. *Ελεύθερον Βήμα*, 13 Ιουλίου 1928.

Η πολύ θετική κριτική του Φώτου Πολίτη αναφέρεται στη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*.

Γ20 Κλέων Παράσχος, «Ένας νέος Έλλην διηγηματογράφος», εφ. *Η Βραδυνή*, 6 και 9 Αυγούστου 1928.

Το συγκεκριμένο φύλλο της εφημερίδας, όπου δημοσιεύεται η κριτική του Παράσχου, δεν μπόρεσα να το εντοπίσω.

Γ21 Η.Π.Β. [= Ηλίας Π. Βουτιερίδης], «Τα Βιβλία. Θράσου Καστανάκη: *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*», *Νέα Εστία*, τχ. 16-40 (15 Αυγούστου 1928) 759.

Γ22 Louis Roussel, «La Comtesse Félicité Danseuse et Autres Contes», *Libre*, τχ. 70-71 (Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1928) 559-560.

Γ23 Β. Ρώτας, «Θράσου Καστανάκη - *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*», [στη στήλη:] «Τα Γράμματα και οι Τέχνες. Γύρω από τα Βιβλία», *Ελληνικά Γράμματα*, χρόνος Β', τόμ. Γ', τχ. 6 (30) (1 Σεπτεμβρίου 1928) 249-250.

Γ24 Άλκης Θρύλος, «Ένας Νεκρός Μέσα Στην Ερημιά (Απολογισμός ενός Χρόνου)», *Ελληνίς*, έτος Η', τχ. 12 (Δεκέμβριος 1928) 255.

Πρόκειται για σύντομη κριτική της συλλογής του Καστανάκη *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα* από τον Άλκη Θρύλο στον λογοτεχνικό απολογισμό του 1928. Ανάμεσα στα μειονεκτήματα της γραφής του, που κυρίως εστιάζουν στην ιδιορρυθμία και την εκκεντρικότητα των λογοτεχνικών τύπων, ο Άλκης Θρύλος ξεχωρίζει την ενέργεια της σύλληψης και την ένταση της απόδοσής τους, παράλληλα με την ανανέωση του νεοελληνικού ύφους.

## **1929**

Γ25 Γρηγόριος Ξενόπουλος, «Το Λογοτεχνικόν 1928», [στη στήλη:] «Από την Ζωήν και από την Τέχνην», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 50 (15 Ιανουαρίου 1929) 47-48.

Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος στον λογοτεχνικό απολογισμό που κάνει για το 1928 ξεχωρίζει τον Στράτη Μυριβήλη και τον Θράσο Καστανάκη ως δύο από τους «πλέον καλά προικισμένους νεωτέρους διηγηματογράφους». Όσον αφορά δε τον Καστανάκη σημειώνει ότι με τη συλλογή διηγημάτων του *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα* παρουσιάζει αξιόλογη πρόοδο συγκριτικά με την πρώτη του εμφάνιση με τους *Πρίγκιπες*, ξεχωρίζοντας μάλιστα το διήγημα που δημοσιεύτηκε στη *Νέα Εστία* («Το Ταξίδι κι η Αγάπη της Κυρίας») για την εμβάθυνση στην «ανθρώπινη πλευρά» των ηρώων.

Γ26 Φ.Π.Α. [= αταύτιστος], «Θράσου Καστανάκη: *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι' Άλλα Διηγήματα*», [στη στήλη:] Κριτικά Σημειώματα, *Ελληνίς*, έτος Θ', τχ. 3 (Μάρτιος 1929) 71.

Γ27 Ρ.Σ. [= Ρίκα Σεγκοπούλου], «Θράσου Καστανάκη *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι' Άλλα Διηγήματα*. Εκδοτικός Οίκος Αγών», [στη στήλη:] Βιβλιοκρισίες, *Αλεξανδρινή Τέχνη*, χρονιά Γ', τχ. 3 (Μάρτιος 1929) 113-114.

Γ28 Θράσου Καστανάκη, *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά*. Παρισινά Διηγήματα (Δευτέρα Έκδοσις), *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 55 (1 Απριλίου 1929) 241.

Πρόκειται για διαφημιστική καταχώριση για τη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη με απόσπασμα μιας δημοσιευμένης κριτικής του Γρηγόριου Ξενοπούλου στη *Νέα Εστία* (τχ. 50, 15 Ιανουαρίου 1929) και συγκεκριμένα στο άρθρο του «Το Λογοτεχνικόν 1928» (σ. 47-48) (βλ. Γ25), απόσπασμα μιας επίσης δημοσιευμένης κριτικής στο γαλλικό περιοδικό *Mercur de France* από τον Demetrios Asteriotis και τέλος μια σύντομη κρίση του Κωστή Παλαμά, της οποίας την πηγή επίσης δεν μπόρεσα να εντοπίσω.

Γ29 «Ψυχάρης, Α'. Ο Κωστής Παλαμάς και Κάποιος Άλλος. Β'. Ο Πλούτος της Δημοτικής. Γ'. Επίσημο Πανηγύρι», [στη στήλη:] «Εθνικές Μελέτες», *Πρωτοπορία*, χρόνος Α', τχ. 6-7 (Ιούνιος-Ιούλιος 1929) 165-172.

Πρόκειται για άρθρο του Ψυχάρη, χωρισμένο σε τρία μέρη, με το πρώτο κυρίως να αποτελεί μια οργισμένη αντίδρασή του απέναντι στον Παλαμά και τον Καστανάκη, με αφορμή τη δημοσίευση άρθρου του πρώτου, γραμμένο στα γαλλικά, όπως αναφέρει ο Ψυχάρης, στην εφημερίδα *Le Figaro en Grèce*, 10 Φεβρουαρίου 1929, σ. 12. Το άρθρο αυτό, το οποίο προκάλεσε και την απάντηση του Καστανάκη μέσω επιστολής του στην *Πρωτοπορία* (βλ. Β106), γράφτηκε αρχικά στα ελληνικά και δημοσιεύτηκε την 1<sup>η</sup> Μαρτίου του 1967 στη *Νέα Εστία* (τχ. 952, σ. 300-306), βλ. Γ135. Στο τέλος του άρθρου του Ψυχάρη στην *Πρωτοπορία* υπάρχει η χρονολογική ένδειξη: Πέμπτη, εφτά του Μάρτη 1929.

Γ30 Π. Χ. [= Πέτρος Χάρης], «Θράσου Καστανάκη: *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος Γ', τχ. 66 (15 Σεπτεμβρίου 1929) 778-780.

Η κριτική αναδημοσιεύεται στο βιβλίο του Πέτρου Χάρη *Σαραντα Χρόνια Κριτικής Ελληνικού Πεζού Λόγου, τόμ. Α' (1928-1949)*, σ. 24-27, ενώ μέρος της συμπεριλαμβάνεται και στο βιβλίο του Έλληνας Πεζογράφοι. Βλ. τα λήμματα Γ143 και Γ162.

Γ31 Louis Roussel, «Le Paris de la Nuit et de l' Amour», *Libre* (Δεκέμβριος 1929 - Ιανουάριος 1930) 690.

## **1930**

Γ32 Π. [= Κλέων Παράσχος], «Το Λογοτεχνικό 1929: Η Ποίηση, το Διήγημα», [στη στήλη:] *Η Λογοτεχνία*, *Νέα Εστία*, έτος Δ', τχ. 73 (1 Ιανουαρίου 1930) 46-48.

Ο Κλέων Παράσχος στον λογοτεχνικό απολογισμό που κάνει για το 1929, ξεχωρίζει ανάμεσα σε άλλους διηγηματογράφους τον Καστανάκη, στον οποίο αφιερώνει το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής του. Ωστόσο, όπως διευκρινίζει κι ο ίδιος ο Παράσχος σε υποσημείωση, παρά το γεγονός ότι το 1929 ο Καστανάκης εξέδωσε δύο έργα, τη συλλογή διηγημάτων *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* και το μυθιστόρημα *Στο Χορό της Ευρώπης*, η κριτική του εστιάζει στο πρώτο και γενικότερα στην προσφορά του Καστανάκη ως διηγηματογράφου, αφού το μυθιστόρημά του δεν πρόλαβε –όπως χαρακτηριστικά τονίζει– να το μελετήσει.

Γ33 Bathilde Dreux, «Panorama de la Littérature Grecque», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 4 Ιανουαρίου 1930.

Στο λογοτεχνικό αυτό χρονικό η Bathilde Dreux αναφέρει τον Καστανάκη ως έναν από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους της ελληνικής μεταπολεμικής πεζογραφίας και αντάξιο των Ευρωπαίων συγγραφέων, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα μοντέρνα του θέματα και τον πρωτοποριακό τρόπο της γραφής του, έτσι όπως αυτά αποτυπώνονται στα δύο μυθιστορήματα (*Οι Πρίγκιπες*, *Στο Χορό της Ευρώπης*) και τις δύο συλλογές διηγημάτων του (*Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*, *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*). Το ίδιο χρονικό δημοσιεύτηκε στη συνέχεια (14 Φεβρουαρίου 1930) και στην εφημερίδα *Stamboul*. Βλ. το λήμμα Γ36.

Γ34 Άλκης Θρύλος, «Το Ξεπέραςμα της Ηθογραφίας. Θρ. Καστανάκη: *Στο Χορό της Ευρώπης*», [στη στήλη:] «Τα Νέα Βιβλία», *Εργασία*, έτος Α', τχ. 3 (25 Ιανουαρίου 1930) 21.

Η κριτική του Άλκη Θρύλου εστιάζει όχι μόνο στο έργο του Θράσου Καστανάκη *Στο Χορό της Ευρώπης*, αλλά και στο έργο της Γαλάτειας Καζαντζάκη *11 π.μ. - 1 μ.μ.* και σε εκείνο του Μελή Νικολαΐδη *Δύο Άσπρα Γυμνά Χέρια*. Όπως δηλώνει ωστόσο και ο τίτλος, το κοινό γνώρισμα και των τριών μυθιστορημάτων είναι ότι συνέβαλαν στο ξεπέραςμα της ηθογραφίας.

Γ35 Α. Τραυλαντώνης, «*Στο Χορό της Ευρώπης*: Μυθιστόρημα, Θράσου Καστανάκη. Εκδοτικός οίκος “Αγών”», [στη στήλη:] «Θέατρον, Γράμματα, Μουσική και Τέχνη: Λογοτεχνία», *Πειθαρχία*, έτος Α', τχ. 17 (9 Φεβρουαρίου 1930) 17-18.

Γ36 Bathilde Dreux, «La Littérature Grecque de nos Jours», [στη στήλη:] «Chronique Littéraire», εφ. *Stamboul*, 14 Φεβρουαρίου 1930.

Πρόκειται για το λογοτεχνικό χρονικό της Bathilde Dreux που είχε πρωτοδημοσιευτεί στις 4 Ιανουαρίου 1930 στην εφ. *Les Nouvelles Littéraires*. Εκεί, η Bathilde Dreux μιλούσε με θερμά λόγια για τη συμβολή του Καστανάκη στην ανανέωση της ελληνικής μεταπολεμικής λογοτεχνικής παραγωγής. Βλ. το λήμμα Γ33.

Γ37 Π. Χ. [= Πέτρος Χάρης], «Θράσου Καστανάκη: *Στο Χορό της Ευρώπης*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος Δ', τχ. 78 (15 Μαρτίου 1930) 330-331.

Η κριτική αναδημοσιεύεται στο βιβλίο του Πέτρου Χάρη *Σαραντα Χρόνια Κριτικής Ελληνικού Πεζού Λόγου, τόμ. Α' (1928-1949)*, σ. 29-31, ενώ μέρος της συμπεριλαμβάνεται και στο βιβλίο του Έλληνας Πεζογράφοι. Βλ. τα λήμματα Γ143 και Γ162.

Γ38 Κώστας Παρορίτης, «Για τη Μοντέρνα Τέχνη (Από αφορμή το βιβλίο του κ. Θράσου Καστανάκη *Στο Χορό της Ευρώπης*)», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΒ', περίοδος Γ', τχ. 7 (792) (Απρίλης 1930) 98-99.

Με το άρθρο αυτό που, όπως αναφέρεται και στον τίτλο, γράφτηκε με αφορμή την κριτική του *Χορού της Ευρώπης*, ξεκινάει η διαμάχη του Κώστα Παρορίτη με τον Θράσο Καστανάκη, η οποία στη συνέχεια διευρύνεται με τη συμμετοχή του Μ. Σπιέρου με το άρθρο του «Προλεταριακή Τέχνη» (*Ο Νουμάς*, τχ. 798, Γενάρης 1931, σ. 8-10), του Αλέκου Δρακόπουλου με το άρθρο του «Για το Νόημα της Τέχνης» (*Ο Νουμάς*, τχ. 799, Φλεβάρης 1931, σ. 27) και τελευταίου του Γιώργου Θεοτοκά με το άρθρο του «Εσωτερικές Έρευνες» (*Ο Νουμάς*, τχ. 799, Φλεβάρης 1931, σ. 30-31). Βλ. και τα λήμματα Β113 και Γ39.

Γ39 Κώστας Παρορίτης, «Και πάλι για τη Μοντέρνα Τέχνη», *Ο Νουμάς*, χρόνος ΚΒ', περίοδος Γ', τχ. 9 (794) (Ιούνιος 1930) 136-137.

Στο άρθρο αυτό ο Παρορίτης δημοσιεύει αρχικά την επιστολή που έλαβε από τον Καστανάκη, με την οποία ο συγγραφέας εκφράζει τη δυσαρέσκειά του για την κριτική του μυθιστορηματός του *Στο Χορό της Ευρώπης*, και στη συνέχεια προχωράει στην υπεράσπιση της θέσης που εξέφρασε για τη μοντέρνα τέχνη στο προηγούμενο άρθρο του. Βλ. Γ38.

## **1931**

Γ40 Τ. Α. [= Τέλλος Άγρας], «Θράσου Καστανάκη, *Το Μαστίγιο και οι Πολυέλαιοι*, διηγήματα. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Ι. Δ. Κολλάρου και Σ<sup>ια</sup>», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος Ε', τχ. 97 (1 Ιανουαρίου 1931) 50-52.

Γ41 Π. [= αταύτιστος], «Θράσου Καστανάκη. *Στο Χορό της Ευρώπης* μυθιστόρημα, Παρίσι 1930», [στη στήλη:] «Βιβλιοκρισίες», *Κυκλάδες*, έτος Α', τχ. 8 (1 Ιανουαρίου 1931) 99-100.

Γ42 Μιχ. Ροδάς, «*Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* (του κ. Θράσου Καστανάκη)», [στη στήλη:] «Νέα Βιβλία», εφ. *Ελεύθερον Βήμα*, 10 Ιανουαρίου 1931.

Η κριτική του Μιχαήλ Ροδά για το βιβλίο του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, αναγγέλλεται και στη *Νέα Εστία* (τχ. 98, 15 Ιανουαρίου 1931, σ. 110).

Γ43 Η άλλη [= αταύτιστος], «Ο Καστανάκης και το Νέον του Βιβλίου», [στη στήλη:] «Γυναικείες Κουβέντες», εφ. *Η Βραδυνή*, 28 Ιανουαρίου 1931.

Το καινούργιο βιβλίο που, όπως αναφέρεται στον τίτλο, κρίνεται στη στήλη της *Βραδυνής* είναι η «ηθογραφική» –σύμφωνα με την κριτικό– συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*.

Γ44 Άλκης Θρύλος, «Θράσου Καστανάκη: *Το Μαστίγιο και οι Πολυέλαιοι*», *Εργασία*, έτος Β', τχ. 57 (31 Ιανουαρίου 1931) 117.



Γ45 «*Το Μαστίγιο και οι Πολυέλαιοι* υπό Θράσου Καστανάκη», *Η Φωνή του Βιβλίου*, έτος Α΄, περίοδος Α΄, τχ. 1 (Ιανουάριος 1931) 30.

Σύντομο κριτικό σημείωμα για τη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, η οποία περιλαμβάνεται ανάμεσα στις πολυπληθείς νέες εκδόσεις που παρουσιάζει το περιοδικό.

Γ46 Jacques Cossin, «Enquête Internationale sur le Populisme», *La Grande Revue*, τόμ. 135, τχ. 2 (Φεβρουάριος 1931) 587-622.

Στην έρευνά του για τις διεθνείς προσωπικότητες στον χώρο των γραμμάτων, ο Jacques Cossin με τη συμβολή, όπως τονίζει, του André Mirambel παρουσιάζει ανάμεσα στους πιο επιφανείς Έλληνες συγγραφείς τον Θράσο Καστανάκη, χαρακτηρίζοντάς τον ως έναν εμπνευσμένο και πρωτοπόρο δημιουργό της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας, βασικό ανανεωτή του νεοελληνικού μυθιστορήματος.

Γ47 Β. Δερκ. [= αταύτιστος], «Γύρω στην Μοντέρνα Τέχνη», [στη στήλη:] «Η Πνευματική Ζωή», *Ορίζοντες*, χρόνος Α΄, τχ. 1 (Απρίλιος 1931) 28.

Με το άρθρο αυτό ο Β. Δερκ. παίρνει θέση πάνω στο ζήτημα της μοντέρνας τέχνης, με αφορμή τη συζήτηση στον *Νουμά*, αναφερόμενος συγκεκριμένα στις απόψεις που εξέφρασε τόσο ο Θ. Καστανάκης όσο και ο Μ. Σπιέρος. Βλ. τα λήμματα Β113, Γ38 και Γ39. Στο επόμενο δε τεύχος του περιοδικού (*Ορίζοντες*, χρόνος Α΄, τχ. 2, Μάιος 1931, σ. 54-55), ο Μ. Σπιέρος απαντάει στον Β. Δερκ., στέλνοντας μία επιστολή.

Γ48 Ναπολέον Λαπαθιώτης, «*Το Μαστίγιο κι' οι Πολυέλαιοι*, Θράσου Καστανάκη, Αθήναι, 1930», [στη στήλη:] «Θέατρον, Γράμματα, Μουσική και Τέχνη», *Πειθαρχία*, έτος Β΄, τόμ. 4, τχ. 7 (31 Μαΐου 1931) 186.

Γ49 Βασίλειος Λαούρδας, «Θράσου Καστανάκη *Στο Χορό της Ευρώπης*», *Ορίζοντες*, τχ. 3 (Ιούνιος 1931).

Το περιοδικό δεν έχω καταφέρει να εντοπίσω. Η πληροφορία για την κριτική αντλείται από το βιβλίο *Περιοδικά Λόγου και Τέχνης (1901-1940)* της ερευνητικής ομάδας του Χ. Λ. Καραόγλου (εποπτεία).

## **1932**

Γ50 Ι. Ζερβού, «Θράσου Καστανάκη: *Φυλή των Ανθρώπων*, μυθιστόρημα της ελληνικής ζωής», [στη στήλη:] «Κριτική του Ελληνικού Βιβλίου», *Η Φωνή του Βιβλίου*, έτος Β΄, περίοδος Β΄, τχ. 8 (Οκτώβριος 1932) 412-413.

Γ51 Άριστος Καμπάνης, «*Η Φυλή των Ανθρώπων*», [στη στήλη:] «*Η Κριτική του Βιβλίου*», *Εργασία*, έτος Γ΄, τχ. 148 (30 Οκτωβρίου 1932) 1381-1382.

Γ52 [Στη στήλη:] «*Σημειώματα*», *Ο Κύκλος*, χρόνος Α΄, τόμ. Β΄, τχ. 5-6 (1932) 201.

Πρόκειται για συνοπτική παρουσίαση του «*Ντον Μπαζίλιο*», απόσπασμα του οποίου δημοσιεύτηκε στο ίδιο τχ. στον *Κύκλο*. Βλ. Β120. Συγκεκριμένα, αναφέρεται: «Ο Ντον Μπαζίλιο του Θρ. Καστανάκη. – Δημοσιεύουμε

ένα κεφάλαιο από το νέο ρομάντσο του συνεργάτου μας. Ο Θρ. Καστανάκης, που με τη *Φυλή των Ανθρώπων* καταπιάστηκε, έργο παρμένο από την ελληνική ζωή, με τον “Ντον Μπαζίλιο” ξαναγυρίζει στο κοσμοπολιτικό του μυθιστόρημα και μας δίνει μια πρόζα γεμάτη κίνηση».

Γ53 [Στη στήλη:] «Σημειώματα», *Ο Κύκλος*, χρόνος Α΄, τόμ. Β΄, τχ. 5-6 (1932) 202.

Στη στήλη αυτή σημειώνεται ένα «ενδιαφέρον», όπως χαρακτηρίζεται, άρθρο του Άγγελου Τερζάκη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Δημοκρατία* στις 30 Οκτωβρίου 1932 –την οποία δεν μπόρεσα να εντοπίσω– με τον τίτλο: «Το Μυθιστόρημα κι’ ο Καστανάκης». Αναφέρεται λοιπόν στα «Σημειώματα» ότι «ύστερα από μερικές γενικές κρίσεις για το μυθιστόρημα σαν είδος λόγου, αντιπροσωπευτικό της εποχής και την αποστολή της νέας ελληνικής γενιάς, σχετικό με την καλλιέργειά του, ο κ. Τερζάκης παρατηρεί πως “ο Θρ. Καστανάκης, από τους νέους πεζογράφους μας κρατάει μόνος του ως τα σήμερα το βάρος της συμβολής μας (των νέων) στην ιστορία του νεοελληνικού μυθιστορήματος” και πως “αληθινά, τη στηρίζει σε πολύ γερούς ώμους”. «Αναλύει έπειτα το τελευταίο του βιβλίο *Η Φυλή των Ανθρώπων* και σημειώνει το ψυχολογικό ενδιαφέρον των τύπων και την πρωτοτυπία της αισθητικής του».

Γ54 [Στη στήλη:] «En France et Hors de France», εφ. *Les Nouvelles Litteraires*, 17 Δεκεμβρίου 1932.

Στη στήλη γνωστοποιείται η κυκλοφορία του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Η Φυλή των Ανθρώπων*, ενώ γίνεται κι ένα σύντομο σχόλιο για την αξία του συγγραφέα –ιδιαιτέρως αγαπητού στο γαλλικό αναγνωστικό κοινό– που χαρακτηρίζεται ως αδιαμφισβήτητος maître του είδους.

Γ55 Δημήτρη Μεντζέλου, «Η Εποχή μας κι ο Καστανάκης», *Μακεδονικές Ημέρες*, έτος Α΄, τχ. 10-11 (Δεκέμβριος 1932-Ιανουάριος 1933) 357-362.

Στο άρθρο του αυτό ο Μεντζέλος προσεγγίζει το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Η Φυλή των Ανθρώπων* μέσα από τη σχέση φαντασίας και πραγματικότητας, την οποία και μελετάει σε μια μικρή εισαγωγή, πριν την ανάλυση του έργου.

### **1933**

Γ56 Λ. Πηγιάτογλου, «Θράσου Καστανάκη: *Η Φυλή των Ανθρώπων*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Ο Κύκλος*, χρονιά II, τχ. 2 (Απρίλης 1933) 76-80.

Γ57 Άλκης Θρύλος, «Διαβάζοντας», [στη στήλη:] «Σημειώματα», *Σήμερα*, χρόνος Α΄, τχ. 5 (Μάης 1933) 150-152.

Στη στήλη του περιοδικού για τα νέα βιβλία, ο Άλκης Θρύλος, αναφερόμενος ειδικά στον *Προορισμό της Μαρίας Πάρνη*, συγκρίνει τον κοσμοπολιτισμό του μυθιστορήματος του Πετσάλη με την «επιπόλαιη και παρεξηγημένη έννοια που άντλησε γι’ αυτόν ο κ. Καστανάκης από μερικές επισκέψεις του σ’ ένα δυο ντάνσιγκ».

Γ58 Φιλαναγνώστης, «Δύο Ενδιαφέροντα Βιβλία. Η Νέα Ελλάς Εις το Μυθιστόρημα», εφ. *Εστία*, 29 Οκτωβρίου 1933.

Τα δύο «ενδιαφέροντα βιβλία» που αναφέρονται στον τίτλο της κριτικής είναι η *Αργώ* του Θεοτοκά και τα *Μυστήρια της Ρωμοσύνης* του Καστανάκη, έργα δύο εκ των καλύτερων νέων –όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από τον κριτικό– συγγραφέων που εμφανίστηκαν σχεδόν ταυτόχρονα και προσπάθησαν να γράψουν το μυθιστόρημα εκείνο που θα αποτόπωνε τις πνευματικές τάσεις και τις ανησυχίες μιας Ελλάδας που άλλαζε.

Γ59 Αντρέας Ζεβγάς [= Αιμίλιος Χουρμούζιος], «Θράσου Καστανάκη: *Μυστήρια της Ρωμοσύνης* (*Ελληνικά Χώματα* - Α΄. Μυθιστόρημα. – Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήναι, δρχ. 50)», [στη στήλη:] «Η Κριτική του Βιβλίου», *Νέα Επιθεώρηση*, περίοδος Β΄, τχ. 6 (21) (Νοέμβρης 1933) 163-165.

Γ60 Άλκης Θρύλος, «Το Έτος του Ρομάντσου», *Σήμερα*, χρόνος Α΄, τχ. 10 (Οκτώβριος 1933) 314-316.

Μέσα από την ανασκόπηση της λογοτεχνικής παραγωγής του 1933, έτος που ο Άλκης Θρύλος χαρακτηρίζει ως έτος του ρομάντζου –ακριβώς λόγω του πλήθους των νέων μυθιστορημάτων και της στροφής της ελληνικής λογοτεχνίας σε διαφορετικές φόρμες– η κριτικός επιλέγει να παρουσιάσει τρία έργα, το πρώτο εκ των οποίων είναι τα *Μυστήρια της Ρωμοσύνης* του Καστανάκη.

Γ61 Λ. Πηνιάτογλου, «Θράσου Καστανάκη *Ελληνικά Χώματα* Α΄, *Μυστήρια της Ρωμοσύνης*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Ο Κύκλος*, χρονιά ΙΙ, τχ. 8-9 (Οχτώβρης-Νοέμβρης 1933) 353-356.

Γ62 Henriette Orly, «Οι Τάσεις και η Εξέλιξη της Νεοελληνικής Πρόζας στη Μεταπολεμική Λογοτεχνία», *Ο Κύκλος*, χρονιά ΙΙ, τχ. 8-9 (Οχτώβρης-Νοέμβρης 1933) 348-350.

Το σύντομο άρθρο της Henriette Orly (διπλωματούχου της Νεοελληνικής από τη Σχολή των Ανατολικών Γλωσσών του Παρισιού), το οποίο προλογίζει ο André Mirambel, είναι χωρισμένο σε τρία μέρη, με το πρώτο να παρουσιάζει την εξέλιξη στη νεοελληνική λογοτεχνία και τα άλλα δύο να εστιάζουν στους βασικούς εκπροσώπους των τάσεων της πεζογραφίας. Έτσι, στο τρίτο μέρος μαζί με τη *Ζωή εν Τάφω* του Μυριβήλη και τη *Φθινοπωρινή Συμφωνία* του Τερζάκη εξετάζεται συνοπτικά και η *Φυλή των Ανθρώπων* του Καστανάκη.

Γ63 Μιχ. Χαννούσης, «Θράσου Καστανάκη: *Μυστήρια της Ρωμοσύνης* (μυθιστόρημα)», [στη στήλη:] «Το Βιβλίο», *Ξεκίνημα*, χρόνος Α΄, τχ. 11 (Νοέμβριος 1933) 324-325.

Γ64 [Στη στήλη:] «En France et Hors de France», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 25 Νοεμβρίου 1933.

Αναγγελία της κυκλοφορίας των *Μυστηρίων της Ρωμοσύνης*, του πρώτου τόμου του αξιοσημείωτου, όπως χαρακτηρίζεται, μυθιστορηματικού κύκλου του συγγραφέα.

## **1934**

Γ65 D. Astériotis, «Thr. Castanakis: *I Phyli tòn Anthropôn*· Kollaros, Athenes», [στη στήλη:] «Lettres Néo-Grecques», *Mercure De France*, τόμ. 249 (1 Ιανουαρίου - 1 Φεβρουαρίου 1934) 221-229.

Πρόκειται για βιβλιοκρισία, στην οποία ο D. Astériotis, εξετάζοντας ανάμεσα σε άλλα και το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Η Φυλή των Ανθρώπων*, διαπιστώνει το εξαιρετικό, όπως το χαρακτηρίζει, ταλέντο του συγγραφέα.

Γ66 Μιχ. Χαννούσης, «Το Βιβλίο», [στη στήλη:] «Το Φιλολογικό και Καλλιτεχνικό 1933», *Ξεκίνημα*, χρόνος Β΄, τχ. 13 (Γενάρης 1934) 22-24.

Στον λογοτεχνικό απολογισμό του 1933, ο οποίος έπεται ενός σύντομου προλόγου για την κριτική του βιβλίου στην Ελλάδα, ο Μιχ. Χαννούσης βάζει στην πρώτη σειρά των μυθιστορημάτων το έργο του Καστανάκη *Μυστήρια της Ρωμοσύνης*.

Γ67 Π. Σπανδωνίδης, «Η Πεζογραφία των Νέων (1929-1933)», *Μακεδονικές Ημέρες*, έτος Β΄, τχ. 1 (Ιανουάριος 1934) 13-28.

Υπό τον γενικό τίτλο «Η Πεζογραφία των Νέων», ο Π. Σπανδωνίδης κρίνει στα τρία πρώτα τεύχη του περιοδικού *Μακεδονικές Ημέρες* τα λογοτεχνικά έργα της περιόδου 1929-1933. Στο πρώτο αυτό τχ. ανάμεσα στα κρινόμενα έργα βρίσκονται και οι δύο συλλογές διηγημάτων του Καστανάκη *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* και *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, καθώς και το μυθιστόρημά του *Στο Χορό της Ευρώπης*. Βλ. και το λήμμα Γ68.

Γ68 Π. Σπανδωνίδης, «Η Πεζογραφία των Νέων (1929-1933)», *Μακεδονικές Ημέρες*, έτος Β΄, τχ. 3 (Μάρτιος 1934) 69-76.

Πρόκειται για το τρίτο μέρος της κριτικής του Π. Σπανδωνίδη που αφορά την πεζογραφία των νέων των ετών 1929-1933, με το πρώτο να δημοσιεύεται τον Ιανουάριο του 1934 στις *Μακεδονικές Ημέρες*. Εδώ, κρίνεται το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Η Φυλή των Ανθρώπων* που για πρώτη φορά κυκλοφόρησε το 1932. Βλ. και το λήμμα Γ67.

Γ69 Τέλλος Άγρας, «Θράσου Καστανάκη: *Μυστήρια της Ρωμοσύνης* (μυθιστόρημα)», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Ρυθμός*, χρόνος Β΄, τχ. 7 (Μάρτιος 1934) 221-225.

Ο Τέλλος Άγρας στην ίδια στήλη κρίνει εκτός από τα *Μυστήρια της Ρωμοσύνης* του Καστανάκη και τους *Ληστές* του Αφθονιάτη, γράφοντας μάλιστα μια μικρή εισαγωγή για τους Κωνσταντινουπολίτες και τους Θράκες συγγραφείς. Στη συνέχεια δε, αφού παρουσιάσει πρώτα το βιβλίο του Αφθονιάτη, προχωράει και σε αυτό του Καστανάκη, επισημαίνοντας μερικές ενδιαφέρουσες αναλογίες ανάμεσα στα δύο μυθιστορήματα.

Γ70 Τρία Ανέκδοτα Γράμματα του Ψυχάρη, *Νέα Εστία*, έτος Η΄, τχ. 177 (1 Μαΐου 1934) 390-391.

Σύμφωνα με το εισαγωγικό σημείωμα του Γεώργιου Πράτσικα, οι τρεις ανέκδοτες έως τότε επιστολές του Ψυχάρη προς τον Κώστα Παρορίτη για το «αιώνιο», όπως χαρακτηρίζεται, γλωσσικό ζήτημα έρχονται στο προσκήνιο με αφορμή την επικείμενη τότε δίκη για τη μετάφραση του *Αίαντα* του Σοφοκλή. Στην τρίτη λοιπόν

επιστολή, η οποία είναι γραμμένη στο Παρίσι στις 29 του Δεκέμβρη του 1922, ο Ψυχάρης αναφέρει τον Καστανάκη ως έναν από τους καλλιτέχνες εκείνους που καθιέρωσαν την «άμιχτη» γλώσσα στα έργα τους.

### **1935**

Γ71 Κωστής Παλαμάς, «Απόκριση σε Κάποια Ερωτήματα», *Τα Νέα Γράμματα*, χρόνος Α΄, τχ. 1 (Γενάρης 1935) 1-15.

Στη συνέντευξη που παραχώρησε ο Κωστής Παλαμάς στα *Νέα Γράμματα* εντάσσει τον Θράσο Καστανάκη στη νεότερη εκείνη γενιά λογοτεχνών που συνετέλεσαν στην «προκοπή», όπως την χαρακτηρίζει, της ελληνικής λογοτεχνίας, στον «πλουτισμό» της διηγηματογραφίας και στο «ξαφνικό και καλλιτεχνικό καλυτέρεμα της μυθιστορίας».

Γ72 Άγγελος Τερζάκης, «Η Ελληνική Μεταπολεμική Πεζογραφία», *Τα Νέα Γράμματα*, χρόνος Α΄, τχ. 3 (Μάρτιος 1935) 152-157.

Στο άρθρο του για την ελληνική μεταπολεμική πεζογραφία ο Άγγελος Τερζάκης εντάσσει τον Θράσο Καστανάκη στη νεότερη γενιά συγγραφέων που μελέτησαν «εγγύτερα και βαθύτερα το δράμα της τωρινής ζωής», ενώ παράλληλα αναλύει τα βασικά χαρακτηριστικά της γραφής της πρώτης περιόδου της λογοτεχνικής παραγωγής του, δηλαδή της κοσμοπολιτικής.

Γ73 Τέλλος Άγρας, «Η Συμβολιστική Πεζογραφία και το *Φθινόπωρο* του Κ. Χατζόπουλου», *Νέα Εστία*, έτος Θ΄, τχ. 204 (15 Ιουνίου 1935) 566-574.

Εξετάζοντας ο Τέλλος Άγρας στη μελέτη του την επίδραση του *Φθινοπώρου* του Χατζόπουλου, αλλά και εν γένει της συμβολιστικής τεχνοτροπίας στην ελληνική πεζογραφία, χαρακτηρίζει με την πλατιά –όπως επισημαίνει– έννοια του όρου ως συμβολιστές μια σειρά συγγραφέων, μεταξύ των οποίων και τον Καστανάκη για τη συλλογή διηγημάτων του *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*. Μάλιστα, διακρίνοντας δύο κυρίως πλευρές της συμβολιστικής πεζογραφίας, «τη ρομαντική και τη σατανική» από τη μια μεριά και «την οικόσιτη και την αλητική» από την άλλη, ο Τέλλος Άγρας εντάσσει τον Καστανάκη και στις δύο. Ωστόσο, και πάλι όσον αφορά τον Καστανάκη διαπιστώνει ότι η συλλογή *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* αποτέλεσαν έναν μόνο συμβολιστικό σταθμό στην πορεία του, η οποία στη συνέχεια πήρε άλλες διαστάσεις, με τεχνοτροπίες περισσότερο σύγχρονες και σύνθετες και φανερή την «εμπρεσιονιστική έκφραση και το φαρμάκι της σατίρας».

Γ74 Άγγελος Τερζάκης, «Οι Μεγάλοι Αστοί του κ. Θράσου Καστανάκη», [στη στήλη:] «Τα Νέα Βιβλία», εφ. *Ανεξάρτητος*, 10 Νοεμβρίου 1935.

Γ75 Τ. Κ. Παπατσώνης, «Θράσου Καστανάκη: Μεγάλοι Αστοί (Ελληνικά Χώματα Β΄), μυθιστόρημα. Έκδοση Πυρσού», *Ελληνικά Φύλλα*, χρόνος Α΄, τχ. 9 (Νοέμβριος 1935) 254-255.

### **1936**

Γ76 Αντρέας Καραντώνης, «Η Λογοτεχνία μας το 1935», [στη στήλη:] «Επίκαιρα Θέματα», *Τα Νέα Γράμματα*, χρόνος Β', τχ. 2 (Φλεβάρης 1936) 162-167.

Στον λογοτεχνικό απολογισμό του 1935, ο Αντρέας Καραντώνης μνημονεύει τον Καστανάκη και το έργο του *Μεγάλοι Αστοί*, το οποίο και χαρακτηρίζει ως μια «ρεαλιστική ψυχογραφία ανθρώπων».

Γ77 Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, «Οι Νέοι Πεζογράφοι», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος Ι', τχ. 222 (15 Μαρτίου 1936) 443-445.

Με αφορμή το τχ. του *Κύκλου* για τους νέους πεζογράφους το 1934, ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος εκθέτει με το συγκεκριμένο άρθρο τις εντυπώσεις του για τα πρόσωπα που συμπεριέλαβε ο *Κύκλος* στο αφιέρωμά του. Έτσι, κάνει και μια σύντομη αναφορά στον Καστανάκη, κρίνοντας επιγραμματικά το κεφάλαιο «Ιδιωτική Ζωή» από τους *Μεγάλους Αστούς*, που δεν παρεκκλίνει, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει, από το κεντρικό νόημα της μέχρι τότε παραγωγής του. Βλ. και το λήμμα Β126.

### **1937**

Γ78 Κλέων Παράσχος, «Θράσου Καστανάκη: *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*», [στη στήλη:] «Το Βιβλίο», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τχ. 8 (23 Ιανουαρίου 1937) 14.

Γ79 [Ο Κώστας Βάρναλης για τον Θράσο Καστανάκη.] *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τχ. 8 (23 Ιανουαρίου 1937) 6.

«Γλώσσα, ύφος, σύνθεση, λυρική συγκίνηση κι' επικό πλάτος κάνουν το έργο του Θράσου Καστανάκη το πιο πολιτισμένο και το πιο πρωτότυπο της Νεοελληνικής πεζογραφίας». Αυτή είναι η σύντομη κρίση (αταύτιστη) του Βάρναλη σε διαφημιστικό πλαίσιο για την κυκλοφορία του βιβλίου του Καστανάκη *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*. Αναδημοσιεύεται και στα τχ. 13 (27 Φεβρουαρίου 1937) σ. 3, 14 (6 Μαρτίου 1937), σ. 6 και 16 (20 Μαρτίου 1937), σ. 3, ενώ η ίδια διαφήμιση υπάρχει και στη *Νέα Εστία*, τχ. 244 (15 Φεβρουαρίου 1937), στο οπισθόφυλλο. Τέλος, η κρίση αυτή του Βάρναλη δημοσιεύεται και σε ένα ακόμη διαφημιστικό πλαίσιο, αυτή τη φορά για το βιβλίο του Καστανάκη *Ο Ρασκάγας κι Άλλα Έξι Διηγήματα*, βλ. Γ89.

Γ80 Ν. Γκάτσος, «Θράσου Καστανάκη: *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Τα Νέα Γράμματα*, χρόνος Γ', τχ. 1 (Γενάρης 1937) 60-64.

Γ81 Φ. Φαρμάκης, «Θράσου Καστανάκη – *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* – (διηγήματα)», [στη στήλη:] «Η Κριτική των Αναγνωστών μας. Λογοτεχνία», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τχ. 16 (20 Μαρτίου 1937) 14.

Σύμφωνα με τον τίτλο της στήλης, η κριτική για τον *Ομογενή Βλαδίμηρο* του Καστανάκη προέρχεται από αναγνώστη των *Νεοελληνικών Γραμμάτων*. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: 14/3/37, Αθήνα.

Γ82 Βάγγος Παπαϊωάννου, «Θράσου Καστανάκη: *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*», [στη στήλη:] «Η Κριτική των Αναγνωστών μας. Λογοτεχνία», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β', τχ. 19 (10 Απριλίου 1937) 14-15.

Αυτή η κριτική για τον *Ομογενή Βλαδίμηρο*, όπως και η προηγούμενη του Φ. Φαρμάκη, προέρχεται από αναγνώστη των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* και δημοσιεύεται στην αντίστοιχη στήλη του περιοδικού. Βλ. Γ81.

Γ83 Πέτρος Χάρης, «Θράσου Καστανάκη: *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος ΙΑ΄, τχ. 250 (15 Μαΐου 1937) 788-790.

Η κριτική αναδημοσιεύεται στο βιβλίο του Πέτρου Χάρη *Σαράντα Χρόνια Κριτικής Ελληνικού Πεζού Λόγου, τόμ. Α΄ (1928-1949)*, σ. 203-205, ενώ μέρος της συμπεριλαμβάνεται και στο βιβλίο του *Έλληνες Πεζογράφοι*. Βλ. τα λήμματα Γ143 και Γ162.

Γ84 Ένα Γράμμα του Α. Μιραμπέλ, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 56 (25 Δεκεμβρίου 1937) 3.

Με την επιστολή του αυτή προς τα *Νεοελληνικά Γράμματα*, ο André Mirambel ενημερώνει τους αναγνώστες για την προαγωγή του Καστανάκη από το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας σε «Αξιωματικό της Ακαδημίας». Παράλληλα, εξηγεί τους λόγους που η γαλλική κυβέρνηση τίμησε με τον τρόπο αυτόν τον Καστανάκη, εκδηλώνοντας τη χαρά του για το γεγονός και καταθέτοντας τον θαυμασμό του για τον δάσκαλο και μετέπειτα συνάδελφό του, καθώς επίσης και την ευγνωμοσύνη του για τη βαθιά τους φιλία. Η επιστολή φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 14/12/37.

## **1938**

Γ85 Γ. Μ. Μυλωνογιάννης, «Η Πνευματική Παραγωγή στα 1937», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 58 (8 Ιανουαρίου 1938) 14.

Στην ανασκόπηση της πνευματικής παραγωγής του 1937, ο Γ. Μ. Μυλωνογιάννης μνημονεύει τη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* που ήρθε, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει, «να συνεχίσει με την ίδια δύναμη το πολιτισμένο έργο του συγγραφέα».

## **1939**

Γ86 André Mirambel, «Ένας Μεγάλος Φίλος της Γαλλίας. Ο Μυθιστοριογράφος Θράσος Καστανάκης», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 138 (22 Ιουλίου 1939) 15.

Σύμφωνα με το εισαγωγικό σημείωμα, το παραπάνω άρθρο του Mirambel δημοσιεύτηκε αρχικά στην παρισινή εφημερίδα *L'Intransigeant* και στα *Νεοελληνικά Γράμματα* παρουσιάζεται σε πιστή μετάφραση. Σε αυτό, ο Mirambel εξαιρεί την προσφορά του Καστανάκη όχι μόνο στην προώθηση της γαλλικής λογοτεχνίας και του γαλλικού θεάτρου –όπως επιτυγχάνεται μέσα κυρίως από τις ανταποκρίσεις του «Παρισινά Θεάματα και Διαλείμματα»– αλλά και στην προώθηση εν γένει του γαλλικού πνεύματος και πολιτισμού.

Γ87 Το Γεύμα των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* προς Τιμή των Μιραμπέλ – Καστανάκη – Βακαλό, *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 144 (2 Σεπτεμβρίου 1939) 8.

Στο συγκεκριμένο άρθρο, στο οποίο κοινοποιείται το γεύμα που δόθηκε από τη διεύθυνση των *Νεοελληνικών Γραμμάτων* προς τιμήν των Mirambel, Βακαλό και Καστανάκη παρουσία πολλών εκπροσώπων των γραμμάτων και των τεχνών, δημοσιεύονται οι λόγοι του Κ. Καρθαίου και του Δ. Φωτιάδη αναφορικά με την

προσφορά των τριών τιμώμενων προσώπων, αλλά και οι ευχαριστίες του Θράσου Καστανάκη. Το ίδιο γεγονός κοινοποιείται και στα *Παρασκήνια*. Βλ. Γ88.

Γ88 Ηλ. Ζ. [= αταύτιστος], «Μία Ωραία Συγκέντρωση προς Τιμήν Τριών Καλλιτεχνών Μιραμπέλ – Καστανάκη – Βακαλό», εφ. *Τα Παρασκήνια*, 2 Σεπτεμβρίου 1939.

Το άρθρο κοινοποιεί το γεύμα που παρατέθηκε προς τιμήν του Μιραμπέλ, του Καστανάκη και του Βακαλό από τη διεύθυνση των *Νεοελληνικών Γραμμάτων*. Βλ. Γ87.

Γ89 [Ο Κώστας Βάρναλης, ο Κ. Καρθαίος και ο Α. Μιραμπέλ για τον Θράσο Καστανάκη.] *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 150 (14 Οκτωβρίου 1939) 4.

Αναδημοσιεύεται η σύντομη κρίση του Βάρναλη (λήμμα Γ79) σε διαφημιστικό πλαίσιο για την κυκλοφορία του βιβλίου του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα*, με την προσθήκη δύο ακόμα, των Καρθαίου και Μιραμπέλ. Η ίδια διαφήμιση δημοσιεύεται και στο τχ. 151 (21 Οκτωβρίου 1939), σ. 11, στο τχ. 152 (28 Οκτωβρίου 1939), σ. 2, στο τχ. 160 (23 Δεκεμβρίου 1939), σ. 9 και στο τχ. 176 (13 Απριλίου 1940), σ. 2.

Γ90 Τ. Παπαγεωργακόπουλος, «Μια Βραδιά με τους Λογοτέχνες μας στο... Άντρο τους, την Λογοτεχνική Ταβέρνα “Λιόπεσι”», [στη στήλη:] «Μια Πτυχή της Ζωής των Λογίων μας», εφ. *Τα Παρασκήνια*, 28 Οκτωβρίου 1939.

Με το άρθρο αυτό ο Τ. Παπαγεωργακόπουλος περιγράφει στους αναγνώστες την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στη συγκέντρωση μερικών από τους πιο γνωστούς Έλληνες λογοτέχνες, ανάμεσα στους οποίους ήταν και ο Καστανάκης, μεταφέροντας μάλιστα και κάποιους χαρακτηριστικούς διαλόγους τους.

## **1940**

Γ91 Γιάννη Χατζίνη, «Μοντερνισμός και Παράδοση στη Νεοελληνική Πεζογραφία», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 165 (27 Ιανουαρίου 1940) 2.

Ο Γιάννης Χατζίνης στο άρθρο του παρουσιάζει τα βασικά χαρακτηριστικά της γραφής των πεζογράφων της περιόδου, ανάμεσα στους οποίους βρίσκεται και ο Καστανάκης με το έργο του *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα*, διαπιστώνοντας ότι η κατευθυντήρια γραμμή τους και η κυρίαρχη φόρμα είναι ο ρεαλισμός και οι πιο παραδοσιακές και συνηθισμένες αντιλήψεις των αισθητικών αξιών.

Γ92 Κ. Καρθαίος, «Ο Ρασκάγιας του Θράσου Καστανάκη», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 179 (4 Μαΐου 1940) 3-4.

Μέρος της κριτικής του Καρθαίου συμπεριλαμβάνεται και στα σύντομα κριτικά σημειώματα που δημοσιεύονται στο οπισθόφυλλο της έκδοσης των διηγημάτων του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες*. Βλ. Α20.

Γ93 Αντρέας Καραντώνης, «Θράσου Καστανάκη: *Ο Ρασκάγιας (Διηγήματα)*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Τα Νέα Γράμματα*, χρόνος ΣΤ΄, τχ. 1 (Άνοιξη 1940) 82-85.

Η κριτική του Καραντώνη αναδημοσιεύεται στο βιβλίο του *Πεζογράφοι και Πεζογραφήματα της Γενιάς του '30*. Βλ. και το λήμμα Γ177.



Γ94 Α. Embiricos-Coumoundouros, «La Littérature Grecque Moderne», *L'Hellenism Contemporain*, έτος Δ' (Αύγουστος 1940) 291-313.

Μέσα από μια ανασκόπηση της περιόδου άνθησης της νεοελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής, ο Α. Embiricos-Coumoundouros αναφέρει τον Θράσο Καστανάκη ως τον εμπνευστή του λογοτεχνικού κοσμοπολιτισμού στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας παράλληλα την προσπάθειά του, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται ιδιαίτερος μέσα από τα δύο μυθιστορήματά του *Στο Χορό της Ευρώπης* και *Μυστήρια της Ρωμοσύνης*, να διεκδικήσει μια θέση μέσα στη σύγχρονή του ευρωπαϊκή λογοτεχνική σκηνή.

### **1943**

Γ95 Γιάννης Χατζίνης, «Θράσου Καστανάκη: *Τον Καιρό της Ειρήνης*, μυθιστόρημα», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος ΙΖ', τχ. 385 (15 Ιουνίου 1943) 836-837.

Γ96 Απόστολος Σαχίνης, «Ο Κοσμοπολιτισμός στη Νεοελληνική Πεζογραφία», *Νέα Εστία*, έτος ΙΖ', τχ. 387 (15 Ιουλίου 1943) 936-946.

Στη μελέτη του αυτή ο Σαχίνης αναφέρει τον Καστανάκη ως πρωτοπόρο του κοσμοπολιτισμού στην ελληνική πεζογραφία, αναλύοντας τα χαρακτηριστικά της γραφής του στα τρία βιβλία που θεωρεί πιο αντιπροσωπευτικά του είδους (*Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*, *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα*, *Στο Χορό της Ευρώπης*). Εμπλουτισμένη η παραπάνω μελέτη περιλαμβάνεται και στο βιβλίο του Σαχίνης *Αναζητήσεις της Μεσοπολεμικής Πεζογραφίας*. Βλ. Γ158. Ως απάντηση στη μελέτη του Σαχίνη και τον ισχυρισμό του για την εισαγωγή του κοσμοπολιτισμού στην Ελλάδα από τον Καστανάκη έρχονται οι δύο επιστολές που δημοσιεύονται στη *Νέα Εστία* (έτος ΙΖ', τχ. 389, 15 Αυγούστου 1943, σ. 1068-1069) από τον Θανάση Πετσάλη και τον Άγγελο Δόξα.

Γ97 Τέλλος Άγρας, «Θρ. Καστανάκη: *Τον Καιρό της Ειρήνης*», [στη στήλη:] «Η Κριτική του Βιβλίου», *Καλλιτεχνικά Νέα*, χρόνος Α', τχ. 10 (14 Αυγούστου 1943) 2.

Γ98 Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, «Ανήσυχα Χρόνια (Η Νεοελληνική Πεζογραφία του Μεσοπολέμου)», *Γράμματα*, τόμ. Δ', τχ. 10 (Οκτώβριος 1943) 198-209.

Η μελέτη του Παναγιωτόπουλου με τον τίτλο «Ανήσυχα Χρόνια» ξεκινάει να δημοσιεύεται στα *Γράμματα* τον Μάρτιο του 1943 (τχ. 3) και ολοκληρώνεται τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο του 1943 (τχ. 11-12). Το μέρος εκείνο που αφορά τον Καστανάκη βρίσκεται στο τχ. Οκτωβρίου του 1943, ενώ ολόκληρη η μελέτη του, συμπεριλαμβανομένου και αυτού του τμήματος, αναδημοσιεύεται στο βιβλίο του με τίτλο: *Τα Πρόσωπα και τα Κείμενα. Β' Ανήσυχα Χρόνια*. Βλ. Γ161.

Γ99 Πέτρος Ι. Μάρκαρης, «Το Μυθιστόρημα», [στη στήλη:] «Δυο Βδομάδες Πνευματικής Ζωής», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τχ. 7 (7 Νοεμβρίου 1943) 106.

Πρόκειται για επιστολή του Πέτρου Μάρκαρη προς τη διεύθυνση της *Φιλολογικής Κυριακής*, στην οποία εκφράζονται οι αντιρρήσεις του για τις απόψεις του Καστανάκη αναφορικά με την προϊστορία του σύγχρονου

μυθιστορήματος στη μελέτη του «Ταξίδι Γύρω στο Γαλλικό Μυθιστόρημα» που δημοσιευόταν στο περιοδικό. Βλ. και την απάντηση του Καστανάκη στο λήμμα Β240.

Γ100 [Στη στήλη:] «Ειδήσεις από την Τέχνη», *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τχ. 8 (21 Νοεμβρίου 1943) 128.

Αναγγέλλεται ότι ο εκδοτικός οίκος Άλφα ετοιμάζει μια καλλιτεχνικά εικονογραφημένη έκδοση μιας *Επιλογής* του διηγηματογραφικού έργου του Καστανάκη των τελευταίων δεκαπέντε ετών. Αναφέρεται επίσης ότι η σειρά θα περιλαμβάνει δέκα διηγήματα –τα καλύτερα του συγγραφέα που περιλαμβάνονται σε τόμους που όμως έχουν εξαντληθεί από καιρό– και ότι οι ξυλογραφίες θα γίνουν από τον ζωγράφο Κ. Γραμματόπουλο.

## **1944**

Γ101 Στράτης Μυριβήλης, «Ο Καστανάκης», *Τα Νέα Γράμματα*, περίοδος Β', χρόνος Ζ', τχ. 2 (Μάρτης 1944).

Πρόκειται για κρίση του Στράτη Μυριβήλη μέσα σε διαφημιστικό πλαίσιο στο οπισθόφυλλο του περιοδικού για τη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* που μόλις τότε είχε εκδοθεί. Μέρος της συμπεριλαμβάνεται ακόμα στα σύντομα κριτικά σημειώματα που δημοσιεύονται στο οπισθόφυλλο της έκδοσης των διηγημάτων του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες*, αλλά και σε διαφημιστικό πλαίσιο των *Γραμμάτων*. Βλ. τα λήμματα Α20 και Γ104.

Γ102 [Στήλη:] «Φιλολογικά Χρονικά (1-15 Απριλίου 1945)». Σημειώματα, *Φιλολογικά Χρονικά*, χρόνος Α', τόμ. Α', τχ. 4 (15 Απριλίου 1944) 268-269.

Ειρωνικό σχόλιο για τον Καστανάκη και την απάντηση που έδωσε στην έρευνα του περιοδικού *Ορίζοντες* (δημοσιεύτηκε στο τχ. 2 τον Φεβρουάριο του 1944) αναφορικά με τον τρόπο που γράφουν οι λογοτέχνες. Βλ. τις συνεντεύξεις του Καστανάκη και συγκεκριμένα το λήμμα Δ8.

Γ103 [Αναγγελία της έκδοσης της *Σκέψης*] *Ορίζοντες*, τχ. 5 (Μάιος 1944) 95-96.

Στο τχ. αυτό των *Οριζόντων* αναγγέλλεται η ίδρυση ενός νέου περιοδικού με τον τίτλο *Σκέψη* και βασική αρχή, όπως δηλώνεται από τη συντακτική ομάδα, να εξυπηρετηθεί η Τέχνη «στη μεγάλη της σημασία και την αγνή της έκφραση». Βασικός συνεργάτης του νέου αυτού περιοδικού, σύμφωνα με τη στήλη που παρουσιάζεται στο οπισθόφυλλο, ήταν και ο Θράσος Καστανάκης. Η είδηση για την κυκλοφορία της *Σκέψης* σχολιάζεται ειρωνικά στα *Φιλολογικά Χρονικά*, βλ. Γ106.

Γ104 [Ο Κ. Βάρναλης, ο Σ. Μυριβήλης, ο Κ. Καρθαίος και ο Ηλ. Βενέζης για το έργο του Θράσου Καστανάκη *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*.] *Γράμματα*, τόμος Ε', τχ. 5-6 (Μάιος-Ιούνιος 1944).

Πρόκειται για σύντομες κρίσεις, δημοσιευμένες μέσα σε διαφημιστικό πλαίσιο, των Βάρναλη, Μυριβήλη, Καρθαίου και Βενέζη με αφορμή την κυκλοφορία της συλλογής διηγημάτων του Καστανάκη *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*. Συγκεκριμένα, αναφέρουν: Κ. Βάρναλης: «Το έργο του Θρ. Καστανάκη κατέχει μίαν από τις πρώτες θέσεις». Σ. Μυριβήλης: «Είναι ο πιο έξυπνος συγγραφέας μας». Κ. Καρθαίος: «Έχει σελίδες που στέκουν δίπλα στις πιο περίφημες της παγκόσμιας λογοτεχνίας». Ηλ. Βενέζης: «Το έργο είναι πλημμυρισμένο από το πάθος για

τη ζωή, για τους ανθρώπους και για την Ελλάδα». Όλες οι παραπάνω κρίσεις δημοσιεύονται πιο αναλυτικά και στο οπισθόφυλλο της συλλογής διηγημάτων του Καστανάκη *Εφτά Ιστορίες*, βλ. και Α20.

Γ105 [Στήλη:] «Φιλολογικά Χρονικά (1-13 Μαΐου 1944)». Σημειώματα, *Φιλολογικά Χρονικά*, χρόνος Α΄, τόμ. Α΄, τχ. 6-7 (1 Ιουνίου 1944) 375.

Πρόκειται για προσωπική επίθεση στον Στράτη Μυριβήλη και τον Θράσο Καστανάκη, με αφορμή σχόλιο του πρώτου ότι ο Καστανάκης είναι ο εξυπνότερος συγγραφέας. Ο έντονα επικριτικός τόνος εστιάζει ακόμα στο έργο του Καστανάκη *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα* που, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνεται, μπροστά στις «θαυμάσιες ξυλογραφίες» του ζωγράφου Κ. Γραμματόπουλου που κοσμούν το βιβλίο, το κείμενο φαίνεται «όχι μόνο υποδεέστερο, αλλά και άμουσο».

Γ106 [Στήλη:] «Φιλολογικά Χρονικά (1-13 Μαΐου 1944)». Σημειώματα, *Φιλολογικά Χρονικά*, χρόνος Α΄, τόμ. Α΄, τχ. 6-7 (1 Ιουνίου 1944) 375.

Μέσα από ένα σκωπτικό σχόλιο αναγγέλλεται η ίδρυση του νέου περιοδικού *Σκέψη*, βασικός συνεργάτης του οποίου ήταν και ο Καστανάκης. Το περιοδικό εντάσσεται στους *Ορίζοντες* του Μάριου Βαϊάνου, όπου και αναγγέλλεται η είδηση, βλ. Γ103, και το ειρωνικό ύφος στα *Φιλολογικά Χρονικά* αφορά την ηλικία και τη διαδρομή των «νέων λογοτεχνών» που σύμφωνα με την εκδοτική ομάδα της *Σκέψης* θα αποτελούσαν τους συνεργάτες της.

Γ107 Δ. Ψαθά, [στη στήλη:] «Ποιοι Είναι; Χιουμοριστικά Σκίτσα απ' τον Κόσμο της Τέχνης του Πνεύματος», *Ορίζοντες*, χρόνος Α΄, τχ. 6-8 (Ιούνιος-Αύγουστος 1944), [*Σκέψη*, έτος Α΄, τχ. 1-2, σ. 17].

Πρόκειται, όπως δηλώνει και ο τίτλος, για χιουμοριστικά κείμενα του Ψαθά, με τα οποία παρουσιάζει στο αναγνωστικό κοινό ανθρώπους της τέχνης και του πνεύματος. Στο τχ. αυτό πρώτος μεταξύ άλλων περιγράφεται ο Θράσος Καστανάκης. Το σκίτσο του Ψαθά περιλαμβάνεται και στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 27β.

Γ108 Γιάννης Χατζίνης, «Θράσου Καστανάκη: *Επιλογή, Δέκα Διηγήματα*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος ΙΗ΄, τχ. 413-414 (15 Αυγούστου -1 Σεπτεμβρίου 1944) 776-778.

## **1945**

Γ109 Γιώργος Σταβέρης, «Θράσου Καστανάκη: *7 Ιστορίες. Η Φάρσα της Νιότης*, διηγήματα», [στη στήλη:] «Βιβλία», *Παλμός*, χρόνος Β΄, τχ. 6 (Γενάρης 1945) 100-101.

Γ110 Γ. Βαλέτας, «Θράσου Καστανάκη: *Εφτά Ιστορίες* (εκδ. Γλάρου)», [στη στήλη:] «Κριτική (βιβλίο)», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 6 (16 Ιουνίου 1945) 13.

Γ111 [Θράσου Καστανάκη: *Η Προδομένη Γαλλία*]. *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 10 (13 Ιουλίου 1945) 7.

Αναγγελία της κυκλοφορίας σε διαφημιστικό πλαίσιο και σύντομο σχόλιο για το περιεχόμενο της συλλογής διηγημάτων του Καστανάκη *Η Προδομένη Γαλλία*. Αναφέρεται επίσης ότι τα σχέδια είναι του Γ. Βακαλό και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Οι Φίλοι του Βιβλίου».

Γ112 Απόστολου Σαχίνη, «Μεταβατικά Χρόνια της Νεοελληνικής Πεζογραφίας. Τα Χρόνια Γύρω στα 1920-1930», *Τα Νέα Γράμματα*, περίοδος Β', χρόνος Ζ', τχ. 5-6 (Ιούλιος 1945) 405-424.

Η μελέτη του Σαχίνη, που αφορά τη δεκαετία 1920-1930 και στην οποία περιλαμβάνεται η κριτική του για τους *Πρίγκιπες* του Καστανάκη, αναδημοσιεύεται εμπλουτισμένη στο βιβλίο του με τίτλο: *Αναζητήσεις της Μεσοπολεμικής Πεζογραφίας*. Βλ. Γ158.

Γ113 Νίκος Καρύδης, «Θράσου Καστανάκη: *Η Προδομένη Γαλλία*, εκδ. "Φίλων του Βιβλίου", 1945», [στη στήλη:] «Κριτική (βιβλίο)», *Ελεύθερα Γράμματα*, τχ. 20 (21 Σεπτεμβρίου 1945) 14.

Γ114 Ρήγας Γκόλφης, «Θράσου Καστανάκη: *Εφτά Ιστορίες, διηγήματα*», [στη στήλη:] «Ηχώ του Βιβλίου», *Γράμματα*, τόμ. Η', τχ. 9 (Σεπτέμβριος 1945) 187-188.

Γ115 Απ. Σαχίνης, «Η Πεζογραφία της Γενιάς του 1930 ως τον Πόλεμο», *Νέα Εστία*, έτος ΙΘ', τχ. 440 (15 Οκτωβρίου 1945) 882-885.

Πρόκειται για τη συνέχεια της μελέτης του Σαχίνη, η οποία ξεκίνησε να δημοσιεύεται στη *Νέα Εστία* στο τχ. 439 και ολοκληρώνεται στο τχ. 441. Ομαδοποιώντας ο Σαχίνης τα μυθιστορήματα εκείνα που βασίζονται στο «συνθετικότερο αντίκρισμα της νεοελληνικής πραγματικότητας», εξετάζει και τους *Μεγάλους Αστούς* του Καστανάκη. Βλ. και το λήμμα Γ116.

Γ116 Απ. Σαχίνης, «Η Πεζογραφία της Γενιάς του 1930 ως τον Πόλεμο», *Νέα Εστία*, έτος ΙΘ', τχ. 441 (1 Νοεμβρίου 1945) 985-990.

Στη μελέτη αυτή, η οποία ξεκίνησε στο τχ. 439 της *Νέας Εστίας* και συνεχίστηκε στο τχ. 440, ο Σαχίνης εντάσσει τον Καστανάκη στους συγγραφείς εκείνους που καλλιέργησαν εξίσου το διήγημα και το μυθιστόρημα. Εστιάζει ωστόσο το ενδιαφέρον του και την κριτική του στις συλλογές διηγημάτων του *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι*, στον *Ομογενή Βλαδίμηρο*, στον *Ρασκάγια*, καθώς επίσης και στις δύο νουβέλες του τον «Θωμαζέο» και τον «Ντον Μπαζίλιο» των *Μυστηρίων της Ρωμοσύνης*. Βλ. και το λήμμα Γ115.

## **1946**

Γ117 Janine Bouissounouse, «Notre Amie, la Grèce», εφ. *Les Nouvelles Littéraires*, 31 Ιανουαρίου 1946.

Πρόκειται για άρθρο, στο οποίο αναδεικνύονται οι στενοί δεσμοί που διαχρονικά χαρακτηρίζουν τις σχέσεις Ελλάδας-Γαλλίας και οι κοινές αξίες που μοιράζονται οι δύο χώρες και οι οποίες έγιναν περισσότερο

εμφανείς την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου με την προσφορά και τη δράση πολλών Ελλήνων λογίων, μεταξύ των οποίων και του Θράσου Καστανάκη.

Γ118 Γιάννης Χατζίνης, «Θράσου Καστανάκη: *Η Προδομένη Γαλλία*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος Κ΄, τχ. 446 (1 Φεβρουαρίου 1946) 185-187.

Γ119 [Ο Άλκης Θρύλος για τον Θράσο Καστανάκη], [στη στήλη:] «Περιοδικά κ΄ Εφημερίδες», *Νέα Εστία*, έτος Κ΄, τχ. 460 (1 Σεπτεμβρίου 1946) 959.

Στη στήλη αυτή αναφέρεται η δριμύτατη αντίδραση του Άλκη Θρύλου στην ομιλία του Καστανάκη στο συνέδριο των Γάλλων διανοουμένων στο Παρίσι (και την πνευματική οργάνωση που είναι μέλος της), αντίδραση που, σύμφωνα με τη *Νέα Εστία*, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Ελεύθερη Ελλάδα* στις 12 Αυγούστου του 1946.

### **1952**

Γ120 Καρθαίος, «Τα Σημειώματα του Παρατηρητή», *Νέα Εστία*, έτος ΚΣΤ΄, τχ. 591 (15 Φεβρουαρίου 1952) 223-224.

Στα «Σημειώματα του Παρατηρητή», ο Καρθαίος εξετάζει μερικά ρήματα που θεωρεί πως κακομεταχειρίζονται πολλοί νέοι συγγραφείς στα έργα τους. Με αφορμή αυτή την παρατήρηση μνημονεύεται ο Καστανάκης και εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιεί τα ρήματα «νιώθω» και «αισθάνομαι» μέσα από παραδείγματα δύο φράσεων από το μυθιστόρημα *Τον Καιρό της Ειρήνης*.

### **1956**

Γ121 Ηλίας Βενέζης, «Τελευταίος Λόγος», *Νέα Εστία*, έτος Λ΄, τχ. 684 (1 Ιανουαρίου 1956) 53-54.

Στον «αποχαιρετισμό» του στον Καρθαίο, ο Ηλίας Βενέζης περιγράφει μεταξύ άλλων τη θερμή φιλική σχέση του τελευταίου με τον Καστανάκη και το κλίμα που επικρατούσε στις συγκεντρώσεις τους.

### **1957**

Γ122 Βάσος Βαρίκας, «Συγγραφείς και Κείμενα (Το Νέο Μυθιστόρημα του Θράσου Καστανάκη)», [στη στήλη:] «Το Χρονικόν του Βιβλίου», εφ. *Το Βήμα*, 9 Ιανουαρίου 1957.

Η κριτική του Βάσου Βαρίκα για το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Ο Χατζη-Μανουήλ* επικεντρώνεται στην ανάδειξη των βασικών χαρακτηριστικών του έργου, που σε μεγάλο βαθμό αποτελούν και τα κύρια στοιχεία της γραφής του Καστανάκη, και αποτιμά θετικά την προσπάθεια του συγγραφέα να αποτυπώσει με απόλυτη πειστικότητα το κλίμα και τους ανθρώπους μιας άλλης εποχής κι ενός καθεστώτος.

Γ123 Κ. Κοτζιάς, «Θράσου Καστανάκη: *Ο Χατζη-Μανουήλ*, μυθιστόρημα, Αθήνα 1956», [στη στήλη:] «Το Βιβλίο», *Επιθεώρηση Τέχνης*, χρόνος Γ΄, τόμ. Ε΄, τχ. 26 (Φεβρουάριος 1957) 199-200.

Γ124 Πέτρος Χάρης, «Το Σκοτεινό Μονοπάτι», [στη στήλη:] «Προβλήματα κ' Ερωτήματα», *Νέα Εστία*, έτος ΛΑ', τχ. 725 (15 Σεπτεμβρίου 1957) 1296-1297.

Παρατηρώντας στο σύντομο κείμενό του ο Πέτρος Χάρης την εξέλιξη της ελληνικής λογοτεχνίας, σημειώνει ότι, εκτός από τα *Χαμένα Κορμιά*, το *Τουμπεκί* του Πέτρου Πικρού και τον *Χατζη-Μανουήλ* του Θράσου Καστανάκη, το έγκλημα δεν έχει αποτυπωθεί στα ελληνικά πεζογραφήματα, έτσι ώστε να ανθίσει στην Ελλάδα αυτό που χαρακτηρίζει ως «λογοτεχνία του εγκλήματος».

### **1959**

Γ125 Παναγιώτης Κανελλόπουλος, «Ποίηση και Αλήθεια στη Νεοελληνική Ζωή», *Νέα Εστία*, έτος ΛΓ', τχ. 758 (1 Φεβρουαρίου 1959) 257-271.

Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος στη μελέτη του και στην αναδρομή που κάνει στη νεοελληνική λογοτεχνία, ανάμεσα στον κύκλο των «ονομαστών», όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει, πεζογράφων που εμφανίστηκαν μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο εντάσσει και τον Θράσο Καστανάκη, χαρακτηρίζοντάς τον ως ρεαλιστή με έντονες κοινωνικές προεκτάσεις.

### **1961**

Γ126 Τατιάνα Σταύρου, «Η Τελευταία Συνάντηση», *Νέα Εστία*, έτος ΛΕ', τχ. 823 (15 Οκτωβρίου 1961) 1362-1364.

Με αφορμή τον θάνατο του Καραγάτση, η Τατιάνα Σταύρου τονίζει τη συμβολή του στην εξέλιξη της ελληνικής λογοτεχνίας και το καινούργιο στοιχείο που έφερε. Επισημαίνει ωστόσο πως γενάρχης αυτού του ανανεωμένου ύφους ήταν ο Καστανάκης, γιατί πρώτος έφερε «την πνοή του μεγάλου κόσμου και με τους ήρωες και με την εξωτική ατμόσφαιρά τους φάρδαινε τα στενότατα, τα νοικοκυρεμένα όρια της ελληνικής μυθιστοριογραφίας».

### **1962**

Γ127 André Mirambel, «Ο Θράσος Καστανάκης και το Ελληνικό Μυθιστόρημα», *Νέα Εστία*, έτος ΛΣΤ', τχ. 838 (1 Ιουνίου 1962) 816-821.

Ο Mirambel στη μελέτη του εξετάζει τη συμβολή του Καστανάκη στη διαμόρφωση του ελληνικού μυθιστορήματος, κάνοντας μια μικρή παρέκβαση και διαχωρίζοντάς το από το διήγημα, το οποίο επίσης καλλιέργησε ο συγγραφέας. Παράλληλα, αναλύει το μυθιστόρημά του *Η Φυλή των Ανθρώπων* στη νέα του μορφή, επισημαίνοντας τις διαφορές με την παλαιότερη (1932) και καταδεικνύοντας την εξέλιξη του συγγραφέα.

Γ128 Γιάν(ν)η Κορδάτου, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Από το 1453 ως το 1961)*, πρόλογος: Κώστα Βάρναλη, τόμ. Β', Αθήνα, Βιβλιοεκδοτική, 1962, σ. 611, 659, 748-749.

### **1963**

Γ129 Αλέξανδρος Κοτζιάς, «Θράσου Καστανάκη: *Η Παγίδα*, 1962», εφ. *Μεσημβρινή*, 18 Ιανουαρίου 1963.

Η κριτική του Κοτζιά στη *Μεσημβρινή*, το φύλλο της οποίας δεν μπόρεσα να εντοπίσω, αναδημοσιεύεται το 1984 στο βιβλίο του *Αφηγηματικά. Κριτικά Κείμενα Β΄*. Βλ. και Γ170.

Γ130 Β. Τ – Σ [= αταύτιστος], «Θράσος Καστανάκης: *Η Παγίδα*», *Επιθεώρηση Τέχνης*, έτος Θ΄, τόμ. ΙΖ΄, τχ. 97-98 (Ιανουάριος–Φεβρουάριος 1963) 96-97.

Γ131 Γιάννης Χατζίνης, «Θράσου Καστανάκη: *Η Παγίδα*, μυθιστόρημα», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος ΛΖ΄, τχ. 862 (1 Ιουνίου 1963) 765-767.

### **1965**

Γ132 Μηνάς Δημάκης, «Ένα Βιβλίο Αφιερωμένο στην Ελλάδα», [στη στήλη:] «Επικαιρότητες», *Νέα Εστία*, έτος ΛΘ΄, τχ. 919 (15 Οκτωβρίου 1965) 1380-1382.

Ο Μηνάς Δημάκης παρουσιάζει το βιβλίο *Ελλάς* που είχε κυκλοφορήσει στα γερμανικά και είχε ως στόχο να δώσει ένα συνολικό πανόραμα της Ελλάδας. Ιδιαίτερα ο Δημάκης σχολιάζει το πρώτο μέρος του βιβλίου που γράφτηκε από την Ισιδώρα Ρόζενταλ Καμαρινέα (το δεύτερο γράφτηκε από τον Παναγιώτη Καμαρινέα) και διαπραγματεύεται τον «πνευματικό πολιτισμό» της Ελλάδας. Σε αυτό το μέρος λοιπόν, το αφιερωμένο στην ελληνική λογοτεχνία, επισημαίνεται πως η Καμαρινέα, αναφερόμενη στη γενιά του '30 και την ανανέωση της πεζογραφίας, σχολιάζει στη χρονολογική του σειρά και το έργο του Θράσου Καστανάκη.

Γ133 Κώστα Θρακιώτη, *Σύντομη Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (1000-1965)*, Αθήνα, Δίφρος, 1965, σ. 168, 188.

### **1966**

Γ134 Γ. Βαλέτας, *Επίτομη Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, εκδ. Π. Κ. Ράνος, 1966, σ. 129, 159-161.

### **1967**

Γ135 Κωστής Παλαμάς, «Κάποια Πρόσωπα στη Δημοκρατία των Ελληνικών Γραμμάτων (ανέκδοτες σελίδες)», *Νέα Εστία*, έτος ΜΑ΄, τχ. 952 (1 Μαρτίου 1967) 300-306.

Πρόκειται για κείμενο του Παλαμά, γραμμένο στις 11 Σεπτεμβρίου του 1928 και δημοσιευμένο στα γαλλικά στην εφημερίδα *Le Figaro en Grèce* το 1929, το οποίο δίνει μια εικόνα της σύγχρονης του τότε ελληνικής λογοτεχνίας και εστιάζει σε μερικά πρόσωπα που ο Παλαμάς θεωρούσε ξεχωριστά. Ανάμεσα λοιπόν στους νέους τότε διηγηματογράφους ο Παλαμάς ξεχωρίζει τον Καστανάκη και τη συλλογή του *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*, με την οποία θεωρεί πως εισάγει το ελληνικό διήγημα στη «διεθνή γραμμή των καλογραμμένων παραστατικών δοκιμίων» που εμπνέονται από το μεταπολεμικό κλίμα. Με αφορμή το κείμενο αυτό ο Ψυχάρης επιτίθεται στον Παλαμά και τον Καστανάκη μέσα από τις σελίδες της *Πρωτοπορίας*. Βλ. το λήμμα Γ29 και το λήμμα Β106 με την αντίδραση του Καστανάκη.

Γ136 Ηλίας Βενέζης, «Αποχαιρετισμός στον Καστανάκη», εφ. *Το Βήμα*, 21 Μαρτίου 1967.

Όπως δηλώνει και ο τίτλος, το άρθρο γράφτηκε για τον θάνατο του Καστανάκη και πρόκειται ουσιαστικά για έναν αποχαιρετισμό του Ηλία Βενέζη στον αγαπημένο του φίλο και συνοδοιπόρο. Μέσα από τις προσωπικές του αναμνήσεις και με έναν λόγο συγκινησιακά φορτισμένο ο Βενέζης σκιαγραφεί κυρίως την προσωπικότητα του Καστανάκη, αφιερώνοντας λίγες μόνο γραμμές στο πλούσιο έργο του –του οποίου και δηλώνει θαυμαστής– και τις αρετές της γραφής του.

Γ137 Έλλη Αλεξίου, «Χάσαμε το Θράσο Καστανάκη», εφ. *Αυγή*, 26 Μαρτίου 1967.

Με αφορμή τον θάνατο του Θράσου Καστανάκη η Έλλη Αλεξίου σκιαγραφεί με το κείμενό της την προσωπικότητα του συγγραφέα και αξιολογεί την παρουσία του στην πνευματική ζωή του τόπου.

Γ138 Στρατής Τσίρκας, «Ο Θράσος Καστανάκης», *Ταχυδρόμος*, τχ. 677 (1 Απριλίου 1967) 74.

Ο Στρατής Τσίρκας μέσα από τη φιλική σχέση που ανέπτυξε με τον Καστανάκη δίνει με το κείμενό του πρωτίστως την εικόνα του ανθρώπου, παρέχοντας σημαντικές πληροφορίες για την καταγωγή και την παιδεία του συγγραφέα, κάνει όμως και μια εκτίμηση της συνολικής προσφοράς του στα ελληνικά γράμματα, φωτίζοντας επίσης τις ιδιαίτερες πλευρές του λογοτεχνικού του έργου.

Γ139 Πέτρος Χάρης, «Ο Καστανάκης», [στη στήλη:] «Προβλήματα κ' Ερωτήματα», *Νέα Εστία*, έτος ΜΑ', τχ. 954 (1 Απριλίου 1967) 422-423.

Με το κείμενο αυτό και με αφορμή τον θάνατο του Καστανάκη ο Πέτρος Χάρης παρουσιάζει τα προσόντα του συγγραφέα και αξιολογεί τη θέση του στη ελληνική πεζογραφία.

Γ140 Ε. Κριαράς, «Τελευταία Συνάντηση με τον Καστανάκη», *Νέα Εστία*, έτος ΜΑ', τχ. 954 (1 Απριλίου 1967) 423-425.

Ο Κριαράς στο κείμενό του περιγράφει τις εντυπώσεις του από τη γνωριμία του με τον Καστανάκη και παραθέτει ένα γράμμα, το τελευταίο ίσως γραπτό του συγγραφέα, που του έστειλε από το Παρίσι για το βιβλίο του Κριαρά αναφορικά με τον Σολωμό.

Γ141 Δημήτρης Βεζύρογλου, «Αποχαιρετισμός στον Καστανάκη (Η Κηδεία του στο Παρίσι)», [στη στήλη:] «Επικαιρότητες», *Νέα Εστία*, έτος ΜΑ', τχ. 955 (15 Απριλίου 1967) 541-542.

Πρόκειται για τον επικήδειο λόγο που εκφώνησε ο Δημήτρης Βεζύρογλου, παιδικός φίλος και γιατρός του Καστανάκη.

Γ142 Μάρκου Αυγέρη, *Εισαγωγή στην Ελληνική Ποίηση και Πεζογραφία*, Αθήνα, Θεμέλιο, 1967, σ. 270.

## **1968**

Γ143 Πέτρος Χάρης, *Ελληνες Πεζογράφοι*, τόμ. 3, Αθήνα, Εστία, 1968.

Στο βιβλίο του αυτό ο Πέτρος Χάρης αναφέρεται στην πορεία του Καστανάκη, αξιολογώντας τη λογοτεχνική του παραγωγή και τα βασικά γνωρίσματα της γραφής του (σ. 153-167). Αναλύει κυρίως τα έργα του *Στο Χορό της Ευρώπης*, *Το Παρίσι της Νύχτας* και *τον Έρωτα* και ο *Ομογενής Βλαδίμηρος*, αναδημοσιεύοντας



μέρος των κριτικών του από τη *Νέα Εστία*, ενώ εστιάζει ακόμα στη συλλογή διηγημάτων του *Η Προδομένη Γαλλία* και στο μυθιστόρημα *Χατζη-Μανουήλ*. Βλ. και τα λήμματα Γ30, Γ37 και Γ83.

Γ144 Δημήτρης Γιάκος, «Θράσος Καστανάκης», στο: *Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, τόμ. 8, Αθήνα, εκδ. Χάρη Πάτση, 1968, σ. 371-378.

### **1969**

Γ145 Γιάννης Χατζίνης, «Πέτρου Χάρη: *Έλληνες Πεζογράφοι*, τόμος τρίτος», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος ΜΓ', τχ. 1000 (1 Μαρτίου 1969) 400-403.

Στην κριτική του για το βιβλίο του Χάρη *Έλληνες Πεζογράφοι*, τόμ. Γ', ο Γιάννης Χατζίνης κάνει μια μικρή αναφορά στους συγγραφείς που προτιμάει περισσότερο ο Χάρης, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει τον Καστανάκη.

### **1970**

Γ146 Μ. Γ. Μερακλή, *Η Σύγχρονη Ελληνική Λογοτεχνία (1945-1970), II. Πεζογραφία*, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινίδης, 1970, σ. 25.

### **1971**

Γ147 Άριστου Καμπάνη, *Ιστορία της Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, εκδ. Καραβία, 51971, σ. 323-324.

### **1972**

Γ148 Παύλου Νικόδημου, *Σύντομη Επισκόπηση της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Από τους Τελευταίους Βυζαντινούς Αιώνες ως τις Ημέρες μας*, Αθήνα, εκδ. Νικόδημος, 1972, σ. 459, 461, 555.

### **1973**

Γ149 [Αφιέρωμα:] Θράσος Καστανάκης, *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1106 (1 Αυγούστου 1973) 974-1048.

### **Περιεχόμενα:**

Γ121.1 Πέτρος Χάρης, Θράσος Καστανάκης.

Γ121.2 Λιλί Ιακωβίδη, Θράσος Καστανάκης — Ο Άνθρωπος.

Γ121.3 Τατιάνα Σταύρου, Θράσος Καστανάκης (η ζωή και το έργο του).

Γ121.4 Δημήτρης Οικονομίδης, Ο Λόγος, ο Διόνυσος και ο Θράσος Καστανάκης.

Γ121.5 Εκλογή από το έργο του Θράσου Καστανάκη. «Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά», «Ο Κηρύκος», «Ο Χατζη-Μανουήλ», «Εμπρός στο Εγγλέζικο Μυθιστόρημα», «Η ξενιτιά του Μορεάς», «Μαζί μας κι ο Οδυσσέας».

Το αφιέρωμα κλείνει με την αναδημοσίευση των παραπάνω έργων του Καστανάκη, ενώ έχει και πολλές φωτογραφίες του συγγραφέα. Τα άρθρα της Λιλής Ιακωβίδη και της Τατιάνας Σταύρου περιλαμβάνονται επίσης στα βιβλία τους *Βενέζης, Καστανάκης: Δοκίμια Ζωής και Τέχνης* και *Τετράδια Μνήμης. Μυριβήλης, Βενέζης, Καστανάκης, Μυρτιώτισσα* αντίστοιχα. Βλ. και τα λήμματα Γ155 και Γ166.

Γ150 Μανώλης Χαλβατζάκης, «Η Κληρονόμος του Θράσου Καστανάκη», [στη στήλη:] «Επικαιρότητες», *Νέα Εστία*, έτος ΜΖ', τχ. 1108 (1 Σεπτεμβρίου 1973) 1181-1182.

Με αφορμή ένα λάθος αναφορικά με την εθνικότητα του συζύγου της Ζιζέλ Πρασίνου, Πέτρο Φρυδά, ο Χαλβατζάκης δίνει πληροφορίες για το Αρχείο του Καστανάκη και τους κληρονόμους του (παιδιά του αγαπημένου του δασκάλου Λύσανδρου Πρασίνου), καθώς και για τη σχέση του συγγραφέα με την οικογένεια Πρασίνου.

Γ151 Νίκου Παππά, *Η Αληθινή Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (από 1100-1973)*, Αθήνα, Τύμφη, 1973, σ. 334-335.

## **1975**

Γ152 Βάσος Βαρίκας, «Μια Άλλη “Αντίσταση”. Θράσου Καστανάκη: *Παγίδα* (μυθιστόρημα)», στο: *Συγγραφείς και κείμενα. Α' 1961-1965*, Αθήνα, Ερμής, 1975, σ. 131-133.

Η κριτική δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο *Βήμα της Κυριακής* στις 10 Φεβρουαρίου του 1963, ενώ απόσπασμά της υπάρχει και στο εξώφυλλο της 2<sup>ης</sup> έκδοσης της *Παγίδας* το 1978. Βλ. Α31.

## **1976**

Γ153 Γ. Δ. Χουρμουζιάδης, «Ανθολογία Ελλήνων Δηγηματογράφων στα Ρουμανικά», [στήλη:] «Επικαιρότητες», *Νέα Εστία*, έτος ΜΘ', τχ. 1169 (15 Μαρτίου 1976) 404-405.

Με το κείμενό του ο Χουρμουζιάδης ενημερώνει τους αναγνώστες για την κυκλοφορία στο Βουκουρέστι της *Ανθολογίας του Νεοελληνικού Διηγήματος* που γράφτηκε από τον Κώστα Ασημακόπουλο και στην οποία συμπεριλαμβάνεται και ο Θράσος Καστανάκης.

Γ154 Θ. Πετσάλης – Διομήδης, «Ο Θρίαμβος της Δημοτικής», *Νέα Εστία*, έτος Ν', τχ. 1170 (1 Απριλίου 1976) 457-466.

Με αφορμή την επίσημη καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας ως όργανο διδασκαλίας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης ο Θανάσης Πετσάλης Διομήδης κάνει μια αναδρομή στο κείμενό του σε όλα τα στάδια του δημοτικιστικού αγώνα. Κατατάσσοντας δε τον εαυτό του, αλλά και τους συνομηλίκους και συνοδοιπόρους του λογοτέχνες στους υπερασπιστές της δημοτικής, αναφέρεται στα όνειρα και τους στόχους της γενιάς του, η οποία συμπεριελάμβανε φυσικά και τον Θράσο Καστανάκη, τον οποίο άλλωστε και μνημονεύει.

Γ155 Λιλή Ιακωβίδη, *Βενέζης, Καστανάκης: Δοκίμια Ζωής και Τέχνης*, Αθήνα, Διογένης, 1976.

Στο βιβλίο της αυτό και συγκεκριμένα στο μέρος που αφιερώνει στον Θράσο Καστανάκη (σ. 104-196) η Λιλή Ιακωβίδη επιχειρεί να ανιχνεύσει, όπως χαρακτηριστικά δηλώνει στον υπότιτλο της μελέτης της, «την εσωτερική περιπέτεια του ανθρώπου», του στενού και αγαπημένου φίλου της δηλαδή, του Θράσου Καστανάκη. Ωστόσο, αρκετά από τα μέρη που απαρτίζουν το βιβλίο της Ιακωβίδη είχαν δημοσιευτεί νωρίτερα υπό μορφή άρθρου και με τίτλο «Θράσος Καστανάκης — Ο Άνθρωπος» στο αφιέρωμα της *Νέας Εστίας* για τον Καστανάκη το 1973, βλ. Γ149.

Γ156 Ηλ. Π. Βουτιερίδη, *Σύντομη Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (1000-1930)*, Αθήνα, Παπαδήμας, <sup>3</sup>1976, σ. 358, 388.

### **1978**

Γ157 Ιωάννας Κωνσταντουλάκη-Χάντζου φιλολόγου, *Ψυχάρης-Καστανάκης. Ανέκδοτες Επιστολές*, Αθήνα, 1978.

Όπως αναφέρει στην εισαγωγή της η Ιωάννα Κωνσταντουλάκη-Χάντζου, στο βιβλίο της δημοσιεύονται 38 επιστολές του Γιάννη Ψυχάρη προς τον Θράσο Καστανάκη, γραμμένες και σταλμένες όλες στο Παρίσι κατά την περίοδο από 1<sup>η</sup> Ιανουαρίου 1921 έως 23 Σεπτεμβρίου 1928. Οι επιστολές αποτυπώνουν τη σχέση των δύο συγγραφέων, ενώ παράλληλα παρέχουν πληροφορίες για τα έργα τους και περιλαμβάνουν σχόλια για πρόσωπα και θέματα που απασχολούσαν την ελληνική πνευματική σκηνή εκείνης της περιόδου.

Γ158 Απόστολος Σαχίνης, *Αναζητήσεις της Μεσοπολεμικής Πεζογραφίας*, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινίδης, <sup>2</sup>1978.

Ο Απόστολος Σαχίνης στο βιβλίο του και ειδικότερα στο κεφάλαιο «Μεταβατικά Χρόνια της Νεοελληνικής Πεζογραφίας» ξεχωρίζει τον Θράσο Καστανάκη ανάμεσα στους λογοτέχνες εκείνους που εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1920-1930, αναλύοντας συγκεκριμένα το πρώτο του μυθιστόρημα, τους *Πρίγκιπες* (σ. 24, 30, 45, 65-68). Περισσότερο ωστόσο αναπτύσσει τα χαρακτηριστικά της γραφής του στο κεφάλαιο που τιτλοφορείται «Ο Κοσμοπολιτισμός στη Νεοελληνική Πεζογραφία» (σ. 71-96), ενώ εξετάζοντας το αστικό μυθιστόρημα της γενιάς του '30, εστιάζει και στους *Μεγάλους Αστούς* (σ. 125-126). Τέλος, ιδιαίτερη μνεία κάνει ο Απόστολος Σαχίνης και στη διηγηματική παραγωγή του Καστανάκη, τονίζοντας την εξέλιξή του από τη συλλογή *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* μέχρι τη συλλογή *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (σ. 143-144). Η αρχική μελέτη του Σαχίνη για την κοσμοπολιτική λογοτεχνία είχε δημοσιευτεί στη *Νέα Εστία* το 1943 (βλ. Γ96), ενώ το 1945 επίσης σε περιοδικό (*Τα Νέα Γράμματα*) είχε δημοσιευτεί και η μελέτη του «Μεταβατικά Χρόνια της Νεοελληνικής Πεζογραφίας» για τη λογοτεχνία της δεκαετίας του 1920-1930 (βλ. Γ112).

### **1979**

Γ159 Απόστολου Σαχίνη, *Μεσοπολεμικοί και Μεταπολεμικοί Πεζογράφοι*, Θεσσαλονίκη, Κωνσταντινίδης, 1979.

Στο βιβλίο του αυτό ο Απόστολος Σαχίνης και συγκεκριμένα στο μέρος που αναφέρεται στους μεσοπολεμικούς πεζογράφους εξετάζει τρία έργα του Θράσου Καστανάκη (σ. 73-80). Πρόκειται για τα

μυθιστορήματα *Τον Καιρό της Ειρήνης* (1942) και *Χατζη-Μανουήλ* (1957) και για τη συλλογή διηγημάτων *Εφτά Ιστορίες* (1944). Για τα πρώτα η κριτική του είναι ιδιαίτερα αρνητική, καθώς θεωρεί ότι είναι έργα χωρίς δικαίωση, ενώ αντίθετα στις *Εφτά Ιστορίες* ανακαλύπτει την πιο ελκυστική πλευρά του συγγραφέα, αυτή δηλαδή που είχε εκδηλώσει με τις «αλησμόνητες», όπως τις χαρακτηρίζει, «διηγηματογραφικές προσωπογραφίες» του *Ρασκάγια*.

## **1980**

Γ160 Κ. Σταματίου, «Πόσο “Κοσμοπολίτης” Ήταν ο Καστανάκης;», [στη στήλη:] «Βιβλία», εφ. *Τα Νέα*, 13 Σεπτεμβρίου 1980.

Στο άρθρο του αυτό ο Κ. Σταματίου, αφού κάνει πρώτα μια εισαγωγή στην πορεία και στο έργο του Θράσου Καστανάκη, επιχειρεί να φωτίσει την κοσμοπολιτική πλευρά του συγγραφέα, εστιάζοντας στην παιδεία του και στα χαρακτηριστικά της γραφής του.

Γ161 Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, *Τα Πρόσωπα και τα Κείμενα. Β' Ανήσυχα Χρόνια*, Αθήνα, Οι εκδόσεις των φίλων, <sup>2</sup>1980.

Ο Παναγιωτόπουλος στο βιβλίο του εξετάζει ανάμεσα στους άλλους λογοτέχνες του μεσοπολέμου –αυτούς που συνέβαλαν, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει, στην αναγέννηση της νεοελληνικής πεζογραφίας– και την περίπτωση του Θράσου Καστανάκη (σ. 146-158), εστιάζοντας κυρίως στον κοσμοπολιτικό χαρακτήρα της γραφής του. Η μελέτη του αυτή για το έργο του Καστανάκη είχε πρωτοδημοσιευτεί στο περιοδικό *Γράμματα* το 1943, βλ. Γ98.

## **1981**

Γ162 Πέτρου Χάρη, *Σαράντα Χρόνια Κριτικής, τόμ. Α' 1928-1949*, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, Αθήνα, 1981.

Στο βιβλίο του Πέτρου Χάρη περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων οι κριτικές για τα έργα του Καστανάκη *Το Παρίσι της Νύχτας και του Έρωτα* (σ. 24-27), *Στο Χορό της Ευρώπης* (σ. 29-31) και *Ο Ομογενής Βλαδίμηρος* (σ. 203-205) που είχαν πρωτοδημοσιευτεί στη *Νέα Εστία*. Βλ. τα λήμματα Γ30, Γ37 και Γ83.

Γ163 Αλέξης Ζήρας, «Θράσος Καστανάκης», στο: *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα*, τόμ. 32<sup>ος</sup>, Αθήνα, Πάπυρος, 1981, σ. 295.

## **1982**

Γ164 Πάνος Λιαλιάτσης, «Οι Νεοελληνικές Σπουδές στα Γαλλόφωνα Πανεπιστήμια», *Νέα Εστία*, έτος ΝΣΤ', τχ. 1323 (15 Αυγούστου 1982) 1072-1077.

Στο άρθρο του Πάνου Λιαλιάτση αναφορικά με την εξάπλωση των νεοελληνικών σπουδών στην Ευρώπη και ιδιαίτερα στα γαλλόφωνα πανεπιστήμια, γίνεται μνεία στον Καστανάκη τόσο ως καθηγητή (στο Inalco) όσο και ως λογοτέχνη που το έργο του αποτελεί αντικείμενο διδασκαλίας (π.χ. στο πανεπιστήμιο της Λίλλης).

Γ165 Άλκηστις Σουλογιάννη, «Το Αρχείο του Θράσου Καστανάκη», *Διαβάζω*, τχ. 55 (Αύγουστος 1982) 36-38.

Πρόκειται για μια περιγραφή του Αρχείου του συγγραφέα που, όπως αναφέρει η Άλκηστις Σουλογιάννη, κατατέθηκε στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ το 1975 από τον Πέτρο Φρυδά.

Γ166 Τατιάνα Σταύρου, *Τετράδια Μνήμης. Μυριβήλης, Βενέζης, Καστανάκης, Μυρτιώτισσα*, Αθήνα, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο, 1982.

Μια εισαγωγή στο έργο του Θράσου Καστανάκη, αλλά και μια γνωριμία με τον άνθρωπο επιχειρεί η Τατιάνα Σταύρου στο μέρος του βιβλίου της που αφιερώνει στον συγγραφέα (σ. 45-79). Το κείμενο στην πλήρη του μορφή είχε δημοσιευτεί και στο αφιέρωμα της *Νέας Εστίας* για τον Καστανάκη (τχ. 1106) το 1973. Βλ. Γ149.

Γ167 Μαρία Δ. Μιρασγέζη, *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, τόμ. Β', Αθήνα, χωρίς εκδ. οίκο, 1982, σ. 518.

### **1983**

Γ168 Ε. Ν. Μόσχος, «Τατιάνας Σταύρου: *Τετράδια Μνήμης*», [στη στήλη:] «Τα Βιβλία», *Νέα Εστία*, έτος ΝΖ', τχ. 1353 (15 Νοεμβρίου 1983) 1452-1453.

Στην κριτική του Ε. Ν. Μόσχου για το βιβλίο της Τατιάνας Σταύρου *Τετράδια Μνήμης* επισημαίνεται η προσπάθειά της να αποθησαυρίσει χαρακτηριστικά περιστατικά από τη ζωή και τη δραστηριότητα τόσο του Καστανάκη όσο και των υπόλοιπων τριών λογοτεχνών που περιλαμβάνονται στο βιβλίο, επαινείται όμως και η κριτική της συμβολή στην ανάδειξη ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των έργων τους.

Γ169 Βίκυ Καλαντζοπούλου, «Θράσος Καστανάκης», στο: *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*, τόμ. 4, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1983, σ. 333.

### **1984**

Γ170 Αλέξανδρος Κοτζιάς, *Αφηγηματικά. Κριτικά Κείμενα Β'*, Αθήνα, Κέδρος, 1984.

Στο βιβλίο του αυτό ο Κοτζιάς συμπεριλαμβάνει και την κριτική για το μυθιστόρημα του Καστανάκη *Η Παγίδα* (σ. 58-60), την οποία είχε δημοσιεύσει πρώτη φορά το 1963 στην εφημερίδα *Μεσημβρινή*. Βλ. και το λήμμα Γ129.

### **1987**

Γ171 Απόστολου Σαχίνη, «Τετράδια Κριτικής», *Νέα Εστία*, έτος ΞΑ', τχ. 1446 (1 Οκτωβρίου 1987) 1253-1267.

Στην κριτική του Απόστολου Σαχίνη για το βιβλίο του Πέτρου Χάρη *Σαράντα Χρόνια Κριτικής Ελληνικού Πεζού Λόγου*, τόμ Β' (σ. 1265-1267), ο Καστανάκης αναφέρεται ως ένας από τους σπουδαιότερους συγγραφείς της γενιάς του '30 που αξιολογείται από τον Πέτρο Χάρη, όπως και οι υπόλοιποι λογοτέχνες, καίρια και ουσιαστικά.

Γ172 Τάσου Αθανασιάδη, «Η Γενεά του Τριάντα (διάγραμμα)», *Νέα Εστία*, έτος ΞΑ', τχ. 1449 (15 Νοεμβρίου 1987) 1475-1479.

Στη μελέτη του ο Τάσος Αθανασιάδης χαρακτηρίζει τον Θράσο Καστανάκη ως έναν από τους κύριους εκπροσώπους της γενιάς του '30 και τον κατατάσσει, σύμφωνα με την πηγή έμπνευσής του, στους κοσμοπολίτες συγγραφείς (η άλλη κατηγορία είναι οι ελληνοκεντρικοί).

Γ173 Εμμανουήλ Κριαράς, «Ο Λόγος της Πόλης (Χρονικά του Δημοτικισμού)», στο: *Λόγοι και Δημοτικισμός*, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1987, σ. 56-101.

Αναφερόμενος ο Κριαράς στην εν γένει συμβολή της Πόλης και ειδικότερα σε εκείνη του Λόγου στην προώθηση του δημοτικιστικού κινήματος, μνημονεύει την παρουσία του Καστανάκη ως νεαρού τότε λογοτέχνη που αναδύθηκε μέσα από τις σελίδες του περιοδικού, ενώ σημειώνει επίσης πως η διακοπή της κυκλοφορίας του, λόγω της μικρασιατικής καταστροφής, εμπόδισε μεταξύ άλλων και τη δημοσίευση των *Πριγκίπων* που επρόκειτο να αρχίσει στο επόμενο τχ. του περιοδικού, δηλαδή στο τχ. μετά από εκείνο του Ιουνίου-Ιουλίου του 1922. Βλ. Γ15.

## **1988**

Γ174 Γιώργου Γ. Αλισανδράτου, «Το Ταξίδι του Ψυχάρη (1888) και η Επίδρασή του στη Νεοελληνική Λογοτεχνία», *Νέα Εστία*, έτος ΞΒ', τχ. 1463 (15 Ιουνίου 1988) 820-840.

Στη μελέτη του Γιώργου Αλισανδράτου με αφορμή το αφιέρωμα για τα εκατό χρόνια από *Το Ταξίδι Μου* του Ψυχάρη, ο Καστανάκης εντάσσεται στη λογοτεχνική γενιά του '30, εκείνη δηλαδή που, όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Αλισανδράτος, απομακρύνθηκε από τα γλωσσικά δόγματα του Ψυχάρη.

## **1989**

Γ175 Άλκηστις Σουλογιάννη, «Να μην Ξεχάτε τον Κύριο Ψυχάρη...», *Η Λέξη*, τχ. 81 (Γενάρης 1989) 25-28.

Με το άρθρο της η Άλκηστις Σουλογιάννη περιγράφει τη σχέση του Γιάννη Ψυχάρη με τον Θράσο Καστανάκη, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται στο Αρχείο του τελευταίου μέσα από όλα τα δημοσιεύματα και τις καταγεγραμμένες ομιλίες του συγγραφέα για τον Δάσκαλό του.

Γ176 Αέκου Κουτσούκαλη, *Ιστορία της Ελληνικής Λογοτεχνίας. Από την Αρχαιότητα μέχρι Σήμερα. Από Ιστορικοϋλιστική Σκοπιά*, τόμ. Α', Αθήνα, Ιωλκός, 1989, σ. 433-434.

## **1990**

Γ177 Ανδρέα Καραντώνη, *Πεζογράφοι και Πεζογραφήματα της Γενιάς του '30*, Αθήνα, Παπαδήμας, <sup>3</sup>1990.

Στο βιβλίο του αυτό ο Καραντώνης συμπεριλαμβάνει και την κριτική για τη συλλογή διηγημάτων του Καστανάκη *Ο Ρασκάγιας κι Άλλα Έξι Διηγήματα* (σ. 221-225), την οποία είχε δημοσιεύσει πρώτη φορά στο περιοδικό *Τα Νέα Γράμματα* το 1940. Βλ. και Γ93.

## **1991**

Γ178 Ελένης Παπαδοπούλου, «Κύριες Τάσεις και Ρεύματα στη Νεοελληνική Λογοτεχνία του 20<sup>ου</sup> αιώνα», *Νέα Εστία*, έτος ΞΕ', τχ. 1527 (15 Φεβρουαρίου 1991) 259-264.

Στη μελέτη της Ελένης Παπαδοπούλου ο Καστανάκης συμπεριλαμβάνεται στους σημαντικούς πεζογράφους της γενιάς του '30 που έδωσαν μια ανανεωτική ώθηση στην πεζογραφία.

## **1993**

Γ179 [Αφιέρωμα:] Θράσος Καστανάκης, *Η Λέξη*, τχ. 117 (Σεπτέμβρης-Οκτώβρης 1993) 531-547.

### Περιεχόμενα:

Γ150.1 Θράσος Καστανάκης: Η Δυναστεία των Ισαύρων.

Γ150.2 Νίκος Καζαντζάκης: «Καμιά δικαιολογία δεν έχει η ψυχή...».

Γ150.3 Νίκος Γκάτσος: Δύο επιστολές προς τον Θράσο Καστανάκη.

Γ150.4 Γιάννης Ψυχάρης: Με την αγάπη και με το μίσος.

Γ150.5 Γιώργος Θεοτοκάς: «Η τριλογία του Montparnasse είναι τώρα πλήρης».

Γ150.6 Μέλπω Αξιώτη: «Ο καθένας με τη βλάβη του...».

Γ150.7 Άλκηστις Σουλογιάννη: Ενδεικτικά στοιχεία της αλληλογραφίας του Θράσου Καστανάκη.

## **1994**

Γ180 Άγγελου Θ. Αγγελόπουλου, «Συνάντηση με τον Καζαντζάκη στην Αντίπολη», *Νέα Εστία*, έτος ΞΗ', τχ. 1616 (1 Νοεμβρίου 1994) 1406-1411.

Στο κείμενο του Άγγελου Αγγελόπουλου αναφέρεται ο Καστανάκης ως ένα από τα μέλη της συντροφιάς του Καζαντζάκη στην Αντίπολη, την οποία πρωταρχικά απασχολούσαν τα θέματα της Ελλάδας.

## **1996**

Γ181 Κώστα Ασημακόπουλου, «Η Λογοτεχνία της Καταπίεσης», στο: Τάσου Αθανασιάδη, Προσφώνηση στη Διεθνή Ένωση Ποιητών, Δοκιμιογράφων και Πεζογράφων, *Νέα Εστία*, έτος Ο', τχ. 1649 (15 Μαρτίου 1996) 358-375.

Στο κείμενο του Κώστα Ασημακόπουλου ο Καστανάκης χαρακτηρίζεται ως ένας λαμπρός συγγραφέας που μαζί με άλλους φυσικά της γενιάς του εμπνεύστηκαν για τη συγγραφή των έργων τους από την καταπίεση που ασκούσε η Τουρκία απέναντι στους Έλληνες.

Γ182 Roderick Beaton, *Εισαγωγή στη Νεότερη Ελληνική Λογοτεχνία*, μτφρ. Ευαγγελία Ζουργού-Μαριάννα Σπανάκη, Αθήνα, Νεφέλη, 1996, σ. 150-152.

## **1998**

Γ183 Philothei Kolitsi, *Tradition and Modernity in Greek Prose Fiction of the 1920s*. Ph.D. Dissertation, University of Cambridge, September 1998.

Στη διδακτορική της διατριβή η Φιλοθέη Κολίτση, μελετώντας την περίπτωση του Θράσου Καστανάκη (σ. 125-165), εστιάζει ιδιαίτερα στις μοντερνιστικές πρακτικές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας ως προς την κατασκευή των λογοτεχνικών του χαρακτήρων και ως προς τον τρόπο που εμπλέκει την πραγματικότητα με τη φαντασία.

Γ184 Denis Kohler, *Η Νεοελληνική Λογοτεχνία – Από τον 11<sup>ο</sup> αιώνα ως τις Μέρες μας* – μτφρ.-επιμ.: Χάρης Παυλίδης και Πόπη Μουπαγιατζή, Αθήνα, Αρχιπέλαγος, 1998, σ. 194.

## **1999**

Γ185 Χριστίνα Ντουινιά, «Όψεις της Κριτικής στο Μεσοπόλεμο: Η Στροφή προς το Μυθιστόρημα», *Νέα Εστία*, έτος 73<sup>ο</sup>, τχ. 1718 (Δεκέμβριος 1999) 654-669.

Στη μελέτη της Χριστίνας Ντουινιά μνημονεύεται η κρίση του Καστανάκη για την παλιότερη γενιά λογοτεχνών και ιδίως για την ηθογραφία.

## **2000**

Γ186 Κ. Θ. Δημαράς, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Από τις Πρώτες Ρίζες ως την Εποχή μας*, Αθήνα, Γνώση, <sup>9</sup>2000, σ. 592.

## **2001**

Γ187 Ε. Κριαράς, «Ένα Γράμμα του Ψυχάρη στα 1928», [στη στήλη:] «Θησαυρίσματα», *Νέα Εστία*, τχ. 1730 (Ιανουάριος 2001) 121-126.

Ο Κριαράς δίνει στη δημοσιότητα ένα αντίγραφο της επιστολής του Ψυχάρη προς τον Λουκά Καστανάκη, που γράφτηκε το 1928 και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Αγών* του Παρισιού. Στην επιστολή αυτή ο Ψυχάρης εκφράζει τα παράπονά του για τη δημοσίευση ενός άρθρου του Θεοτοκά στην ίδια εφημερίδα (Σάββατο 7 Ιουλίου 1928) που έκρινε με αυστηρότητα τα μέχρι τότε επιτεύγματα των Ελλήνων λογοτεχνών, ενώ αντιθέτως επαινούσε το έργο (τη συλλογή του Καστανάκη *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*) και την προσφορά του Θράσου Καστανάκη στην ανανέωση της πεζογραφίας. Το άρθρο του Θεοτοκά, στο οποίο αναφέρεται ο Ψυχάρης, είναι αυτό που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Δημήτρη Τζιόβα: Δ. Τζιόβας (επιμ.), *Αναζητώντας τη Διαύγεια: Δοκίμια για τη Νεότερη Ελληνική και Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία*, Αθήνα, Εστία, 2005, σ. 363-374, βλ. Γ192.

## **2002**

Γ188 Χ. Α. Καράογλου, *Από την Αλληλογραφία Γιώργου Θεοτοκά - Θράσου Καστανάκη. Το Χρονικό Μιας Φιλικής Σχέσης*. Ανάτυπο από το περιοδικό *Κονδυλοφόρος* (ετήσια έκδοση νεότερης ελληνικής φιλολογίας) 1, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2002.



Σύμφωνα με τον Καραόγλου, η αλληλογραφία Θεοτοκά-Καστανάκη αρχίζει στα τέλη Αυγούστου του 1928 και σταματά τον Δεκέμβριο του 1939. Απαριθμεί 35 επιστολές, από τις οποίες σώζονται 30 (13 του Θεοτοκά και 17 του Καστανάκη).

Γ189 Αλέξανδρος Αργυρίου, *Ιστορία της Ελληνικής Λογοτεχνίας και η Πρόσληψή της στα Χρόνια του Μεσοπολέμου*, τόμ. Α΄, Αθήνα, Καστανιώτης, <sup>2</sup>2002, σ. 49, 61, 65, 123, 125, 127, 174, 198, 218, 221, 229, 231, 314, 346, 365, 367, 371, 382, 386, 390, 395, 397, 407, 410, 411, 471, 486, 493-494, 507, 515, 527, 536-537.

Γ190 Αλέξανδρος Αργυρίου, *Ιστορία της Ελληνικής Λογοτεχνίας και η Πρόσληψή της στα Χρόνια του Μεσοπολέμου*, τόμ. Β΄, Αθήνα, Καστανιώτης, <sup>2</sup>2002, σ. 577-578, 585, 604-605, 607-608, 610, 940, 968, 1011, 1020, 1023-1024, 1038, 1054, 1056.

### **2003**

Γ191 Λίνου Πολίτη, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, Μ.Ι.Ε.Τ., <sup>13</sup>2003, σ. 261, 304.

### **2005**

Γ192 Γ. Θεοτοκάς, «Νέοι Δρόμοι. Θράσου Καστανάκη. *Η Χορεύτρια Κοντεσσίνα Φελιτσιτά κι Άλλα Διηγήματα*», στο: Δ. Τζιόβας (επιμ.), *Αναζητώντας τη Διαύγεια: Δοκίμια για τη Νεότερη Ελληνική κι Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία*, Αθήνα, Εστία, 2005, σ. 363-374.

Πρόκειται για αναδημοσίευση της κριτικής που είχε γράψει ο Θεοτοκάς για το βιβλίο του Καστανάκη στην εφημερίδα *Αγών* του Παρισιού στις 7 Ιουλίου του 1928. Είναι η κριτική εκείνη που ενόχλησε τον Ψυχάρη για τις απόψεις που εκφράζει ο Θεοτοκάς αναφορικά με τους παλιότερους λογοτέχνες. Βλ. Γ158.

### **2008**

Γ193 Αλέξης Ζήρας, «Θράσος Καστανάκης», στο: *Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Πρόσωπα-Έργα-Ρεύματα-Όροι*, Αθήνα, Πατάκης, 2008, σ. 1051-1052.

### **2009**

Γ194 Γεωργία Πατερίδου, «Ο Πρώιμος Μοντερνισμός και η Περίπτωση του Θράσου Καστανάκη», στο: *Η Νεωτερικότητα στη Νεοελληνική Λογοτεχνία και Κριτική του 19<sup>ου</sup> και του 20<sup>ου</sup> αιώνα. Πρακτικά της ΙΒ΄ Επιστημονικής Συνάντησης του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων Ελληνικών Σπουδών, αφιερωμένης στη μνήμη της Σοφίας Σκοπετέα*, Θεσσαλονίκη, 27-29 Μαρτίου 2009, σ. 373-390.

Στη μελέτη της αυτή η Γεωργία Πατερίδου εξετάζει τον μοντερνιστικό χαρακτήρα του έργου του Καστανάκη, έτσι όπως αυτός εκφράζεται μέσα από το φαινόμενο του κοσμοπολιτισμού και αποτυπώνεται ιδιαίτερα στις πρώτες συλλογές διηγημάτων του.

## **2014**

Γ195 Γεωργία Λαδογιάννη, «Η Λογοτεχνία του Μεσοπολέμου. Απομυθοποιήσεις και Αποσιωπήσεις. Το μυθιστόρημα του Θράσου Καστανάκη», στο: Κωνσταντίνος Δημάδης (επιμ.), *Συνέχειες, Ασυνέχειες, Ρήξεις στον Ελληνικό Κόσμο (1204-2014): Οικονομία, Κοινωνία, Ιστορία, Λογοτεχνία. Πρακτικά του Ε' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών*, Θεσσαλονίκη, 2-5 Οκτωβρίου 2014, Γ' τόμος, Αθήνα, Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών, 2015, σ. 275-287.

Στο άρθρο της αυτό η Γεωργία Λαδογιάννη εξετάζει την περίπτωση του Θράσου Καστανάκη και παρουσιάζει την κριτική πρόσληψη του έργου του, ιδιαίτερος την περίοδο της λογοτεχνικής ακμής του συγγραφέα.

Γ196 Ελένη Μπιτσιάνη, «Θράσος Καστανάκης – Μεγάλοι Αστοί», στο: *Η Αναπαράσταση της Αστικής και Μεγαλοαστικής Ζωής σε Μυθιστορήματα των Δεκαετιών 1920 και 1930*, Διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2014, σ. 100-112.

Η Ελένη Μπιτσιάνη, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αναπαριστάται η αστική και μεγαλοαστική ζωή στα λογοτεχνικά κείμενα των εκπροσώπων της γενιάς του '30, εστιάζει και στο κατ' εξοχήν αστικό μυθιστόρημα του Θράσου Καστανάκη, τους *Μεγάλους Αστούς*.

## **2016**

Γ197 Mario Vitti, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα, Οδυσσεάς, 2016, σ. 394, 400.

## Δ. Συνεντεύξεις

### 1925

Δ1 «Γύρω από το Διαγωνισμό του Ζηκάκη», *Φιλολογικά Τετράδια*, τχ. 1 (Απρίλιος 1925) 8-10.

Με τη συνέντευξη αυτή ο Καστανάκης απαντάει γραπτά σε ερωτήσεις που του έθεσε το περιοδικό και δίνει σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή του, αλλά και για τα δύο μυθιστορήματά του, τους *Πρίγκιπες* και το *Στο Χορό της Ευρώπης*. Στο τέλος φέρει την ένδειξη: Παρίσι, 14 του Φλεβάρη 1925.

### 1931

Δ2 Κώστας Καλαντζής, *Έξι Συνομιλίες μου Γύρω απ' την Σύγχρονη Πνευματική Ζωή. Με τους κ.κ. Γιώργο Θεοτοκά, Θράσο Καστανάκη, Απ. Ν. Μαγγανάρη, Ν. Χάγερ-Μπουφίδη, Ντόλη Νίκβα, Άγγελο Τερζάκη*, Αθήνα, εκδοτικός οίκος Γ. Βασιλείου, 1931, σ. 13-17.

Η συνέντευξη του Θράσου Καστανάκη στον Κώστα Καλαντζή δημοσιεύτηκε αρχικά στην εφημερίδα *Ημερήσιος Τύπος* (29/9/1931) στη στήλη: «Οι Λόγιοι της Τελευταίας Δεκαετίας. Ο Ελληνικός Πολιτισμός – Η Λογοτεχνία. Με τον κ. Θράσο Καστανάκη».

### 1934

Δ3 Hector Ghilini, [στη στήλη:] «“Que Pensez-Vous de la France?...”», εφ. *L'Intransigeant*, 1 Φεβρουαρίου 1934.

Μέσα από τη δημοσκόπηση της γαλλικής εφημερίδας αναφορικά με την αποτύπωση της εικόνας της Γαλλίας στη συνείδηση των ξένων διανοουμένων κατοίκων της, ο Θράσος Καστανάκης απαντάει στο βασικό ερώτημα, εκθέτοντας τις εμπειρίες του από τη ζωή του εκεί, από τις συναναστροφές του και από την επαφή του με τη γαλλική τέχνη.

### 1935

Δ4 Μανώλης Σκουλούδης, [στη στήλη:] «Ομιλούν οι Κορυφαίοι της Ελληνικής Διανοήσεως. Τα Σύγχρονα Προβλήματα της Πνευματικής μας Ζωής». «Ο Μυθιστοριογράφος Συγγραφέας κ. Θράσος Καστανάκης», *Νεοελληνικά Γράμματα*, έτος Α', τχ. 25 (29 Σεπτεμβρίου 1935) 3.

### 1938

Δ5 Θ. Σκουρλής, [στη στήλη:] «Πορτραίτα Συγγραφέων Μεταπολεμικής Γενιάς: “Θράσος Καστανάκης”», *Νεοελληνικά Γράμματα*, χρόνος Β', τχ. 66 (5 Μαρτίου 1938) 12-13.

### 1939

Δ6 Αλέκος Χατζής, «Ο κ. Θράσος Καστανάκης για την Πνευματική Κίνηση της Γαλλίας και της Ελλάδος», εφ. *Τα Παρασκήνια*, 15 Ιουλίου 1939.

Δ7 Ηλίας Ζιώγας, [στη στήλη:] «Δέκα Λεπτά της Ώρας Με τους Λογίους Μας: Δημοσθένη Βουτυρά, Κ. Καρθαίο και Θράσο Καστανάκη», *Νεοελληνικά Γράμματα*, περίοδος Β΄, τχ. 145 (9 Σεπτεμβρίου 1939) 7-8.

### **1944**

Δ8 [Στη στήλη:] «Απαντήσεις στην Έρευνά μας: Πώς Γράφετε;», *Ορίζοντες*, χρόνος Α΄, τχ. 2 (Φεβρουάριος 1944) 47-48.

Ο Καστανάκης είναι ο ένας από τους τρεις συγγραφείς που απαντάει στο ερώτημα της στήλης του περιοδικού «Πώς Γράφετε;». Οι άλλοι δύο είναι ο Ναπολέων Λαπαθιώτης και ο Στέλιος Ξεφλούδας.

### **1945**

Δ9 «“Η Λευτεριά Μάνα της Ειρήνης”. Τονίζει ο Λογοτέχνης Θρ. Καστανάκης», εφ. *Ελεύθερη Ελλάδα*, 7 Μαρτίου 1945.

### **1950**

Δ10 Λιλίκα Νάκου, [στη στήλη:] «Γράμματα από την Κυανή Ακτή. Έλληνες Συγγραφείς εις το Εξωτερικόν». «Μία Συνέντευξις με τον κ. Θράσον Καστανάκην Καθηγητήν Ανατολικών Γλωσσών στη Σορβόνη», εφ. *Προοδευτικός Φιλελεύθερος*, 6 Νοεμβρίου 1950.

### **1961**

Δ11 Γ. Κ. Πηλιχός, «Ήλθε στην Αθήνα ο Θράσος Καστανάκης. Θα Συντάξει Έκθεση για την Ιστορία του Ελληνικού Θεάτρου. Έτοιμα προς Έκδοσιν Τέσσαρα Νέα Μυθιστορήματά του», εφ. *Τα Νέα*, 30 Αυγούστου 1961.

Δ12 Φάνης Καμπάνης, «Με την Ευκαιρία της Επίσκεψής του στην Ελλάδα. Συζήτηση με τον Θράσο Καστανάκη», εφ. *Αυγή*, 22 Σεπτεμβρίου 1961.

### **1963**

Δ13 Μ. [= αταύτιστος], Συνέντευξις-Αστραπή με τον Θράσο Καστανάκη, εφ. *Μεσημβρινή*, 9 Αυγούστου 1963.

Η συνέντευξη αυτή του Καστανάκη μνημονεύεται και στη *Νέα Εστία*, τχ. 868 (1 Σεπτεμβρίου 1963) 1182.

## **Ε. Τηλεοπτικές σειρές, κινηματογραφικές ταινίες και ντοκιμαντέρ για τη ζωή και το έργο του**

### **1959**

E1 «Το Νικουλέλι», στο: *Ερωτικές Ιστορίες*. Παραγωγή: Γιώργος Ζερβός. Σενάριο-Σκηνοθεσία: Σωκράτης Καψάσκης. Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις. Πρωταγωνιστούν: Ελένη Ζαφειρίου, Σάσα Κατσαρού (Καζέλη), Διονύσης Παπαγιαννόπουλος κ.ά.

Πρόκειται για σπονδυλωτή ταινία, η οποία αποτελείται από τρεις αυτοτελείς ιστορίες. Η πρώτη με τον τίτλο «Το Νικουλέλι» βασίζεται στο διήγημα του Καστανάκη «Μια Μάνα Πέρασε» από τη συλλογή του *Το Μαστίγιο κ' οι Πολυέλαιοι* που κυκλοφόρησε το 1930. Το διήγημα επανεκδίδεται το 1944, καθώς περιλαμβάνεται και στη συλλογή του *Επιλογή. Δέκα Διηγήματα*, όπου και αφιερώνεται στον Στράτη Μυριβήλη, ενώ περιλαμβάνεται και στο βιβλίο που επιμελήθηκε ο Γιώργος Κ. Καραβασίλης το 2001 με τίτλο *Δύο Ερωτικά Διηγήματα*. Μεταφρασμένο στα γαλλικά βρίσκεται και στην έκδοση του André Mirambel, *Tasso Tassulo et Autres Nouvelles*. Βλ. και τα λήμματα A11 και A21, A24 και A41.

### **1965**

E2 *Les Chiens Dans la Nuit*. Παραγωγή: Marceau-Cocinor-Sport Films. Σκηνοθεσία: Willy Rozier. Κινηματογραφική προσαρμογή και Διάλογοι: Willy Rozier. Μουσική: Jean Yatove. Πρωταγωνιστούν: Xenia Kalogeropoulou, Georges Rivière, Jean Sobiesky, Jenny Astruc, Jacques Ardennes, Georges Lycan, Claude Serval.

Πρόκειται για την κινηματογραφική μεταφορά του μυθιστορήματος του Καστανάκη *Ο Χατζη-Μανουήλ* που γυρίστηκε από γαλλική εταιρεία παραγωγής, ήταν διάρκειας 87 λεπτών και προβλήθηκε το 1965 σε Γαλλία και Ελλάδα. Βλ. A25 και A26.

### **1984**

E3 *Χατζη-Μανουήλ*. Σκηνοθεσία: Γιάννης Σμαραγδής. Σενάριο-Διασκευή: Μιχάλης Γκανάς, Γιάννης Σμαραγδής. Πρωταγωνιστούν: Γιάννης Μόρτζος, Κάτια Δανδουλάκη, Δάνης Κατρανίδης, Γιώργος Μιχαλακόπουλος, Βαγγέλης Καζάν κ.ά.

Η σειρά γυρίστηκε το 1983 και προβλήθηκε από την ΕΡΤ το 1984. Αποτελούνταν από 13 επεισόδια, διάρκειας περίπου 45 λεπτών το καθένα. Το 1<sup>ο</sup> επεισόδιο προβλήθηκε στις 31 Ιανουαρίου του 1984 και το 13<sup>ο</sup> και τελευταίο στις 24 Απριλίου του 1984.

<https://bit.ly/3DP1WEN>

### **1995**

E4 *Η Φυλή των Ανθρώπων*. Σκηνοθεσία: Τάκης Κατσέλης. Σενάριο-Διασκευή: Αλεξάνδρα Στεφανοπούλου. Πρωταγωνιστούν: Κατερίνα Μαραγκού, Αλέκος Αλεξανδράκης, Αλμπέρτο Εσκενάζυ, Εύα Κοταμανίδου, Λεωνίδας Κακούρης κ.ά.

Η σειρά προβλήθηκε το 1995 από την ΕΡΤ και αποτελούνταν από 15 επεισόδια, διάρκειας περίπου 45 λεπτών το καθένα.

<https://bit.ly/3OkUhTG>

## **2006**

*Ε5 Εποχές και Συγγραφείς: Θράσος Καστανάκης.* Σκηνοθεσία: Τάσος Ψαρράς, επιλογή κειμένων: Τάσος Γουδέλης. Αφήγηση: Λυδία Φωτοπούλου. Συμμετέχουν: Γιώργος Παγανός, Εμμανουήλ Κριαράς, Παναγιώτης Μουλλάς.

Η σειρά ντοκιμαντέρ *Εποχές και Συγγραφείς* και συγκεκριμένα το επεισόδιο (διάρκειας 51 λεπτών) που παρουσιάζει τη ζωή και το έργο του Θράσου Καστανάκη προβλήθηκε από την ΕΡΤ το 2006.

<https://archive.ert.gr/8635/>

## ΣΤ. Ομιλίες

### 1932

ΣΤ1 [Ομιλία του Καστανάκη για τον Γιάννη Ψυχάρη], [στη στήλη:] «Σημειώματα», *Ο Κύκλος*, χρόνος Α΄, τόμ. Β΄, αριθμ. 5-6 (1932) 201-202.

Στη στήλη «Σημειώματα» του περιοδικού *Ο Κύκλος* αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι: «“Η Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών” οργάνωσε επιτυχέστατο φιλολογικό μνημόσυνο για τον αξέχαστο Δάσκαλο, στο θέατρο Διονύσια. Μπρός σ’ ένα ασφυχτικό πλήθος ακροατών, μίλησαν συγκινητικά για τη δράση του συγγραφέα του *Ταξιδιού* οι λογοτέχνες: κ.κ. Ρήγας Γκόλφης, κ. Βάρναλης, Γαλάτεια Καζαντζάκη, Στρατής Μυριβήλης, Θράσος Καστανάκης και Γληνός. Επίσης, απαγγείλε σχετικό ποίημα του Αργύρη Εφταλιώτη η κ. Μαρίκα Κοτοπούλη».

### 1933

ΣΤ2 Ο Λυρισμός του Πορφύρα και οι Νεοέλληνες, [στη στήλη:] «Σημειώματα», *Ο Κύκλος*, χρονιά ΙΙ, τόμ. 3, τχ. 1 (Μάρτης 1933) 36-40.

«Ο Λυρισμός του Πορφύρα και οι Νεοέλληνες» είναι ο τίτλος που έδωσε ο Θράσος Καστανάκης στο ένα από τα δύο μαθήματα για τον Λάμπρο Πορφύρα που πραγματοποιήθηκαν, σύμφωνα με το περιοδικό, στη Σχολή Ανατολικών Γλωσσών του Παρισιού (το άλλο μάθημα έγινε από τον André Mirambel).

### 1943

ΣΤ3 Ο Κύριος Ψυχάρης Μας, *Φιλολογική Κυριακή*, χρονιά 1<sup>η</sup>, τχ. 8 (21 Νοεμβρίου 1943) 128.

Σύμφωνα με το περιοδικό, η ομιλία του Θράσου Καστανάκη με τίτλο «Ο Κύριος Ψυχάρης Μας» πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο μιας σειράς διαλέξεων του θεάτρου Κυβέλης. Η ομιλία ενδέχεται να ταυτίζεται με ένα ανέκδοτο κείμενο του Καστανάκη που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Η Λέξη* το 1981, βλ. Β360.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Σημείωση: Στο παράρτημα συνεχίζεται η αρίθμηση του κυρίως σώματος της βιβλιογραφίας του Καστανάκη.

### **Z. Ανέκδοτα και αδημοσίευτα μυθιστορήματα και διηγήματα**

#### **I. Μυθιστορήματα**

##### **1941-1942**

###### *Z1 Οι Ταταυλιανοί.*

Το μυθιστόρημα γράφτηκε από τις 15/8/1941 έως τις 11/5/1942 στο Ελληνικό Αττικής. Στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ περιλαμβάνεται ένα μέρος του έργου δακτυλογραφημένο (σ. 1-139) και το υπόλοιπο χειρόγραφο. Ακόμα, περιλαμβάνονται σημειώσεις του Καστανάκη για τα πρόσωπα και την πλοκή του μυθιστορήματος.

##### **1942**

###### *Z2 Τον Καιρό του Πολέμου.*

Πρόκειται για ανέκδοτο, αλλά και ημιτελές έργο του Καστανάκη, το οποίο προοριζόταν για τη σειρά *Ελληνικά Χώματα*. Συγκεκριμένα θα αποτελούσε το τέταρτο μέρος της. Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, οι 422 χειρόγραφες σελίδες του μυθιστορήματος, που είναι ουσιαστικά τα οκτώ πρώτα κεφάλαια του έργου, γράφτηκαν το 1942 στο Ελληνικό Αττικής. Στον φάκελο του Αρχείου περιλαμβάνονται ακόμα χειρόγραφες σημειώσεις του Καστανάκη για τα όρια του έργου, τη δομή του, τη διαίρεσή του σε κεφάλαια, όπως επίσης και για τα πρόσωπα του έργου.

##### **1946**

###### *Z3 Τα Πρώτα Θεωρεία.*

Πρόκειται για ανέκδοτο και ημιτελές έργο του Καστανάκη, τα δύο πρώτα μέρη του οποίου γράφτηκαν το 1946. Συγκεκριμένα, στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ περιλαμβάνονται 275 χειρόγραφες σελίδες, καθώς και σημειώσεις για τα πρόσωπα του μυθιστορήματος. Ωστόσο, φαίνεται πως ο Καστανάκης επεξεργάστηκε και σε μεταγενέστερο χρόνο το συγκεκριμένο έργο του, καθώς υπάρχουν σημειώσεις, όπως επίσης και χειρόγραφο απόσπασμα από το μυθιστόρημα που γράφτηκε το 1965 και που, σύμφωνα με τον Πέτρο Φρυδά, αποτελεί και το τελευταίο χειρόγραφο του συγγραφέα.

##### **1952-1954**

###### *Z4 Η Άρχουσα Τάζη.*

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, το μυθιστόρημα αποτελείται από 674 χειρόγραφες σελίδες που γράφτηκαν μεταξύ Antibes και Παρισιού από την 1/7/1952 έως τις 5/5/1954. Στον φάκελο του Αρχείου περιλαμβάνονται ακόμα σημειώσεις του Καστανάκη για το έργο και για τα πρόσωπα του μυθιστορήματος στα γαλλικά και στα ελληνικά.



## **1959-1961**

### *Z5 Η Μαύρη Κορφή.*

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται από το Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ, το μυθιστόρημα γράφτηκε από τις 14/10/1959 έως τις 7/3/1961 μεταξύ Antibes και Παρισιού, είναι χωρισμένο σε δύο ενότητες και αποτελείται συνολικά από 961 χειρόγραφες σελίδες. Στον φάκελο του Αρχείου περιλαμβάνονται ακόμα σημειώσεις του Καστανάκη για το έργο και για τα πρόσωπα του μυθιστορήματος, καθώς και δύο αποκόμματα από γαλλικές εφημερίδες.

## **II. Διηγήματα**

### **1920**

#### *Z6 «Στο Ξαναγύρισμα».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

### **1922**

#### *Z7 «Η Μούμια του Θανάτου».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

#### *Z8 «Η Λευκή Σάτιρα».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

#### *Z9 «Η Αντικάμαρα».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

#### *Z10 «Οι Στεναχώριες του Κόντε Καρδίτση».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

### **1923**

#### *Z11 «Ο κ. Καλλιφρόνης κι οι Ιδέες του».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

#### *Z12 «Εχτροί κι Αχώριστοι».*

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

## **1924**

Z13 «Το Αγόρι Του».

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 12α.

## **1925**

Z14 «Η Κόρη που Έφυγε».

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 14.

## **1929**

Z15 «Ο Μεξικανός με τα Μαργαριτάρια».

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 14.

## **1946**

Z16 «Η Ελλάδα Νικά!».

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 14. Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούνται και πάλι από το Αρχείο, ο Καστανάκης είχε σκοπό να εκδώσει μια συλλογή με τίτλο *Η Ελλάδα Νικά!...*, η οποία θα περιελάμβανε το ομώνυμο διήγημα, το διήγημα «Τάσος Τασούλης», καθώς και άλλα που είχαν δημοσιευτεί σε διάφορα περιοδικά της εποχής (π.χ. «Εθνική Απώλεια», «Γιάκωβος ο Ατρόμητος», «Μια Σταγόνα στην Πλημμύρα», «Ωρα Κινδύνου»). Βλ. τα σχόλια στο λήμμα Β294.

Z17 «Ο Έρωτας κι οι Γέροντες».

Το διήγημα περιλαμβάνεται χειρόγραφο και δακτυλογραφημένο στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 14.

## **1947**

Z18 «Η Γιαγιά Αλέκος».

Το διήγημα δακτυλογραφημένο περιλαμβάνεται στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 14, ενώ υπάρχει και χειρόγραφο του ίδιου διηγήματος με τίτλο: «Ο Γάμος Δεν Έγινε».

## **1950**

Z19 «Να με Αφήνανε Μόνο».

Το διήγημα περιλαμβάνεται χειρόγραφο και δακτυλογραφημένο στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-MIET και συγκεκριμένα στον φάκελο 14.

Z20 «Ιωάννης ο Περιβολάρης».

Το διήγημα περιλαμβάνεται σε χειρόγραφη μορφή στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 14.

Z21 «Ο Γώγος Παγανίνης».

Το διήγημα περιλαμβάνεται χειρόγραφο και δακτυλογραφημένο στο Αρχείο του συγγραφέα στο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ και συγκεκριμένα στον φάκελο 14.